

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

RA'ÛFÎ ŞEYH SEYYİD AHMED DİVANI (İNCELEME-METİN)

Esra ŞAYİN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

RA'ÛFÎ ŒEYH SEYYİD AHMED DİVANI
(İNCELEME-METİN)

Esra ŒAYİN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

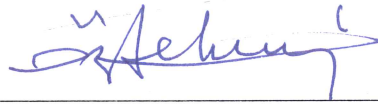
Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

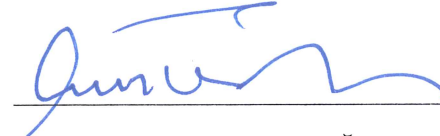
Esra Şayin tarafından hazırlanan “Raûfî Şeyh Seyyid Ahmed Divanı (İnceleme-Metin)” başlıklı bu çalışma, 11.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Osman HORATA (Başkan)

Prof. Dr. Özge ÖZTEKİN (Danışman)

Doç. Dr. Orhan KURTOĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11.06.2018

Esra Şayın

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

- ☐ Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- ☐ Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

- ☐ Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının Prof. Dr. Özge ztekin danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Esra şayın

ÖZET

ŞAYIN, Esra, *Ra'ûfî Şeyh Seyyid Ahmed Divanı (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018

Klasik edebiyat ile dinî-tasavvufî halk edebiyatı arasındaki mesafenin giderek kısalıp birbirine en yaklaştığı dönem olan XVIII. yüzyılda her iki geleneğin mensupları da birbirlerinden esinlenerek şiirler yazmışlardır. Bu asırda yaşayan Ahmed Ra'ûfî, hem hece hem de aruz ölçüsüyle şiirler yazan mutasavvıf bir şairdir. Şiirlerinde dinî-tasavvufî konulara ağırlıklı olarak yer veren Ra'ûfî; Allah ve Peygamber sevgisini lirik bir şekilde anlatırken uyarı ve öğütlere yer vererek didaktik bir üslup da sergiler. Şairin bilinen dört eseri bulunmaktadır. Çalışmamızın konusunu *Ra'ûfî Divanı* oluşturmaktadır.

Bu çalışmada XVIII. yüzyıl şairlerinden Ahmed Ra'ûfî'nin *Divan*'ı incelenip çeviri yazı metni hazırlanmıştır. Ra'ûfî'nin tasavvufî bir pencereden bakarak sade bir Türkçeyle yazdığı eserinin bugün için bilinen tek nüshası mevcuttur. Çalışmamız, Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz FB 341 arşiv numarasıyla kayıtlı bu nüshadan hareketle oluşturulmuştur.

Ra'ûfî Divanı üzerine yaptığımız çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında XVIII. yüzyılın siyasi, kültürel ve edebî durumu üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır. İlk bölüm, Ahmed Ra'ûfî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında verilen bilgilerden oluşur. İkinci bölümde, *Divan* metni şekil ve muhteva bakımından incelenmiştir. Üçüncü bölümde *Ra'ûfî Divanı*'nın çeviri yazı metni verilmiştir. Çalışmanın sonuna *Ra'ûfî Divanı*'nın eski yazı nüshası eklenmiştir.

Bu çalışma ile kaynaklarda daha çok tasavvufî kişiliğiyle ön plana çıkan ve şair kimliği şeyh kimliğinin gerisinde kalan Ra'ûfî'nin şair kimliği ortaya çıkarılmaya çalışılacak ve birbirinden güzel ifadelerin yer aldığı şiirlerinden oluşan eseri günümüz edebiyat dünyasına tanıtılmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler

Seyyid Ahmet Ra'ûfî, Ra'ûfî Divanı, Halvetîlik, Din, Tasavvuf, Dinî-Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı

ABSTRACT

ŞAYİN, Esra, The Divan of Ra'ûfî Sheikh Sayyids Ahmed (Examination-Text), Master Thesis, Ankara, 2017

In the 18th century, when the distance between our classical literature and our religious-mystical(sufism) folk literature became shorter and closest to each other, members of both traditions inspired each other and wrote poetry. Ahmed Ra'ufi, who lived in this century, was a mystic poet who wrote poetry both in syllabic and scales. Ra'ufi, who mainly dealt with religious-mystical issues in his poetry, also exhibited a didactic style by giving warnings and advice while lyrically describing the love of Allah (God) and the Prophet. There are four known works of the poet. The Divan of Ra'ufi constitutes the subject of our work.

In this study, The Divan of Ahmed Ra'ufi, one of the 18th century poets, was examined and a translated written text was prepared. There is a single copy of the work today, which is written in simple Turkish, looking from a mystical window. Our work was created at the (Ankara) National Library of Turkey, starting from this record, which was recorded at 06 Mil Yz FB 341 archive number.

The work which we studied on The Divan Of Ra'ûfî consists of an introduction and three chapters. In the introduction, a brief evaluation of the political, cultural and literary situation of the 18th century was made. The first chapter consists of information about Ahmed Raufi's life, literary personality and works. In the second chapter, Divan text is examined in terms of form and content. In the third chapter, the translated text of The Divan of Ra'ufi is given. At the end of the work, the original of The Divan of Ra'ufi was appended.

With this work, the poet identity of Ra'ufi, who is in the foreground with the Sufi personality in the source and whose sheikh identity is behind his poet identity will be tried to be revealed and his work composed of poems in which beautiful expressions take place will be introduced to today's literature world.

Key Words

Sayyids Ahmed Ra'ûfî, The Divan of Ra'ûfî, Religious and Sufism Themes, Religious-Mystic Turkish Folk Literature

ÖN SÖZ

XVIII. yüzyıl Osmanlı devlet düzeninde yaşanan tüm olumsuzluklara karşın klasik Türk edebiyatı bu durumdan fazla etkilenmemiş, kuralcı niteliği taşıyan özellikleri sayesinde eski çizgisinde eserler vermeye devam etmiştir. Bu dönemde klasik Türk edebiyatı nazım şekilleri kullanılmaya devam edilmekle birlikte konu bakımından farklılıklar denenmiştir. Bunların başını ağır ve süslü yapısı ve zincirleme tamlamalarıyla Sebk-i Hindi oluşturur. Mahallileşmenin artmasıyla dilde sadeleşme de kendisini tanıtacak imkânları birçok şairde bulmuştur. Yeni fikirlere rağmen klasik şiirimizdeki çizgiyi takip etmek isteyen şairler ise başka bir grubu oluşturmaktadır.

Biz bu çalışmada, tekkelerde yetişen tasavvuf erbabı şairlerle klasik çizgide eser veren şairlerin birbirine en çok yaklaştığı çağ olan XVIII. yüzyılda yaşamış ve bir tarikata şeyhlik yapmış ve de yirmiye yakın mürit yetiştirmiş olan Ahmed Ra'ûfî'nin *Divan*'ını biçim ve içerik yönünden inceleyeceğiz. Bu sayede tekkede çoğunluğu zühd ve tasavvuf anlayışıyla yetişen şairlerin klasik çizgiye olan yakınlaşmalarını bir divan metni üzerinden göstererek edebiyat dünyasına küçük de olsa bir ışık tutmayı amaçladık. Üstelik bu sayede *Ra'ûfî Divanı* günümüz edebiyat dünyasına tanıtılmış olacaktır.

Çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte XVIII. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin genel durumuna değinilmiş, siyasi, kültürel ve edebî durumu hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Birinci bölümünde, Ra'ûfî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.

İkinci bölümde *Ra'ûfî Divanı*'nın biçim yönünden nazım tekniği ve dil-üslup özelliklerinin incelenmesi ve muhteva özellikleri yer almaktadır. Biçim yönünden incelenirken *Divan*'daki şiirlerin şekil, tür ve vezin özellikleri ile *Divan*'da kullanılan edebî sanatlar hakkında bilgi verilmiştir. Muhteva yönünden incelemede ise *Divan*'daki dinî ve tasavvufî kavramlar ve anlamları üzerinde durulmuş, şiirlerde geçen dinî şahsiyetler tanıtılmış ve Halvetîlik hakkında bilgi verilmiştir. Ele alınan konu, *Divan*'dan alınan beyitlerle örneklenmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise öncelikle *Divan* nüshası tanıtılmıştır. Metin oluşturulurken nasıl bir yöntem kullanıldığına değinilerek kullanılan çevri yazı harfleri verilmiştir. *Divan*'ın çeviri yazı metni ortaya konmuş ve çeviri yazıyı oluşturduğumuz eski yazılı nüshası sona eklenmiştir.

Çalışmamıza konu olan metin XVIII. yüzyıla aittir. Metin içinde aynı görev ve fonksiyondaki eklerin yazımında birlik olmadığına, yuvarlak olması beklenen eklerin hem düz hem yuvarlak; düz olması beklenen eklerin de hem yuvarlak hem düz şekillerinin kullanıldığına şahit olduk. Kullanılan dil, ağırlıklı olarak Klasik Osmanlı Türkçesi olmakla birlikte yer yer Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri de görülmüştür. Çeviri yazı, metnin aslına sadık kalınarak hazırlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesine ait unsurlar inceleme kısmında eskicil unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamız sonuç bölümüyle tamamlanmış, yararlanılan bütün kaynaklar kaynakçada belirtilmiştir. Çalışmamızın sonunda ek olarak mecmualarda Ahmed Ra'ûfi'ye ait şiirlerin yer aldığı sayfalar bulunmaktadır.

Bu tezi hazırlarken bana danışmanlık yapan ve her hatamı büyük bir titizlikle düzelten, bilgisiyle beni yönlendiren hocam Prof. Dr. Özge ÖZTEKİN'e çok teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emekleri olan kıymetli hocam Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ'a, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisinden ve eserlerinden istifade ettiğim, bana daima yol gösteren ve iyi niyetiyle yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Osman HORATA'ya çok teşekkür ederim. Çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan kıymetli yorumlarıyla beni yüreklendiren ve sorularıma özveriyle yanıt veren sayın Prof. Dr. Ahmet MERMER'e çok teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Çalışmayı hazırlarken beni büyük bir hoşgörüyle karşılayarak bazı kelimelerin okunmasında bana yardımcı olan TDK'nin kıymetli uzmanları İrem Işıl ALTUN, Cemil EKER, Kadir UZUN, Erol DENİZ ve Serdar KARACA'ya ve yardımlarına her zaman mazhar olduğum, her soruma sabırla cevap veren ve manevi desteğiyle beni güçlendiren arkadaşım Arş. Gör. Aslıhan Öztürk'e, arkadaşlarıma ve emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle hep arkamda olan ve beni destekleyen, benimle mutlu olup benimle üzülen aileme ayrıca teşekkür ederim.

Esra ŞAYİN

ANKARA/2018

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİKBEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xii

GİRİŞ	1
-------------	---

1. BÖLÜM: RA'ÛFÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	15
1.1. HAYATI	15
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	19
1.3. ESERLERİ.....	22
1.3.1. Kurretü'l-Uyûn	22
1.3.2. Mecâlis.....	22
1.3.3. Divan	22
1.3.4. Kasîde-i Bürde Şerhi	23

2. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANİ'NİN İNCELENMESİ	24
2.1. NAZIM TEKNİĞİ	24
2.1.1. Nazım Şekilleri	24
2.1.1.1. Gazel	24
2.1.1.2. Murabba	26
2.1.1.3. Muhammes	27
2.1.1.4. Mesnevi	28
2.1.1.5. Kıt'a	29
2.1.1.6. Ebyât.....	29
2.1.1.7. Koşma.....	30
2.1.2. Nazım Türleri	30
2.1.2.1. Tevhid	30
2.1.2.2. Münacat.....	30
2.1.2.3. Naat	31
2.1.3. Ahenk	32

2.1.3.1. Vezin	32
2.1.3.2. Redif ve Kafiye	34
2.2. DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ.....	35
2.2.1. Söyleyiş Özellikleri	36
2.2.1.1. Arkaik (Eskicil) Özellikler	36
2.2.2. Deyimler	38
2.2.3. Edebî Sanatlar	40
2.2.3.1. Teşbih.....	40
2.2.3.2. İstiare.....	41
2.2.3.3. İktibas.....	42
2.2.3.4. Tezat.....	42
2.2.3.5. Telmih	43
2.2.3.6. Tecrid	45
2.2.3.7. Nida	45
2.2.3.8. Tekrir.....	46
2.2.3.9. Hüsn-i Ta'lil	47
2.3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	48
2.3.1. Âşık, Aşk ve Sevgili	48
2.3.2. Din ve Tasavvuf	52
2.3.2.1. Dinî Kavram ve Terimler	52
2.3.2.2. Tasavvufi Kavram ve Terimler	61
2.3.2.3. Ayet ve Hadisler.....	65
2.3.2.4. Peygamberler.....	72
2.3.2.5. Halvetîlik.....	76
2.3.3. Dünya ve Ahiret	79
2.4. ETKİLENDİĞİ VE ETKİLEDİĞİ ŞAİRLER.....	81
SONUÇ.....	87
3. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANI'NIN METNİ	92
3.1. NÜSHANIN TANITILMASI.....	92
3.1.1. Ra'ûfî Divanı.....	92
3.1.2. Ra'ûfî'nin Şiirlerinin Bulunduğu Mecmualar	93
3.2. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL	95
3.3. ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	96
3.4. ÇEVİRİ YAZILI METİN	97

KAYNAKÇA	161
<i>RA'ÛFÎ DİVAN</i>'NİN ESKİ YAZI METNİ	169
EKLER.....	201
EK 1: Mil. A	201
EK 2: Mil. B	202
EK 3: Mil. C	203
EK 4: TDK. A	205
EK 5: Orijinallik Raporu.....	206
EK 5: Etik Kurul İzin Muafiyet Formu	207

KISALTMALAR DİZİNİ

AKM: Atatürk Kültür Merkezi

AKMB: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı

bkz.: Bakınız

C.: Cilt

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

EA: *Evliyalar Ansiklopedisi*

Ed.: Editör

Hız.: Hazreti

H: Hicri

Haz.: Hazırlayan

M: Miladi

Mil. A: Ankara Millî Kütüphane’de 06 Hk 34 numarada kayıtlı *Gülşen-i Râz*

Mil. B: Ankara Millî Kütüphane’de 06 Mil Yz A 1870 numarada kayıtlı *Mecmuâ-i Eş’âr*

Mil. C: Ankara Millî Kütüphane’de 06 Mil Yz A 2029 numarada kayıtlı *Mecmuâ-i Eş’âr*

ö. : Ölüm Tarihi

s.: Sayfa

S.E.: *Sefîne-i Evliyâ*

TDEA: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*

TDK: Türk Dil Kurumu

TDK. A: Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nde Yz. A 49/1’de kayıtlı *Mecmuâ-i Eş’âr*

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TDVİA: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*

t.y: Tarih yok

GİRİŞ

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU SİYASİ, KÜLTÜREL VE EDEBÎ DURUM

Siyasi ve Kültürel Durum

Osmanlı Devleti'ne bir süreç olarak bakıldığı zaman, XVIII. yüzyılda beylikten devlete, devletten imparatorluğa geçiş sürecini tamamlamış gücünün zirvesine ulaşmış bir devlet görünümündedir. Her oluşumunu tamamlamış varlık gibi Osmanlı Devleti de Kanunî Dönemi'nin ortalarından, bilhassa III. Murad'dan itibaren, XVIII. asrın sonuna kadar sürecek olan bir çözülme sürecine girmiştir. XVII. yüzyılda başlayan gerileme ve çözülme, XVIII. yüzyıla gelindiğinde önceki asra göre daha da hızlanmış dışta savaşlar içte ayaklanmalar sebebiyle devlet otoritesi bir hayli zayıflamıştır. Osmanlı Devleti, yönetim ve toplum hayatında görülen bozulmanın etkisiyle merkezî otoriteyi sağlamakta hayli zorlanmış, deneyimsiz ve zayıf kişilikli padişahların da etkisiyle devlet yönetiminde bazı valide sultanlar ve özellikle yeniçeri grupları etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Bunların yanında askerî başarısızlıklar, devlet bütçesindeki sıkıntılar, merkezî iktidarın zayıflaması, yeniçerilerin başıbozukluğu ve âyanların güçlenmesi gibi sebepler de bu asırda dağılmaya sebep olan önemli olaylarındandır.

Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyıl II. Mustafa ile başlar ve III. Selim ile son bulur. II. Mustafa, sekiz sene padişahlık yapmış ve kırk bir yaşında vefat etmiştir. Yeniçeriler tarafından bir isyanla tahtan indirilmiş ve yerine III. Ahmed tahta geçirilmiştir.

III. Ahmed Dönemi'nde Osmanlı Devleti Karlofça barışının sağladığı kısmi refahlık dönemini yaşamaktadır. Bu dönemde Osmanlı Devleti Batı'yı merak ederek elçiler göndermiştir. III. Ahmed Dönemi'ne damgasına vuran isim Damat İbrahim Paşa'dır. "Sadareti müddetince, fikir, sanat ve eğlence devri açan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sadrazam olmasıyla Devlet, yeni bir döneme girmiştir. Bu dönem kaynaklarda "sulh ve sükûn devri" olarak geçer. (Uzunçarşılı, t.y.a, s.147). "Nevşehirli Damat

İbrahim Paşa tabiatı itibariyle harpten, mücadeleden nefret eden, memleketi sulh ve sükûn içinde inkişaf ettirmeyi isteyen ve aynı zamanda zevk ve sefaya düşkün ince mizaçlı bir şahsiyetti.” (Uzunçarşılı, t.y.a, s. 148). İbrahim Paşa, merak ettiği Avrupa’yı yakından tanımak arzusuyla Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi’yi Fransa’ya elçi olarak göndermiştir. Çelebi’nin Avrupa medeniyeti hakkında bilgi toplayıp gezip gördüğü yerleri anı şeklinde anlattığı *Sefaretname* adlı eseri “Osmanlı tarihinde Batıya açılmış ilk pencere olarak önem taşımaktadır. *Sefaretname*’de yazılanlar, özellikle Nevşehirli Damat İbrahim Paşa’yı etkilemiş, paşanın, başta İstanbul olmak üzere memlekette yapmak istediği yeniliklerin başlıca ilham kaynağı olmuştur.”(Yurdaydın, 2008, s. 301). Damat İbrahim Paşa zamanında Devlet, Avrupa ile münasebete önem vererek oradaki gelişmeleri yakından takip etmek istemiştir. Patrona Halil ve yandaşlarının tertiplelediği bir isyanla Nevşehirli Damat İbrahim Paşa katledilmiş ve III. Ahmed, saltanatı I. Mahmud’a teslim ederek saltanattan çekilmiştir.

Otuz beş yaşında sultan olan I. Mahmud, 1730-1754 yılları arasında yirmi beş sene padişahlık yapmıştır. I. Mahmud zamanında Osmanlı Devleti, İran, Rusya ve Avusturya’ya sefer gerçekleştirmiştir. Padişah, sadareti sırasında savaşlardan bir hayli sarsılan devletin mali durumunu düzeltmekle uğraşmıştır. I. Mahmud, savaşlardaki başarısızlığın sebeplerini aramış ve Avrupa tarzında bir orduya ihtiyaç olduğunu anlamıştır. Başlangıç olarak da Humbaracı Ocağı’nı kurmuştur. Bununla birlikte isyandan korktuğu için yeniçeri ocağına dokunmamıştır. “I. Mahmud, babası ve amcasının saltanattan çekilmelerinin sebeplerini gözönüne alıp amcası Sultan Ahmed’in nasihatini tutarak ne babası gibi şeyhülislâma ve ne de amcası gibi vezir-i âzama tam teslimiyet ve îtimad göstermiyerek işleri bizzat takip eylemeği âdet etmiştir.” (Uzunçarşılı, t.y.a, s.332). Mide rahatsızlığından vefat ettiğinde yerine kardeşi III. Osman geçmiştir.

III. Osman, I.Mahmud’un vefatından sonra hanedanın en yaşlı üyesi olması sebebiyle 1754’te hükümdar olmuştur. Abisi I. Mahmud’dan farklı olarak musikiden hiç hoşlanmayan III. Osman’ın karakter özellikleri olarak Uzunçarşılı şunları söylemektedir: “Bütün hayatı kapalı olarak sarayda geçtiği için çok asabî, mütelevvin ve kararsızdı; bundan dolayı sevgisine ve gazabına inanılmazdı, kimseye îtimadı

olmadığından küçük bir sözden şüpheyne düşer ve bir takım mukarriplerinin tesirleriyle işleri bozardı.” (Uzunçarşılı, t.y.a, s.337). III. Osman’ın üç yıl süren saltanatı boyunca bir savaş yaşanmamıştır.

III. Osman’ın vefatı üzerine tahta geçen III. Mustafa, 1757-1774 yılları arasında padişahlık yapmıştır. İslahatlarına Baron de Tott aracılığıyla tophaneyi ıslah etmekle başlamıştır. Tophaneye giderek top dökümlerine nezaret etmiş, “sürat topçuları” adıyla bir topçu sınıfı kurulmasını sağlamıştır. İlm-i nücum denilen yıldızlardan hüküm çıkarma ilmi merakı sebebiyle döneminde iyice biriken hazineyi boşaltmıştır. (Uzunçarşılı, t.y.a).

1774 yılında tahta geçen ve 1789 yılına kadar tahtta kalan I. Abdülhamid, saltanatının ilk senesindeyken Kaynarca Antlaşması’nı kabul etmiştir. Mevcut durumu göz önüne alan padişah, askerî ıslahatın kaçınılmaz olduğunu kabul etmiş ve ıslahat girişimlerine başlamıştır. “Bu hükümdar, biraderi III. Mustafa zamanında Barob dö Tot vasıtasıyla başlanan garp usulü ıslahatın kendi zamanında da daha geniş bir tarzda inkişafını arzu etmekte idi; bunun için sadaret makamını işgal edenlere bu hususta tam bir salâhiyet vermiş”tir.(Uzunçarşılı, t.y.a, s.473). Rusya ile yapılan savaşta Özi Kalesi’nin kaybedilmesiyle kederlenen padişah felç geçirmiştir. Kısa bir süre sonra da vefat etmiş yerine yeğeni III. Selim geçmiştir. (Uzunçarşılı, t.y.a, s.546).

III. Selim’in saltanatı 1789-1807 yıllarını kapsar. XVIII. yüzyıl boyunca süren yenileşme çabaları onun devrinde de sürmüştür. “Selim, 18. yüzyılın ıslahatçı geleneği içinde yetişmiş ve daha veliahd iken, ihtilal öncesi Fransasının son kralı olan XVI. Louis ile, yapılabilecek ıslahat konusunda gizlice mektuplaşmış, ondan tavsiyeler almıştı. Bu davranış Selim’in ıslahat yolunda seleflerinden daha ileri gitmek niyetinde olduğunu gösterir.” (Akşin, 2008, s.77). III. Selim, Pasarofça Antlaşması ile başlayan ve XVIII. asır boyunca devam eden ıslahat çalışmalarını ileri boyutlara taşımıştır. Yeniçeri Ocağı dışında Nizam-ı Cedid adıyla Batılı teknikle yeni bir ordu kurmuştur. Mühendishane-i Berri Hümayun kurularak yeni orduya subay yetişmesi sağlanmıştır. Avrupa’dan tıp ile ilgili kitap ve aletler getirilmiş karantina usulü uygulanmaya başlanmıştır. Fransa’dan uzman ve subaylar getirilmiştir. Askerî ıslahatları yürütmek

için Avrupa ile temaslar sıklaşmış Avrupa’da daimi elçilikler açılmıştır. Nizam-ı Cedid ordusunun Napolyon tarafından işgal edilen Mısır’da Fransızlara karşı başarısı ve Mısır’ı Fransızlardan temizlemesiyle III. Selim bu orduyu ana kuvvet haline getirmeye yönelmiştir. Yeni ordunun bu yükselişi, yeniçeriler ve âyanlar tarafından tehdit olarak algılanarak III. Selim’e karşı ittifak kurmalarına yol açmıştır. Kabakçı Mustafa İsyanı ile de padişah öldürülmüştür.

Osmanlı Devleti XVII. asırda siyasi ve sosyal alanlarda büyük sarsıntılar geçirmiştir. Mevcut kurumların değişmesi gerektiğini anlamış ama ihtiyaçlara cevap veremediği anlaşılan bu kurumların yerine neyi koyacağını bilememiştir. Osmanlı Devleti’nin doğu ve batısını kuşatan devletlerle mücadele edebilmek için siyasi, sosyal, iktisadi ve askerî sahalarda kökten düzenlemeler yapması gerekmiştir. Değişiklik yapılmasını fark eden devlet adamları sayesinde devlet ve toplumda klasik siyaset geleneği çözülmeye ve eski zihniyetler değişmeye başlamıştır. Değişiklik yapma isteğindeki en büyük sebep, artık Devlet’in Batı’ya karşı gücünün yetmediğini farketmesi ve Batı’nın üstünlüğü gerçeğini kabullenmeye başlamasıdır. Başarısızlık hissiyle istemeyerek de olsa Avrupa örnek alınmaya başlanmıştır. “Bir taraftan mevcut sistem hakkında şüphe duyulmakta, olumlu alternatifleri olarak Batı’ya bakılmakta, diğer taraftan ise sistemin meşruiyetinin sorgulanmasına henüz cesaret edilemediğinden, kaçamak yollardan hareket ederek kendini avutma veya aldatmaya kadar varan bir idare-i maslahata yönelinmektedir.” (Eldem, 1999, s.191).

Bu asrın siyasi durumunda âyanların güçlerini artırmaları da önemli bir yere sahiptir. Tımar sisteminin bozulup tarımın ticarileşmesiyle çiftlik sahibi âyanlar güç kazanmıştır. Vilayetlerdeki asker ve vergileri toplama görevi verilen âyanlar, kudretli bir sınıf haline geldikten sonra mutlak hâkimiyeti sarsmışlardır. Devlet yönetimi adem-i merkezîleşmeye başlamış bu durum da yöneticileri rahatsız etmiştir. Âyanların ortadan kaldırılıp merkezî yönetimin tekrar güç kazanması ancak II. Mahmud Dönemi’nde gerçekleştirilebilmiştir.(bkz. Faroqhi, 2008, s.193; Uzunçarşılı, t.y.a, s.318, 612; İnalçık, 2016, s.69).

Osmanlı Devleti genel anlamda değerlendirildiğinde iki türlü siyaset anlayışı göze çarpar. Dışta genişleme, içte tam iktidar. Önceki asırlardan toprak kaybetmeye ve gerilemeye başlayan Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıla geldiğinde eski gücünü kaybettiğinin farkına varmış ve dışta genişleme siyaseti yerine var olan topraklarını korumaya ve barışçıl bir yaklaşımla devletin bekasına yönelmiştir. Avrupa karşısında tutunabilmek için Avrupa'dan daha fazla bir şeyler öğrenmek isteği ve arayışına girişmiştir. “Osmanlı devleti genişleme siyasetine dayanarak kurulmuş bir devlettir; yüzyıllarca genişleme siyaseti devlet kurumlarının gelişmesini etkilemiş, Osmanlı devlet yapısının ve iç düzeninin niteliğine de şekil vermişti. Karlofça ve Pasarofça anlaşmaları ise Osmanlı devletinin batı sınırlarında yeni bir dengenin habercisi oldu.” (Kunt, 2008, s.57). 1699'daki Karlofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti barışçıl bir politikayı benimsemiştir. Kendi devletlerini ve ordularını tüm devletlerden üstün zanneden Osmanlılar, Batı'nın gücünün farkına varmış, onlara tepeden bakmayı bırakmıştır. Avrupa'daki genişleme siyasetinden vazgeçmiş ve barışı korumaya çalışmıştır. “1699 Karlofça Antlaşması, Osmanlı tarihinde gerçek bir dönüm noktasıdır. Bundan sonra, devleti kaldırmak için birtakım köklü islahat önlemleri uygulanmaya başlamıştır. Avrupa karşısında yenileşmenin mutlak bir zorunluluk olduğu artık ortaya çıkmıştır. En önemli değişiklik Avrupa karşısında zihniyetteki değişikliktir. Karlofça'dan önce Batı'yı küçümseyen Osmanlı idarecileri, şimdi Avrupa'nın medeniyette, özellikle teknoloji ve askerlikte üstünlüğünü kabul etmişti. Bu zihniyet değişikliği, yenilgi ve 1699 Karlofça Antlaşması ile başlamıştır.” (İnalçık, 2016, s.3).

1718'deki Pasarofça Antlaşması'ndan sonra ise Batı'nın üstünlüğü iyice kabul edilmiş ve değişimin zarureti hissedilmeye başlanmıştır. Osmanlı aydınları, birçok bakımdan gittikçe hızlanan Avrupa'yı izlemeye başlamıştır. Bu ilgi kısıtlı bir grubu kapsamakla birlikte derin bir zihniyet değişimine yol açmıştır. Geri kalmışlığın nedenleri araştırılmaya başlanmış, Avrupa'nın üstünlüğünün sebepleri öğrenilmek ve taklit edilmek istenmiştir. “18. yüzyıl başında, tam Avrupa'da Asya toplumlarına karşı ilgi arttığı sırada Osmanlı yöneticileri de Avrupa'ya karşı tepeden bakmayı bırakıp Avrupalı diplomatları yeni bir dikkatle izlemeye başladılar. Pasarofça anlaşmasından sonra Viyana'ya ve Paris'e elçiler gönderilerek Avrupa diplomasi sahnesine adım atıldı. Hatta Paris'e gönderilen Yirmisekiz Mehmet Efendi'ye verilen talimatta sadece siyaset ve

diplomasi ile değil toplumsal ve kültürel hayatla da ilgilenmesi, gördüğü-işittiği ilgi çekici gelenekleri ve yenilikleri bildirmesi istenmişti. III. Ahmet'in saltanatının Pasarofça'dan sonraki 12 yılına, ince bir zevkin ve kültürel girişimlerin simgesi olarak "Lale Devri" denir, bu çiçeğe karşı Osmanlı yüksek tabakasındaki tutkuyu vurgulayan bu ad, aynı zamanda Osmanlı payitahtında Avrupa'ya karşı uyanan merakı da belirler." (Kunt, 2008, s.58). "Lâle Devri, Osmanlıların o zamana kadar bütünüyle uzak kaldığı ve yeni yeni tanımaya başladığı yeni bir tarzı, dünyaya yeni bir bakışı temsil eder." (İnalçık, 2016, s.7). Batı medeniyetinin üstünlüğünün kabul edildiği ve taklit edilmeye başlandığı bu dönem tarihimizde köklü zihniyet ve kültür değişimine sahne olmuştur.

Karlofça Antlaşması'ndan sonra on altı sene süren barış döneminde savaş masrafları ortadan kalktığı için devlet bütçesine kısmi bir ferahlık gelmiştir. "Uzun yıllar süren savaşların yorgunluğunu gidermek, barışın tadını çıkarmak için yazın lale eğlenceleri, kışın helva sohbetleri düzenlenmiş, Sarayın ve devlet ricalinin yaşayışında, giyim ve kuşamında daha bir incelme ve Avrupaîlik özentisi başlamış, kürk modası almış yürümüş, lale suğanının fiatı çok yükseldiği için hükümet bunlara narh koymak gereğini duymuştur." (Mazıoğlu, 1983, s.130). Özellikle ilkbaharla başlayan eğlenceler ve helva sohbetleri geceleri başlayıp sabahlara kadar devam etmiştir.

Bu devirden itibaren ülkemizde bazı Fransız ve Avrupa modaları görülmeye başlanır. "Lale Devri'nin zevk ve eğlence içerisinde geçen şaşaalı yaşantısı edebiyata da geniş ölçüde girmiştir. Padişahın, İbrahim Paşa'nın ve devlet ricalinin bulunduğu eğlencelere şairler de çağırılmışlar, her fırsatta yazdıkları kasidelerle sanatlarını ve hünerlerini göstermişler, devrin zevk ve eğlencesini gazellerinde ve şarkılarında terennüm etmişlerdir." (Mazıoğlu, 1983, s.131). "XVIII. yüzyılda, III. Ahmed'in damadı Sadrazam İbrahim Paşa ile onun damatları Kaptan ve Kethuda Paşalar, lâlezâr-çemenzâr-gülzâr gibi açık mekânlarda sık sık Çerâğan âlemleri düzenlemişler ve padişahı da bu eğlencelere davet etmişlerdir." (Öztekin, 2006, s.351). Padişahın bu eğlencelere teşrif etmesiyle eğlenceler daha coşkun bir hâl almıştır. Çerağan eğlenceleri kadar önemli bir diğer etkinlik de helva sohbetleridir. Yazın ve baharda Sadabat Sarayı'nın bahçesinde yapılan eğlenceler, uzun kış gecelerinde devlet erkânı ve halk arasında köşklere yapılmıştır. Tüm bu şenlik ve eğlenceler, "XVIII. yüzyılın ilk

yarısındaki Lâle Devri'nde en zevkli ve en güzel şekilde icra edilmiştir.”(Öztekin, 2006, s.362). Fakat yüksek idareciler ve zenginlerde baş gösteren lüks merakı ve israf, halk tarafından hoş karşılanmamaktaydı. Geçim sıkıntısıyla zaten bunalan halk, kendi ahlak anlayışına ters düşen lüks ve eğlence hayatına daha fazla katlanamamıştır. Patrona Halil Ayaklanması'nın patlak vermesiyle sona eren bu dönemde Damat İbrahim Paşa ve Sultan III. Ahmed isyancılar tarafından katledilmiştir.

Lâle Devri'nde zevk ve sefanın yanında, bilim, kültür ve sanat faaliyetlerinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu alandaki yeniliklerin en önemlilerinden birisi hiç şüphesiz İbrahim Müteferrika tarafından matbaanın kurulmasıdır. Daha önceleri farklı dillerde basım yapılmaktayken Türkçe ilk kitap bu dönemde basılmıştır. İlk Türk matbaasının kurulması bu dönemde kültür hareketlerinin başında gelir. Yirmisekiz Mehmed Çelebi, Paris'e elçi vazifesiyle gönderildiği sırada yanında oğlu Said Mehmed Efendi'yi de götürmüştür. Mehmed Efendi Batı'dan aldığı ilhamla yurda döndüğünde Osmanlı Devleti'nin ilk matbaasının kurulmasına İbrahim Müteferrika ile öncülük etmiştir. Matbaa, eserlere kolay ve ucuz ulaşmanın dışında Batı dünyasına açılışın başlangıcını oluşturur. Bunun yanında, Sadrazam İbrahim Paşa bir tercüme heyeti oluşturmuş bu heyette Arapça ve Farsçadan çeviriler yaptırmış, dinî, tarihî eserler ile bunların yanında felsefe ve astronomi ile ilgili eserlerin tercüme edilmesini de sağlamıştır.

Matbaanın kurulmasıyla birlikte bu asırda ilmî eserlerde bir önceki asra göre artış olmuştur. Doğu'dan alınan tıp ilminin yanında, Batı'nın tıbbı dair yazdığı eserler de ilgi çekmiş ve uygulanmıştır. Sadece tıp ilmi değil aynı zamanda Batılı tabipler de Osmanlı Devleti'nde görülmeye başlanmıştır. “Nitekim III. Mustafa devrinden (1757-1774) itibaren Osmanlı sarayında da Frenk tabipleri görülmektedir.”(Uzunçarşılı t.y.b, s.526). Bu asrın kültürel birikiminde “Sefaretname”lerin yeri önemlidir. Batı'yı tanıma arzu ve merakı ve onun bilgi ve teknolojisinden haberdar olma isteğiyle yazılan Sefaretnameler sayesinde Osmanlı, Batı'nın teknolojisinden ve kültüründen haberdar olmuştur. Musiki bu asırda gelişme göstermiş bizzat musikişinas padişahlar (I. Mahmud ve III. Selim) tarafından desteklenmiştir. Bununla birlikte çini sanatında önceki asra göre gerileme olmuştur. Büyük değişikliklerden biri de özellikle Lale Devri'nde mimaride görülür. Bu

asırda klasik mimari anlayışından vazgeçilerek Barok ve Rokoko adı verilen Batı tarzı eserler verilmiştir. (bkz. Uzunçarşılı t.y.b, s.513-568).

Edebî Durum

XVIII. yüzyılda siyasi, ekonomik ve toplumsal hayatta kendisini hissettiren gerilemeye karşılık, bilim, kültür ve edebiyat hayatı bu çöküntüden fazla etkilenmemiş önceki asırdaki gücünü bu asırda da devam ettirmiştir. Klasik edebiyat kendi içerisinde kuralları olan bir edebiyattır. Şairler bu kuralların dışına çıkmadan her asırda kendilerini yenileyecek bir alan bulmuş ve edebiyatın gelişimini sürdürmesini sağlamışlardır. Bu asırda da gerek şair sayısında gerek konu ve dil bakımından kendilerini bir önceki asra göre yenilemişlerdir. Bu asra damgasını vuran isimlerden birisi olan Nedîm asrın başında; Şeyh Gâlib ise asrın sonunda gelerek şairleri, dolayısıyla eski edebiyatı etkilemiş ve klasik edebiyatın olgun örneklerini vermişlerdir. “Nedim, Şeyhülislam Yahya, Bahayî gibi 17. yüzyıl ustalarından gelerek kendisine ulaşan “Nedimane şiir” tarzının, Şeyh Galip ise, “Sebk-i Hindi”nin en başarılı şiir örneklerini vermişlerdir. Genel çizgilerde önemli bir değişiklik olmamakla birlikte edebiyatın gelişiminde bu yüzyıla özgü bir takım özellikler bulunmaktadır” (Mengi, 1994, s. 203).

Hiç şüphe yok ki bu asırda edebiyatın gücünü yitirmeden devam etmesi, hatta daha da güçlenmesinde şairler kadar şaire ve sanata değer veren padişahlar çok etkilidir. Asrın başında III. Ahmed, sonunda ise III. Selim sanat ve sanatkâra ilgi gösterip desteklemişler ve uzun süren savaşlardan yorgun düşen Osmanlı için bir soluklanma olmasını sağlamışlardır. “Başta Lâle Devri’nin padişahı III. Ahmed olmak üzere, I. Mahmud, III. Mustafa ve III. Selim gibi padişahlar şair ve sanatkârları koruyup gözetledikleri gibi, kendileri de şiir, musîki, hat gibi çeşitli sanatlarla ilgilenmişler”dir (Öztekin, 2006, s. 55; İpekten-İsen, 1992, s. 189).

Bir önceki asırda ilgi gören hikmet ve hünerli söz söylemekle elde edilen edebî seviye, bu dönemde yerini mahallî unsurları, gündelik hayatı, konuşma dili ve deyim ve atasözlerini şiirin malzemesi yapmaya bırakmıştır. Böylelikle edebiyat, halk zevkine yaklaşmıştır. “*Son Klasik Dönem* (1700-1800) olarak adlandırılan bu asır, önceki asırlarda oluşan zevk anlayışları doğrultusunda bir gelişme göstermekle birlikte, çok

daha renkli, zengin, eklektik bir görünüm arz eder. Anlamdan ziyade sese önem veren, açık, tabii, zarif bir söyleyişe dayanan klasik üslup; bu üslup içinde kalmakla birlikte ses yerine anlamı (fikri) ön plana çıkaran tebliği (hikemi, didaktik) üslup; anlamın ön plana çıktığı, girift ve yeni mazmunlarla yüklü muğlak, tasannulu söyleyişe dayanan bedii üslup (Sebk-i Hindî) ve konuşma diline ait deyişlerle yüklü, külfetsiz, açık bir söyleyişe yaslanan mahallî/ folklorik üslup, *Son Klasik Dönem*’in belirgin çizgileri olur.” (Horata, 2015, s. 40).

XVIII. yüzyıl şair kadrosuna bakıldığı zaman şair ve şiir sayısı bakımından klasik edebiyatın en geniş ve zengin dönemi olduğu görülür. Edebiyatın merkezi İstanbul olmakla beraber Edirne, Bursa ve Balkanlar gibi vilayetlerde özellikle yeni şairler kendilerini yetiştirme fırsatı bulmuşlardır. Bu dönem devlet adamlarından olan Damat İbrahim Paşa’nın sık sık şiir meclisleri tertiplelediği bilinmektedir. Bu meclislere şairleri davet ederek onların kaynaşmalarını sağlamış, onların eski üstatlara ve birbirlerine nazire yazmalarını istemiştir. Yazılan bu nazire ve tahmisler bir yarışma havası içerisinde söylemiş olup nazirecilik geleneğinin artmasına etki etmiştir. Bu asırda şair sayısının artmasıyla birlikte müşterek gazel yazma sayısında da artış yaşanmıştır.

Önceki devirlerde oluşan zevk ve anlayışa paralel olarak gelişimini devam ettirmesinin yanında edebiyatta bazı farklılıklar da görülür. Asrın başlarında Nâbî’nin etkisi devam etmektedir. Nabî’nin ismiyle özleşmiş olan “hikemî tarz” şiiri benimseyen şairler onu üstat görerek duygu ve sesin yerine fikir ve manayı öne çıkaran bu tarz şiirler söylemeye devam etmişlerdir. O dönem Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu durum, siyasi ve toplumsal hayattaki kargaşalık ve onun sebep olduğu huzursuzluk da hikemî tarz şiir yazmada önemli bir etken olmuştur. Nabî’nin etkisi dışında bu dönem şairlerini etkileyen önemli bir şair de Nedîm’dir. “Nedîm acı, ıstırap ve düşünceden uzak, coşkulu, neşeli ve şûhane edasıyla ortaya çıkıp şiire yeni bir nefes ve soluk vermiş ve kısa sürede kendisini kabul ettirmiştir. Bunun üzerine Nâbî tarzında şiir söyleyen şâirlerin bir kısmı onun tarzını benimseyerek o vadide şiirler söylemişlerdir.” (Şentürk-Kartal, 2011, s. 492). Önceki asır şiir anlayışının devamı olarak gelişen klasik ve hikemî tarz ve bu asırda kendisini gösteren mahallî ve şuhâne tarzın dışında bu tarzlar kadar olmasa da bazı şairler, gerek klasik tarz gerekse mahallî tarzda içine düşülen

tekrarcılıktan kurtulmak için Sebk-i Hindî'nin sanatlı ve külfetli üslubuna meyletmişlerdir. Sebk-i Hindî akımının etkisi olan manada ve hayalde derinlik ile dilde incelik en çok Nedîm, Şeyh Gâlib ve Sâmi'de kendini gösterir. Bu akım XVIII. asırda yaşayan birçok şairi etkilemekle beraber Nedîm, Şeyh Gâlib ve Sâmi dışında önemli bir temsilci yetiştirememiştir. “Buna karşılık 18. asır, zeval dönemini yaşamaya başlayan Osmanlı Devleti gibi; bütün güzellikleri ve ihtişamıyla “bahar” dönemini yaşayan klasik edebiyatta hazan rüzgârlarının esmeye, yaprakların sararmaya başladığı bir dönemdir.” (Horata, 2015, s. 9).

“Bu yüzyılın şairleri edebî kültür ve teknik maharet bakımından yetkin ve güçlü olmakla birlikte eski üstatların yolunda başarılı şiirler yazmaktan öte üstün bir sanat gücü gösterememişlerdir. Sadece yüzyılın 1. yarısında Nedim, 2. yarısında Şeyh Galib şahsî dehaları sayesinde bir yükseliş kaydetmişlerdir.

Esasta bir değişiklik olmamakla birlikte edebiyatın gelişmesinde bu yüzyıla has birtakım özellikler bulunmaktadır. Edebî türlerin hepsinde daha çok yerlileşme olmuş, mahallî konular ve günlük yaşayış edebiyata daha çok girmiştir. Böylece XVIII. yüzyıl, divan edebiyatının halk zevkine yaklaştığı ve kendi benliğini geniş ölçüde yansıttığı bir devirdir. Divan şairlerinin bu yüzyıla gelinceye kadar hece ile şiir yazdıkları görülmediği halde Nedim ile Şeyh Galib'in hece vezni ile birer türkü yazmaları divan edebiyatında halk zevkine de yer verilmiş olmasının dikkate değer bir örneğidir.” (Mazıoğlu, 1983, s. 130). (Ayrıca bkz. Mengi, 1994, s.203; Gölpınarlı, 1955, s.5; Büyük Türk Klasikleri, 1987, s.196).

Mahallî tarz ile birlikte şiirlerde atasözleri ve deyimler kullanılmaya başlanmıştır. Bu sürecin bir devamı olarak şiire mahallî konular, mekân ve âdetler girmiş, hece vezniyle halk şiirlerine ait nazım şekilleri kullanılmıştır. Bir tür halka iniş diyebileceğimiz bu durum divan edebiyatı ile halk edebiyatının yakınlaşmasını sağlamıştır. “Halkın yaşayış tarzını, zevkini, dilini ve anlayışını şiire taşımak bu asır şâirlerinin temel amaçlarından biri olmuştur. Sâbit'in önemli bir merhale oluşturduğu bu tarz, Nedîm ile güçlü ve zarif bir senteze ulaşmıştır.” (Şentürk-Kartal, 2011, s.492). Gölpınarlı'ya göre bu yüzyılın divan şairlerimize etki eden en ziyade elle tutulur, gözle görülür karakteristik özelliği halka iniştir ve bu da yerli unsurların şiire girmesiyle oluşmuştur (Gölpınarlı, 1955, s. 5). Bazı şairler ise mahallî tarzı basit görmüş, Sebk-i Hindînin ise mana derinliği ve giriftliğini karışık bulmuş ve bu akımlara tepki olarak Bâkî'nin yolunu takip etmiş ve klasik üsluba meyl etmiştir. Mahallîleşmenin etkisiyle Anadolu'da Türk edebiyatının

kuruluşundan beri varlığını devam ettiren hece vezniyle şiir yazma geleneği, bu asırda fark edilir bir artış kaydetmiştir.

XVIII. asır klasik edebiyattaki değişikliklerden biri de konularda kendisini gösterir. Eski şiirin kadim konuları, aşk, tasavvuf, rintlik, tabiat ve giderek artmaya başlayan mahallî konular, bu asırda da devam etmiştir. “Devrin bütün olayları başta Nedim olmak üzere şairlerin divanlarına girmiştir.” (İpekten-İsen, 1992, s. 190). Bununla birlikte, Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu zor durumun da etkisiyle şairlerin yüzü iç ve dış gerçekliğe daha fazla dönmüş, sosyal hayatta görülen yanlışlıklar ve zihniyet dünyasındaki değişimin iz düşümleri az da olsa şiirde konu olarak görülmeye başlanmıştır. İran edebiyatı kaynaklı konular rağbetten düşmüş yerini yerli hayattan alınmış konulara bırakmıştır. Sevgili ve âşığın tavırlarında ve aşk anlayışında da değişiklikler olmuştur. Esmer ve cefalı güzeller yerini mavi gözlü ve sarışın güzellere, kâfir dilberlerine bırakmış, sevgilinin her şeyine razı olan âşıkların yerini cefalı sevgili istemeyen âşıklar almaya başlamıştır. “Asrın önemli özelliklerinden biri de, yükseliş dönemlerinde sosyal aksaklıklara fazla yüzünü çevirmeyen şairlerin, sosyal ve siyasi hayatta görülmeye başlayan çözülmenin insanlarda yol açtığı çöküntü psikolojisinin etkisiyle olsa gerek, bu asırda sosyal tenkit ve hicve daha fazla ağırlık vermesidir. Hayatın daha çok olumsuz yüzüne dikkatini yönelten şairler, gördükleri aksaklıkları bazı tiplerin şahsında ağır bir şekilde hicvetmişlerdir. Bu tür şiirler, içerik itibarıyla olduğu kadar üslûbuyla da klasik estetikten ciddî bir sapmayı göstermektedirler. Fakat bu tür şiirler, klasik edebiyatta faydasız hatta zararlı çabalar olarak görülmüş, bazı şairler tövbe ederek hiciv yazmayı terk etmişlerdir.” (Horata, 2002, s. 579).

“Bu dönemde, önceki asra göre kaside ve mesnevi sayısında ciddî bir azalma görülmektedir. Buna karşılık, gazeller ve tarihler ile şarkı, tahmis, murabba, muhammes gibi musammatların sayısında artış olmuştur.” (İsen, Horata, Macit, Kılıç ve Aksoyak 2006, s. 146). Tarih, muamma ve lügaz türünde artış olmasında Sebk-i Hindînin de etkisi vardır. Tarihler genellikle tek kıtadan oluşmayıp kıt’a-i kebire denilen uzun kıtalar şeklinde yazılmıştır. “Bu yüzyılın şairleri kendilerine Türk edebiyatının büyük ustalarını örnek almışlar, onlara erişmeye özenmişlerdir. İran edebiyatından gelen klasik mesnevi konuları büsbütün bırakılmıştır. Mesneviler, yerli hayattan alınmış hikâyeler, din, ahlak

ve nasihatleri içeren hikâyelerden oluşmaktadır.” (Mazıoğlu, 1983, s. 130). Gazel, gücünü kaybetmemiş, her dönemde olduğu gibi bu dönemde de şairler tarafından rağbet görmüştür. Bunun yanında gazelin geleneksel konularında değişiklik olmuştur. Rindane, âşıkane, şuhâne ve dinî-tasavvufî neşveyle kaleme alınan gazellerin yanında, hiciv ve hezl türünde yazılan gazeller de artmaya başlamıştır. Kaside sayısının azalmasında geleneğinin III. Ahmed ve III. Selim’in dışındaki sultanların ve diğer devlet adamlarının şairlere olan ilgilerinin azalması etkili olmuştur. Bunun yanı sıra bilinçli bir tavır da söz konusudur. Bazı Mevlevî şairler kaside söylemeyi el etek öpmeye benzeterek, divanlarında kasideye hiç yer vermemişlerdir.

Edebiyattaki mahallileşme bu asırda nesirde de etkili olmuş önceki asrın ağır ve süslü söyleyişi rağbetten düşmüştür. Nesirde bu dönem biyografi, tarih ve bilhassa sefaretname türünde önemli eserler verilmiştir. Bir taraftan Sebk-i Hindî’nin çetrefil ve girift üslubu devam ederken, bir taraftan da mahallî ve günlük konuşma diline açılma önem kazanmıştır. Şairler süsten uzak külfetsiz bir söyleyişi tercih etmişlerdir. Nesirde Türkçe kelime ve deyimlerin kullanılması artmış hatta bazı şairler bilinçli bir çabayla günlük konuşma diliyle yazmıştır.

Bu dönem, mahallileşme eğilimiyle birlikte heceyle yazılan şiirlerin sayısında önemli bir artış olmuştur. Başta Nedîm olmak üzere bu asır şairlerinin divanlarında heceyle yazdıkları şiirler vardır. Klasik edebiyattaki bu eğilim, tekke- tasavvuf şiiri adı verilen, halk edebiyatı nazım şekilleri yanında klasik nazım şekillerini de kullanan; tamamıyla tasavvufu anlatmaya dönük, nispeten sade bir dille eserler veren mutasavvıf şairlerde de görülür. XVIII. asır tekke edebiyatı ve klasik edebiyatın birbirlerine en çok yaklaştıkları dönemdir. Bu yaklaşma sadece tasavvuf erbabı şairlerde görülmez. Bu yüzyılda saz şairleri de klasik edebiyata yaklaşmıştır. “Divan edebiyatı halk şiiri örneklerine ilgi gösterirken, saz şairleri de klasik edebiyatın etkisi ve aruzun belli kalıplarıyla” şiirler yazmıştır (İpekten-İsen, 1992, s. 191). İyi bir medrese eğitimi gören Arapça ve Farsçayı iyi bilen mutasavvıf şairlerin elinde bu şiir klasik estetik çizgiye yaklaşmıştır.

Türkistan’da Ahmed Yesevî ile başlayan tasavvufî şiir anlayışı, Horasan, Anadolu, Balkanlar ve daha birçok merkezlere yayılmıştır. Bunda tarikat erbabının düşüncelerini

yaymak için müridlerini görevlendirerek farklı coğrafyalara göndermeleri etkili olmuştur. Bu dervişler ve halifeler sayesinde tasavvufî umdeler geniş yayılma imkânı bulmuş ve çokça taraftar toplamıştır. XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu’da birçok yerde tekkeler kurulmuş ve muhtelif tarikatlar halka yayılmıştır. Bu tekkelerdeki dervişler aracılığıyla halka, İslam akideleri, bağlı bulundukları tarikata dair bilgiler ve tasavvufun esasları aktarılmıştır. Böylelikle tekke-tasavvuf edebiyatı denilen edebî anlayış teşekkül etmiştir. “Tasavvuf mesleklerini halk arasında yaymak ve onlardan da taraftar kazanmak için, mutasavvıflar mutlaka şiirin vasıtaçılığına müracaat etmişlerdir. Halkın şiire olan meykinden faydalanma fikri, şeyhleri, tekkelerde fikrî ve bedî bir muhit yaratarak daha câzip kılmak için teşvik ediyor ve şiir, bu sebeple tarikat âyinlerinde, musiki gibi, mühim bir yer tutuyordu.” (Güzel, 1989, s. 352).

Tekke şiiri, halkın anlayabileceği bir dille, bazen hece vezni bazen aruz vezni ile yazılan, lirizmle dolu ilahi aşkın anlatıldığı ve bunun yanında tasavvufî telkinler içeren şeriat ve tarikat adabının aktarıldığı şiirlerdir. Tekke şairleri, nazım şekli bakımından ise hem divan edebiyatı nazım şekillerini hem de halk edebiyatı nazım şekillerini kullanmışlardır. Elçin’e göre “Tekke edebiyatı, gerek şekil, gerek muhteva yönünden Divan ve Halk edebiyatının bir terkibi, başka bir ifadeyle “Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı”nın en zengin bir sahasıdır.” Dili ise “halka hitap eden bir okumuşlar dilidir.”(1992, s. 255, 272). “Bu edebiyat, işlediği konular ile halk dilini, düşüncesini, zevkini, duygu ve inancını esas alarak, halkın bütünü ile iç içe bulunmakta ve her zümreye de hitap etmek suretiyle birleştirici-bütünleştirici bir rol oynamaktadır.”(Güzel, 1989, s.251).

Tekke-tasavvuf edebiyatı temelini İslam dini üzerine inşa etmiş, tekkelerde yetişen şairler tarafından icra edilmiş ve geniş yayılma imkânı bulmuştur. “Tasavvuf, esaslarını Hazret-i Ebu Bekir veya Hazret-i Ali vasıtasıyla Hazret-i Peygamber’e kadar ulaştırmekte, Küntü kenz hadisini ve Kur’an’daki Rahman Suresi’ni kendisine delil olarak göstererek varlığın birliği fikrini işlemektedir.” (Elçin, 1992, s. 244).

Yukarıda belirtildiği gibi tekke-tasavvuf edebiyatı diye nitelendirilen grubun içerisine giren şairler, divan edebiyatı tarzında şiirler vermeye çalışmışlardır. Özellikle 18.

yüzyılda tekke şairleri üzerinde divan edebiyatı etkisinin daha da arttığı söylenebilir. Bu edebiyatı meydana getiren eserlerin yazılış amacı aynıdır: Ahmed Yesevî ile başlayan İslam dinini öğretme ve yayma gayreti. Ra'ûfî'nin de etkisinde kaldığını düşündüğümüz Yunus Emre, Niyâzî-i Mısrî, Hacı Bayram-ı Veli, Süleyman Çelebi ve daha niceleri eserlerini hep bu gayeyle oluşturmuşlardır. “Yüzyılın başlangıcında, Lâle Devri yaşanırken (1718-1730), dinî duygulardan uzaklaşıp, ne kadar, hayatın bitmez tükenmez görünen zevk ve eğlenceleri içine dalınmışsa; yüzyılın sonlarına doğru da büyük çapta, kuvvetli dinî şahsiyetlerin yetiştiği görülür.” (Uçman, 1988, s. 299). Tekke şairleri içerisinde medresede yetişen ve divan edebiyatı tarzında şiir söyleyen şairlerin sayısı çoktur. Aruz vezniyle ve genellikle gazel tarzında yazılan bu şiirlerde Yunus Emre ve Hacı Bayram-ı Veli'nin etkisi açıkça görülür. Tezimizin konusu olan *Divan*'ın yazarı Seyyid Ahmed Ra'ûfî de şiirlerinde tasavvufu anlatmaya çalışan mutasavvıf bir şairdir.

1. BÖLÜM: RA'ÛFÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

XVIII. yüzyıl şairlerinden Seyyid Ahmed Ra'ûfî, kaynaklarda Ahmed Raufî, Şeyh Seyyid Ahmed Raufî, Ra'ûfî, Ahmed el-Üsküdarî gibi isimlerle anılmaktadır.

Doğum tarihi hakkında kaynaklarda birbirine yakın tarihler olmakla birlikte farklı bilgiler yer almaktadır. Ahmed Ra'ûfî'nin hayatı hakkında Vassaf'ın verdiği (2015, s. 59) bilgidен hareketle doğum tarihi H. 1068 / M. 1657-58'dir. *Evliyalar Ansiklopedisi* 'nde doğum tarihi 1653/1063; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* 'nde ise M. 1652 olarak verilmiştir (EA, 1992, s. 300; TDEA, 1990, s. 289). Bazı kaynaklar doğum tarihine değinmemiş sadece vefat tarihini vermiştir (Tahir, 2007, s. 177; Tuman, 2001, s. 277; Erdem, 1986, s. 214; Ayvansarâyî, 2012, s. 31 ve Süreyyâ, 1311, s. 422).

Doğum tarihi hakkındaki ihtilaf, doğum yeri konusunda yoktur. Aslen İstanbullu olmadığı bilinmekle birlikte, Üsküdar'da doğduğu kaynaklarda yazılmaktadır. Divan'ındaki şiirlerinden "seyyid" olduğunu öğrendiğimiz Ra'ûfî'nin, hakkında bilgi verilen kaynaklarda da "seyyid" olduğu söylenmektedir. Divan'da yer alan bazı şiirlerin mahlas kısmında "seyyid" olduğunu söyler. Bu şiirlerden birkaçını örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Seyyid Ra'ûfî yâ beni 'aşkıñ ile oldı deli
Tut elini bulsun seni senden şefâ'at isteriz (15b/3)

Seyyid Ra'ûfî zıkr it Hudâyı
Hak 'atâsıdır cümle kemâliñ (26b/1)

Seyyid Ra'ûfî çağırır emân
Beni âzâd it fazlıñla hemân
Ey mürde cisme cân viren Subhân

Tâkâtım gitdi bî-çâre oldum (30b/3)

Ra'ûfî, medrese tahsilini tamamladıktan sonra Üsküdar Kapağası Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir (Vicdani, 1341, s. 96; Serin, 1984, s. 158; Vassaf, 2015, 59; Ceyhan, 2015, s. 259). Üsküdar Doğancılar semtinde evine yakın bir yerde kendi tekkesini kurmuştur. Tekkesinde mürit yetiştirme görevinin yanında aynı zamanda Doğancılar ile Salacak arasındaki Koca Sinan Paşa Camii'nde imam-hatiplik yapmıştır. Köstendilli Ali Efendi'nin halifesi olup ondan dersler almıştır. Ali Efendi, Halvetiyye'nin Ramazaniyye koluna mensuptur. (Köstendilli Ali Alâeddin Efendi hakkında detaylı bilgi için bkz. Ceyhan, 2015). Ra'ûfî ondan hilafet aldıktan sonra Halvetî tarikatının Ramazaniyye şubesinin Raûfîlik kolunu kurmuştur. Şairin Divan'ına baktığımız zaman birkaç şiirinde tarikat ehli oluşundan bahsettiğini görmekteyiz:

Nübüvvet merkezi ol kutb-ı eflâk
Risâlet ma'deni ol sırr-ı levlâk
İşâret eyleyüp gösterdi idrâk
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh

Hüviyyetden irişdi baña itmâm
Aña müştâk iken hep hâşş ile 'âm
Raû'fiye tarîkat oldu in'âm
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh (39a/4)

Yine aşağıdaki şiir, Vassaf'ın tabiri ile “Hz. Şeyh'in kemâlât-ı ârifânelerine delâlet ediyor.” (2015, 69):

Göñül gâyet bidâyetle irüp vahdet serâyına
Ra'ûfî pîrlere içinde bugün pîr-i Horâsandır (12b/2)

Ra'ûfî, Koca Sinan Paşa Camii yakınlarındaki evinin yanında yaptırdığı tekkede irşatla meşgul olmuş ve yirmi kadar halife yetiştirmiştir.

Raûfî Tekkesi, Raûfî Efendi, Ahmed Raûfî Efendi Tekkesi gibi isimlerle anılan Raûfîyye Âsitânesi'nin kuruluş tarihi tespit edilememiştir. Ancak XVIII. yüzyılın ilk yarısı içinde inşa edilmiş olduğu söylenebilir. XX. yüzyılın başlarına kadar faaliyette olan tekke, 1920'lerde çıkan Doğancılar yangınında tamamen yanmıştır. *Sefîne-i Evliyâ* adlı eserde bu yangın hakkında şu bilgi yer alır: “Tevhîd-hânenin olduğu mahal Doğancılar'da Kasab Sokağı'nda idi. 25 Rebîulevvel 1336 (9 Ocak 1917) târîhindeki harîk-ı kebîrde maa't-teessüf yanmıştır. El-yevm arsası mevcuttur” (Vassâf, 2015, s. 61). Ahmed Raûfî Tekkesi'nin bir âsitâne olduğu göz önüne alınarak tam teşekküllü bir tarikat yapısı şeklinde kurulduğu tahmin edilebilir (Tanman, 1989, s. 120). Ra'ûfî'nin tevhitanesi yanmakla beraber Beykoz ve Yeniköy'de tarikata mensup iki tane tekkesi varlığını devam etmiştir. Öztürk'e göre ise Raûfîyye'ye bağlı Salacak'taki Asitane'den başka üç tekke daha vardır. Bunlar, Beykoz-Hafız Mehmed Efendi, Yeniköy İsmail Efendi ve Rumeli Hisarı Karabaş Ahmed Efendi tekkeleridir (Öztürk, 2004, s. 413). Bir davet üzerine Ra'ûfî Tekkesi'ni ziyaret eden Hüseyin Vassaf şunları söyler:

Hz. Raûfî'nin vücûd-ı mukaddesine cilve-gâh olan o odalar, o tevhîd-hânenin her zerresinden sadâ-yı tevhîd sâmia-i ittılâma, bû-yı aşk u temcîd meşâmm-ı cânîma geliyordu. Tevhîd-hânenin mihrâbı köşede idi. Hazretin postu orada idi. Hattâ zamânında yanan büyük mumların bakıyyesi bile hüsn-i muhâfaza edilmiş, duruyordu. Burada akşam namazı ve gece usûlü yapmış idik. Hz. Şeyh'in rûhâniyyeti her hâlde bizim ile berâber idi (2015, s. 60).

Tekkesine padişah III. Osman'ın sık sık gelip duasını aldığını kaynaklar belirtir (Vicdani, 1338, s.96; Vassaf, 2015, s.61; Ceyhan, 2015, s.259). *Sefîne-i Evliyâ*'da şöyle yazılıdır:

Burada irşâd-ı ibâd ile meşgul oldular. Şöhretten müctenib uzlete meyyâl, evliyâ-yı mestûriyeden idiler. Erbâb-ı aşk-ı muhabbet dâire-i feyzlerine dâhil olmak isterse dirîğî himmet buyurmazlardı. O zamân pâdişâh bulunan Sultân Osmân Hân-ı sâlis, hazret-i şeyhin meftûn-ı kemâlâtı idi. Mükerreren ziyâret-i âlîlerine şitâbân olmuşlardı (Vassâf, 2015, s. 61).

İstanbul'da vefat eden Ra'ûfî, imamlık yaptığı Doğancılar'da bulunan Sinan Paşa Camii'nin bahçesine defnedilmiştir. Hüseyin Ayvansarâyî'ye göre Süleymân Paşa

Camii'nde defnolunmuştur (Ekinci, 2012, s.31). Hüseyin Vassâf ise kabriyle ilgili olarak mezar taşının Ra'ûfî namına sonradan konulduğunu söyler (2015, s.62).

Kaynaklarda vefat tarihiyle ilgili bilgiler ihtilaflıdır. Ölüm tarihinin H. 1170-71/ M. 1757-58 yılı olduğunu söyleyen kaynaklar çoğunluktadır. Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi*'nde H. 1170 / M. 1756'da vefat ettiğini ve ölümünde doksan dokuz yaşında olduğunu söyler. *Tumâr-ı Turuk-ı Aliyye*'de de vefat tarihi 1170 olarak geçer fakat 102 sene yaşadığı yazılıdır (Koçu, 1958, s.460; Vicedani, 1338, s.95; Tahir, 2007, s. 177; Vassâf, 2015, s.62; İssa, 1995, s.538). *Sefîne-i Evliya*'da vefat tarihi 27 Zilhicce 1170 (11 Eylül 1757) verilmiştir. Bu tarihle ilgili yazar şunları söyler:

Harameyn-i muhteremeyni ziyâret emeliyle cânib-i Hicâz'a âzim olup, o havâlî-i mübârekede, 27 Zilhicce 1170/ (11 Eylül 1757) târîhinde nefsi nâtıkları âlem-i ılliyyîne pervâz eyledi. Üsküdar'da irtihâl eylediğinden bahs edenler de vardır... Târîh-i intikâllerinin Zi'l-hicceye tesâdüfüne, Zi'l-hiccenin ise Kurbân bayramına müsâdif olmasına göre, Hz. Şeyh'in Hicâz'da irtihâli, târîh münâsebetiyle de kesb-i kuvvet ediyor. Demek ki, Arafât'tan avdetten sonra, ihtimâl ki, Medîne-i Münevvere'ye azîmet sırasında vâki' olmuştur (Vassaf, 2015, s. 62, 63).

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi'nde vefat tarihi M. 1746 senesi olarak verilmiştir (Cumbur, 2007, s. 301). *Âdâb-ı Zuraîfâ*, *Tuhfe-i Nâilî*, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* ve *Sicill-i Osmânî*'de ise ölüm tarihi H. 1161 senesidir (Süreyya, 1311, s.422; Tuman, 2001, s.277; Kesik, 2014; Erdem, 1986, s.215). *Tuhfe-i Nâilî*'de Mehmed Nail Tuman, vefatı hakkında kaynaklarda verilen bilgilerdeki ihtilafa değinmiş ve *Mecelle*'deki H. 1170, *Osmanlı Müellifleri*'ndeki H. 1171, *Âdâb-ı Zuraîfâ*'daki H. 1161 ve *Sicill-i Osmânî*'deki 1160 vefat tarihlerini vermiştir. Râmiz'in *Âdâb-ı Zuraîfâ*'sında (Erdem, 1986, s. 215) Ra'ûfî'nin H. 1161 yılında vefat ettiği söylenerek Müstakîmzâde'nin Ra'ûfî için yazdığı şu tarih verilmiştir:

Yazıldı gıtdi gibi bir 'adîmü'l-mesel târîhi
Raûfâ kıl Raûfî'ye makâmın cennet-i me'vâ

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi'nde ve *Tuhfe-i Nâilî*'de ise bu şiir şu şekilde geçmektedir:

Yazıldı kendi gibi bir ‘adîmü’l-misl târîhi
Raûfâ kıl Raûfî’ye makâmın cennet-i me’vâ

Aynı beyit ufak tefek farklılıkla *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*, *Sefîne-i Evliyâ* ve *Mecelle*’de şöyledir:

Yazıldı bir ‘adîmü’l-misl târîh intikâlinde
Raûfa kıl Raûfî’ye makâmın mesned-i me’vâ

Yukarıdaki kaynaklara baktığımızda şairin vefat tarihi olarak çoğunluğun H. 1170-71 M. 1756-57 tarihini verdiğini görürüz. Üstelik Ra’ûfî’nin Divan’ında da ölüm tarihi olarak H. 1171 yılı yazılıdır: “Biñ yüz yetmiş bir Zilka’desiniñ onuncu günü eş-şeyh es-seyyid Aḥmed Ra’ûfî Efendî dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâyâ göçdi.” (50a). Tüm bu kaynaklarla birlikte Ra’ûfî’nin kendi eserindeki bilgiyi de esas alırsak, şairin H. 1171 / M. 1757 yılında vefat ettiğini söyleyebiliriz.

Kaynaklarda Ra’ûfî, mutasavvıf kişiliğiyle tanıtılmaktadır. Halvetiyye tarikatına mensup olup aynı zamanda Raûfiyye kolunun kurucusudur. Âlim ve ariftir. Şeyhlik ve imamlık yapmış ve birçok mürit yetiştirmiştir. Evinin yakınlarındaki Sinan Paşa Camii’nde imamlık yapıştır. Şeyhlik yaptığı ve mürit yetiştirdiği tekke ise Doğancılar’da Raufi Tekkesi olarak bilinir. Bu tekke, yetiştirdiği müritler tarafından kendisinden sonra da kullanılmıştır.

Raufi Tekkesi’nin postu, en az 19. yy’ın ilk çeyreğine kadar bânisinin neslinden gelen ve “Raufizadeler” olarak anılan ailenin uhdesine kalmış, babadan oğula intikal eden meşihat görevi Şeyh Ahmed Raufi’den sonra Mehmed Nurullah Efendi (ö.1175), el-Hac Abdurrahim Nesib Efendi (ö. 1812), Mehmed Fazlî Efendi (ö. 1812), Ahmed Raufi Efendi (ö.1814) adındaki şeyhlerce sürdürülmüştür (Tanman, 1994, s. 309).

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Ra’ûfî Efendi’den bahseden birçok kaynak, kendisini “şöhretten kaçınan ve münzevi bir hayat süren”, “İstanbul’un namlı halvetî şeyhlerinden”, “himmeti yüce, irfanı zengin”, “halîm, selîm, mütevâzî”, âlim ve ârif” mutasavvıf bir şahsiyet olarak tanımlar. Ayrıca “tarikata her girmek isteyen kabul etmediği rivayet edilmektedir.” (Tanman, 1989, s.

120; Koçu, 1958, s.460; Serin, 1984, s.27; Vassâf, 2015, s.69; Tahir, 2007, s.177; Ceyhan, 2015, s.259).

Hakkında bilgi veren tezkirelerden *Tuhfe-i Nâilî*'de şairin ölüm tarihindeki ihtilaf üzerinde durulmuş edebî yönüne değinilmemiştir (Tuman, 2001, s. 277). Yine *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'de şairin hakkında kısaca bilgi verilmiş edebî yönü üzerinde durulmamıştır (Ekinci, 2012, s. 31). *Osmanlı Müellifleri*'nde "Kurretü'l-Uyun isminde Türkçe risalesi ile ilâhilerini bir arada toplayan divanları vardır" denilmektedir (Tahir, 2007, s. 177). *Sicill-i Osmânî*'de "bir şeyh-i arif ve şairdir" şeklinde yer almıştır (Süreyyâ, 1311, s. 422). *Âdâb-ı Zurafâ*'da "Şeyh-i mezkûr dâniş ü irfân ile meşhur 'ârif ü âgâh bir şeyh-i feyz-intibâh idi. Âsâr-ı ilâhiyyât-ı vâfireleri vardır." denilmektedir (Erdem, 1986, s. 215).

Yukarıda sıraladığımız tezkirelerin dışında XVIII. yüzyıl tezkirelerine baktığımız zaman çoğunda şaire ait bilgilerin yer almadığını görürüz. Daha çok ansiklopedilerde ve dinî kaynaklarda hakkında bilgi bulabildiğimiz Ra'ûfî'nin şeyh kimliği şair kimliğinin önüne geçmiştir. Bu kaynaklarda Ra'ûfî'nin mutasavvıf kimliği ön planda olmakla birlikte ilahilerinin de çok beğenildiği görülmektedir. Şair, İslam dinini öğretmek ve bağlı bulunduğu tarikatı yaymak için çabalamıştır. Şairin eserlerini didaktik bir kaygıyla yazdığını söyleyebiliriz. Hz. Peygambere beslediği sevgiyi birçok beytinde görmekteyiz. Divan'da "Na't-ı resûl'ullâh şallal'lâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem" başlığı yer almaktadır. Bu başlığın altında "yâ Resûla'llâh" redifli dört adet naat bulunur (bkz. 36b).

Ra'ûfî'nin dili oldukça sade ve halkın anlayabileceği bir dildir. Yer yer Arapça ve Farsça tamlamalar ve tasavvufi terimler kullanmıştır. Divan'ına bakıldığı zaman çoğunlukla tasavvuf, İslam dini, zikrin faydaları ve ibadet etmek gibi konuların işlendiği görülür. Mecazi aşk onda hemen hemen hiç yoktur. Şiirlerinde aşkı işlediği konular daha çok ilahi aşka yöneliktir. Divan'ında kaside şekliyle şiir yazmaması, bir beklenti içerisinde olmadığını düşündürür. Nitekim III. Osman'nın, Ra'ûfî'nin şeyhlik yaptığı tekkeyi sık sık ziyaret ettiği bilinmektedir.

Ra'ûfî'nin şiirlerinde divan edebiyatı ölçütlerinden ziyade tasavvufî edebiyatın çağrışımları görülür. Tasavvufun temel aldığı ilkeler ve ilahi aşkı anlatan şiirlerin yanında bağlı bulunduğu Halvetiyye tarikatına mensup kişilerde olması gereken özelliklerin anlatıldığı bir şiiri vardır (bkz. 49b/7). Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme dönemine şahit olmuş biri olarak döneminde gördüğü aksaklıklara duyarsız kalmamış ve olumsuz bulduğu davranışları eleştiren bir şiir yazmıştır (bkz. 3b/2). Büyük bir çoğunluğu tevhid, münacat ve naat türlerinden oluşan şiirlerinde genel olarak dine çağrı ve kâmil insan olma yolunda telkinler vardır. Didaktik bir kaygı içinde insanları ibadet etmeye, şariat üzere gitmeye ve Hz. Muhammed'in sünnetini tutmaya çağırır.

Şiirlerinden bazıları bestelenerek tekkesindeki zikir ayinlerinde okunmuştur. *Sefîne-i Evliyâ*'da şöyle yazılıdır: “Bu âtîde(ki) nutuk âyîn geceleri devrân için ayağa kalktıktâ, sabâ ve uşşâk ve beste-nigâr nağamâtıyla, segâh ve düğâh karâr-gâhı yolunda beste-i mahsûsuyla cümleten okunur:

Gündüzlerin sâim ol yatma geceler kâim ol
Zikr eyle Hakk'a dâim ol uyana gel tevhîd ile

Dünyâ ondan göçmeğe ekdiğin varup biçmeğe
N'olduğun anda seçmeğe seyrâna gel tevhîd ile

Cânın evi dolmağa nûr çıksun derûnundan gurûr
Serinde bulmağa huzûr cev lâna gel tevhîd ile

Nefsiyle cânı terk iden kurtuldı cümle perdeden
Hakk bilmeğe her zerreden irfâna gel tevhîd ile

Çalış Raûfî lem'a al gitsün zamîrinden cidâl
Gel vahdetin bahrına dal ummâna gel tevhîd ile” (Vassâf, 2015, s. 65).

1.3. ESERLERİ

Ra'ûfî'nin, *Kurretü'l-Uyûn* isimli Türkçe risalesi, Arapça olarak yazdığı *Mecâlis* isimli kitabı, *Şerh-i Kaside-i Bânet Suâd Şerhi* ve bazı kaynaklarda *İlahiyat* olarak geçen *Divan*'ı vardır (Tahir, 2007, s.177; Vassâf, 2015, s.62; Vicdani, 1338, s.96; Özkırımlı, 1990, s.61; Cumbur, 2007, s.301; Erdem, 1986, s.215).

1.3.1. Kurretü'l-Uyûn

Türkçe risale kitabıdır. Sülûk-ı esmâ üzerine yazılmış on iki yapraktan oluşur. Tarihi ve müstensihî bilinmemekle birlikte tek nüshası Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi, Yazmalar Bölümü, 15964 numarada kayıtlıdır.

1.3.2. Mecâlis

Arapça risale kitabıdır. Altmış altı meclisten oluşur. Ele aldığı konulardan bazıları Esmâ-i Hüsnâ, zikrin faydaları, hadis-i şerifler ve ashab-ı kiramla ilgilidir. Eserin, Galata Mevlevîhânesi Kütüphanesi'nde bulunduğu yazılsa da (Vassaf, 2015, s. 62) Öztürk, bilinen tek nüshasının Süleymânîye Kütüphanesi, Hâlet Efendi, 294 numarada kayıtlı olduğunu söyler (Öztürk, 2004, s. 411). Aynı şekilde Ceyhan da “Eserin Ahmed Raûfî'ye nispet edilen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir. Bu nispet nüshanın iç kapağındaki “Mecâlis-i Şeyh Ahmed Raûfî” kaynağına dayanır.” demektedir (Ceyhan, 2015, s. 263).

1.3.3. Divan

Çalışma konumuzu oluşturan bu eser dinî-tasavvufî bir niteliktedir. Müstensih, eserin başlangıcında “Li-mütercimihî” başlığıyla Ra'ûfî'yi ve Divanı'nı övmüştür. Bu kısımdan müstensih'in yazarı tanıdığını anlıyoruz. Ra'ûfî'den bahsederken “ariflerin kutbu, keramet sahibi veli, mana suretinde elimden tutan yardımcım” gibi sözler kullanmıştır. Ra'ûfî'nin “faziletli kaleminden çıkan misk kokulu tevhidleri ve fahr-ı âlem na'atları” ise âşıklara hatıra kalması için yazdığını söyler. Müellif eserin girişinde, dört satırlık Arapça-Türkçe karışık bir dua yazmıştır. Bu duada Allah'ın büyüklüğünü ve kudretini, arıdan balı, siyah taştan kırmızı yakutu çıkarması gibi çeşitli hadiselerle zikretmiştir. Divan'ın içerisindeki şiirler, gazelle yazılmış olsun olmasın, gazel

başlıkları gibi gruplandırılmışlardır. Hatta bazı harflerin başlıkları olmasına karşın altlarında bu harfe ait kafiyeli şiir bulunmamaktadır. Bu durum bize, aslında bu harflerle ilgili şiir yazmayı düşündüğünü ama sebebini bilmediğimiz bir nedenden ötürü yaz(a)madığını düşündürmektedir. Divan, tek nüsha olup bu nüsha Ankara Millî Kütüphane’de Fahri Bilge Yazma Koleksiyonu’nda 341 numarada kayıtlıdır. Divan’ının büyük bir kısmı gazellerden oluşmaktadır. Divan’da 38 gazel, 14 murabba, 1 muhammes, 1 mesnevi, 5 kıta, 2 ebyât ve 18 koşma yer alır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde Divan üzerine etraflıca inceleme yapılacağı için burada genel bilgiler verilmiştir.

1.3.4. Kasîde-i Bürde Şerhi

Öztürk’ün bildirisine göre (2004, s. 411) kütüphanelerde Ra’ûfî’ye ait olduğu bildirilen “*Şerh-i Kasîde-i Bânet Suâd*” isimli bir şerhi vardır. Ceyhan, Ra’ûfî’nin eserlerinin dört tane olduğunu söyleyerek bu eseri de dâhil eder. Ceyhan’a göre “Kasîde-i Bürde” adıyla da zikredilen kasidenin birçok şerhinden biridir. (Ceyhan, 2015, s. 263). Bu eser, diğer kaynaklarda belirtilmemekle birlikte *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*’ndeki “Şerh” maddesinde de (Ceylan, 2010, s. 566) geçmektedir. Bu maddede verilen bilgiye göre edebî yönü ağırlıklı olan ve *Kasîdetü’l-Bürde* adıyla bilinen manzume en çok şerh edilen metinler arasındadır. Seyyid Ahmed Raûfî Üsküdârî de bu manzumeyi şerh eden şairler arasındadır. Bu eser, yukarıda söylendiği gibi kaynakların birçoğunda yer almamıştır. Öztürk, kütüphane kataloglarında Ahmed Raûfî ismine kayıtlı olduğunu ve sekiz nüshası olduğunu bildirir. Nüshaların üçü Süleymânîye, ikisi Nûruosmânîye, diğerleri Hacı Selim Ağa, İ.Ü.Merkez ve İzmir Millî Kütüphane’de bulunmaktadır (Öztürk, 2004, s. 412).

Sonuç olarak, muhteviyatı hakkında bilgi verdiğimiz bu eserlerin konu dağılımına bakıldığında hepsinin dinî içerikli eserler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla müellifin eserlerinde, didaktik bir kaygı güttüğü, şeyh kimliği ile halka İslam dini hakkında bilgi vermek istediği ve eserlerini ağırlıklı olarak bu minvalde yazdığı görülmektedir.

2. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANİ'NİN İNCELENMESİ

2.1. NAZIM TEKNİĞİ

Ra'ûfî Divanı'nın nazım tekniğinin inceleneceği bu bölümde üç alt başlık oluşturulmuştur. Divan'da yer alan edebî malzemeye göre nazım şekilleri ve nazım türleri tasnif edilerek şiirler hakkında genel bilgi verilecektir. Ahenk ile ilgili unsurlar olarak ise Divan'daki vezin, kafiye ve redif uygulamaları çeşitli örneklerle anlatılacaktır.

2.1.1. Nazım Şekilleri

2.1.1.1. Gazel

Gazel, sözlük anlamı “kadınlarla âşıkane sohbet etmek” olan Arapça bir sözcüktür. Özellikle aşk, güzellik ve içki konusunda yazılmış belirli biçimdeki şiirlere denir (Dilçin, 2009, s. 104). Divan edebiyatında çok kullanılan nazım şekillerinden biridir. Gazelin kafiye örgüsü *aa, ba, ca...* şeklindedir. Gazelin ilk beytinin dizeleri musarradır yani birbirine uyaklıdır. Diğer beyitlerin ise sadece ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklıdır. Gazellerde en çok işlenen aşk ve kadın konusunun ardından sırasıyla sevgili, tasavvuf, rindlik ve şarap zevki, kişi tavsifi ve hikmet gibi konular işlenir. Dinî düşüncelerin olduğu, dünya ve ahiret hayatıyla ilgili konuların işlendiği gazeller de vardır. Bunlar üslup yönünden çeşitli isimler alır. Ra'ûfî'nin Divan'ında daha çok dinî konuların işlendiğini görmekteyiz. “Daha çok mutasavvıf ve sofî şairlerde görülen ve tasavvuf felsefesini, sofî inançlarını anlatan, türlü tarikatların düşünce sistemini işleyen, bunlar arasında dinî konulara da yer veren gazellere “*sofiyane gazel*” denir (Dilçin, 2017, s. 143). Şairimiz Divan'ında sıkça dinî öğütlerde bulunmuştur. Ra'ûfî'ye göre doğru yol, Hz. Muhammed'in yoludur. Eğer bu yola girmeyi istersen şeri hükümler takip etmen gerekir:

İrmek dilerseñ menzile gir toğrı yola şer'ile

Devrân idüp yâ hû ile zikreyle Hakkı derd ile (40a/9)

Aşağıdaki şiirde şair, Halvetiyye tarikatına mensup olanlarda bulunan özel halleri anlatır. Halvetîler irfan mektebinde aşkın sırlarının mahremi olmuşlardır. Artık bilinmeyenler onlara açılmış ve onlar her muammayı keşfetmişlerdir:

Mekteb-i ‘irfânda olmuş mahrem-i esrâr-ı ‘aşk
Her mu‘ammâ-yı begim kâşif olandır Hâlvetî (49b/7)

Konularına göre isim alan pek çok gazel vardır. Örneğin, matladan sonra gelen beyitlerin ilk ve ikinci mısra ortalarının ilk mısranın sonu ile kafiyeleştiği gazellere musammat gazel denir. “Eğer gazel içinde birden artık *musarra*’ beyit varsa böyle gazele *zâtü’l-metâli*’ ya da *zü’l-metâli*’ adı verilir.” (Dilçin, 2009, s. 105). Ra’ûfî Divanı’nda otuz sekiz gazel yer almaktadır. Divan içerisinde *zü’l-metâli* adı verilen gazel örnekleri mevcuttur. Divan’daki musammat ve *zü’l-metâli* gazellerin beytlerinden aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Musammat gazel:

Sivâyı neylesün ‘âşık cemâliñ cümleyi fâ’ik
Dem-â-dem ‘aşkile *yanık* gönül müştâkıñ olmuşdur

Düşelden câna *sevdâsı* bu nefsiñ gitdi *gavğâsı*
Cemî’-i nuṭṭ *da’vâsı* gönül müştâkıñ olmuşdur (13b/8)

Zü’l-metâli gazel:

Gönül sırrı ola mekşûf hüviyyetle mu‘ammâdan
Aça kapusın ol maḥbûb haber vire o ednâdan

Gönül ‘aynına cek tûtyâ bugün tevḥîd ile esmâ
Bu esmâyı süren ‘âşık tıyar lâ-büd müsemmadan (32a/3)

Gazelin son beytinden önceki beyte hüsn-i makta denir. Şair mahlasını son beyit olan maktada ya da hüsn-i maktada kullanır. Bazen de şair, mahlasını her iki beyitte de kullanabilir. Aşağıda verdiğimiz örnekte şair, mahlasını hem makta beytinde hem de hüsn-i makta beytinde kullanmıştır:

Ra'ûfîniñ yerağı cân içinde turağı
Gözleriniñ çerâğı lâ-ilâhe illâ hû

Ra'ûfî âb-ı hayât âşâr-ı tevhîd-i zât
Uçmağa nûrun kanat lâ-ilâhe illâ hû (35a/1)

Kimi gazellerde mahlas son beyitte bulunmaz. Şair, mahlas beytinden sonra da şiire devam eder. Böyle gazellere “*müzeyyel gazel*” denir. Divan’daki bir şiir müzeyyel gazeldir:

Ra'ûfî sa'yile menzil alınmaz
Meger Hâkdan ire saña hidâyet

Ğula ħulluğ yaraşur ħurma sa'y it
‘İbâdet ħıl ‘ibâdet ħıl ‘ibâdet

Murâdım ħâşıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña Hâkdan ‘inâyet (3b/2)

2.1.1.2. Murabba

“*Murabba*’ bent adı verilen 4 dizelik kıt’a (dörtlük)’lardan oluşur.” (Dilçin, 2009, s. 201). Murabbanın ilk bendinde mısralar kendi aralarında kafiyelidir. Diğer bendlerde ise ilk üç mısra kendi aralarında, son mısralar ise ilk bendin son mısrası ile kafiyelidir. Birinci bendin son mısrası diğer bendlerin son mısralarında aynen tekrar ederse böyle murabbalara “murabba-i mütekerrir” denir. Birinci bendin son dizesindeki kafiye, bütün bendlerin son dizelerinde tekrar ederse “murabba-ı müzdevic” olur. (Dilçin, 2009, s.

212). Ra'ûfî Divanı'nda on dört adet murabba yer almaktadır. Bu murabbalar ikişer dizelik beyitler halinde yazılmıştır. Divan metnini verirken, bu şiirleri murabbanın temel yapısal özellikleri gereği dörder dizelik bentler halinde yazdık. Divan'da yer alan murabbalardan birçoğu mütekerrir murabbadır. Aşağıda mütekerrir ve müzdevic şiirlerden ilk iki bendini örnek olarak veriyoruz:

Mütekerrir murabba:

Derd-i 'işyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfir lenâ
 Bugünü yarına şalup durmuşam
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfir lenâ

Nağş-ı dünyâ [ile] kıldı sağ şolum
 Nefs-i şeytân bağladı toğrı yolum
 Ğaflet içre irmeden ańsız ölüm
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfir lenâ (1b/1)

Müzdevic murabba:

Emr-i Subhân hükmünde ol
 Zıkr-i Raḥmân sa'ide ol
 Dâ'im sultân şükründe ol
 Ğayrı ne kâr *itseñ* gerek

Naḥl-ı vücûduñ yâd ide
 Hasteleri dil-şâd ide
 Cân ü dili âbâd ide
 Ğayrı daḥi *n'etseñ* gerek (27a/5)

2.1.1.3. Muhammes

“Her bendi 5 dizeden oluşan nazım biçimine denir. İlk bendin dört ve beşinci ya da yalnız beşinci dizesi öteki bendlerin sonunda yineleniyorsa *muhammes-i mutekerrir* adını alır.” (Dilçin, 20004. S. 217). Muhammeslerde farklı konular işlenmekle beraber en fazla rağbet edileni aşk ve sevgili üzerine olandır. Tasavvuf, medhiye, nasihat, münacât ve na’t vb. diğer konuları teşkil ederler (İsen ve diğerleri, 2006, s. 234). Ra’ûfî Divanı’nda bir mütekerrir muhammes yer almaktadır. Şiir, Divan’da beyitler halinde yazılmıştır. Üç bendden oluşmaktadır ve aaaaa bbbba bbbba şeklinde kafiyevidir. Allah’ı zikir, yüceltme ve ilahi yardım konularını içerir. Bu şiirin ilk bendini örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Bâreka’llâh tal’at itdi ‘âleme ol mâh-nûr
 Vech-i zâtî şu’lesinden hâşş [u] ‘âm buldı sürûr
 Eyleyüp Hakk’a itâ’at her biri oldu zuhûr
 ‘Âdetinde ‘uzlet eyle cümlemiz kıldı ‘ubûr
 Her murâdı sen virirsin yâ ‘Alîm yâ Ğafûr (14a/9)

2.1.1.4. Mesnevi

“*Mesnevinin* sözlük anlamı “ikişer ikişer, ikili” demektir. Her beytin dizeleri kendi aralarında uyaklı, aruz bahirlerinin kısa kalıplarıyla yazılan uzun bir nazım biçimine denir.” (Dilçin, 2009, s. 167). Ra’ûfî Divanı’nda bir mesnevi yer almaktadır. Bu şiir, Hz. Muhammed’e olan sevgisini anlattığı na’t türündedir. Mesnevide Hz. Peygambere övgülerde bulunduktan sonra kendisinden şefaât istemektedir. On beyitten oluşmuştur. İlk üç beytini aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Elâ ey fâtiha-i hâzret-i zât
 Elâ ey hâtime-i cümle lezzât

 Hidâyet maṭla’ı şems-i risâlet
 ‘Înâyet ma’deni ‘ayn-ı şefâ’at

Vücûduñ mâyesi mecmû'-i hey'ât
Anuñ 'aksi düşüpdür bu hayâlât (4a/3)

2.1.1.5. Kıt'a

*Kıt'*anın sözlük anlamı “parça, bölüm, cüz”dür. Yalnız ikinci ve dördüncü dizeleri birbiriyle uyaklı iki beyitlik nazım biçimine denir.” (Dilçin, 2009, s. 202). Çoğunlukla iki ve bazen daha çok beyitten oluşur. Gazelden ayrılan yönü matla ve mahlas beyitinin bulunmamasıdır. Bununla birlikte iki beyitlik gazelin bulunmaması ve gazelin mısra sayısının sınırlı olması da onu kıt'adan ayıran özelliklerdendir. Gazelerde şairler genellikle aşk ve sevgili konularını işledikleri hâlde, kıt'anın konusu daha geniştir. “Felsefî, tasavvufî bir fikir, bir hayat görüşü, bir nükte, bir kişiyi övme ya da yerme, bir olayın tarihi kıt'anın konusu olabilir. Kıt'a hemen her divan şairinin divanında yer alan bir nazım şeklidir. Övgüler ve tarihlerde kullanılan kıt'alarla, kıt'a-i kebireler divanlarda genellikle kasidelerden sonra, öteki kısa kıt'alar ise divan sonlarında *mukatta'ât* adı altında toplanmışlardır” (İsen ve diğerleri, 2006, s. 223). Ra'ûfî Divanı'nın sonunda “Bazı kıt'aât” başlığıyla iki şiir yer almaktadır. Bu şiirler kıt'a şekline uygun olmaması sebebiyle “ebyât” olarak sınıflanmıştır. Divan'da yer alan kıtalar “kı'ta-i kebîre”dir. Kıt'a-i kebîre, “Beyit sayısı ikiden artık olan *kıt'alara* denir.”(Dilçin, 2009, s.203). Divan'da beş kıta yer almaktadır. Bunlardan biri (11a) yirmi beyitten oluşmaktadır. Bu şiirin ilk beytini örnek olarak aşağıda veriyoruz. Bu şiir xaxa şeklinde kafiyeleşmiştir:

Ey ehl-i şadâkat gel gir hışn-ı haşîn içre
Kim dâr-ı selâm ister ol buldı emân tevîd (11a/1)

2.1.1.6. Ebyât

Divan'ın sonunda “Bazı kıt'aât” başlığıyla iki beyit yer almaktadır. Bu şiirler kendi aralarında kafiyeleşmiştir. “Uyaklı beyte *beyt-i musarra*” (Dilçin, 2009, s.102) denir. Bu iki şiir aşağıda örnek olarak verilmiştir:

Müsâvî çünki ey şûfî seniñ gitmez lisânından
Ne aşşı eyleyem dirsiñ 'abâ vü taylasânından (50a/1)

Bürüdi yeryüzini cehl ile nâ-dân hayfâ
Ma'rifet ehline yir yok meger eflâke çıka (50a/2)

2.1.1.7. Koşma

Ra'ûfî Divanı'nda hece ölçüsüyle yazılmış on sekiz şiir bulunmaktadır. Bu şiirler koşma başlığı altında değerlendirilmiştir. Koşma, tekke şairlerince çok kullanılan bir nazım şeklidir. "Halk edebiyatı nazım biçimleri içinde en çok sevilen ve kullanılan *koşma*dır." (Dilçin, 2009, s.305). Divan'da yer alan koşmalardan birinin ilk dördlüğünü örnek olarak veriyoruz:

‘Âlem-i vaşla cânıyla uçan
Bağr-i muṭlakda bî-nişân olur
Nûr-ı hüviyyet sırrını açan
Kesilür dili bî-zebân olur (13a/5)

2.1.2. Nazım Türleri

2.1.2.1. Tevhid

"Tanrı'nın birliğini ve ululuğunu anlatan şiirlere *tevhid*" denir (Dilçin, 2009, s. 251). Eski edebiyatta önemli bir yer tutmuştur. Kutsal bir konu olduğu için divanlarda yer bulmuş ve hemen hemen her şairimiz tarafından yazılmıştır. Tevhidler yaygın olarak kaside ve mesnevi olarak yazılmıştır. Bunların dışında gazel, rubâi, terkib-i bend şeklinde yazılanlar da vardır. Ra'ûfî'nin Divan'ında birçok tevhid yer almaktadır. Şair, tevhid konusuna tasavvuf erbabı olması dolayısıyla tasavvufî açıdan yaklaşmıştır. Murabba nazım şekliyle yazdığı tevhidin ilk dördlüğünü örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Zıkr-i Hudâ derde devâ
Hakdan 'atâ tevḥîd-i Hak
Rûḥa ğidâ sırra cilâ
Her dem şafâ tevḥîd-i Hak (25a/2)

2.1.2.2. Mûnâcat

“Tanrı’ya karşı yapılan yalvarış ve yakarışları anlatan şiirlere” mûnâcat denir (Dilçin, 2009, s. 251). Genellikle kaside nazım şekliyle yazılmakla birlikte gazel, kıt’a ve mesnevi şeklinde yazılmış örnekler de vardır. Esas itibarıyla mûnâcatlar, günahkârlık ve pişmanlık duygularının dile getirildiği şiirlerdir. Mûnâcatlarda Allah’ın bağışlayıcılığını ifade eden Rahîm, Rahmân, Gaffâr, Muîn, Settâr, Kerîm gibi isim ve sıfatlardan sıkça söz edilir. Mutasavvîf şairler söyledikleri ilahilerle bu türde çok sayıda eser vermişlerdir. Ahmed Ra’ûfî’yi de bu şairler arasına dâhil edebiliriz. Divan’ı hakkında bilgi veren kaynaklar şiirlerini ilahi, tevhid, mûnâcat ve na’t şeklinde nitelemişlerdir (bkz. Cumbur, 2007, s. 301). Ra’ûfî, Divan’ında medrese kültürünün etkisiyle didaktik mûnâcat örnekleri vermiştir. Bu mûnâcatlardan birinin birkaç bendini aşağıda veriyoruz. Aşağıdaki şiirde şair, lutf sahibi Allah’tan kendisine yardım etmesini dilemektedir. Allah’ın bütün hallerini bildiğini söyleyerek Allah’ı yüceltir ve ondan kendisini mutlu etmesini ister:

Eyâ lutf-ıssı Allâhım
Beni lutfuñla mesrûr it
Cemî’-i hâle âgâhım
Beni lutfuñla mesrûr it

Çapuña geldi bu miskîn
Seni ister olup ğamgîn
Dili ğamgîn gözi ğamgîn
Anı lutfuñla mesrûr it (3b/1)

2.1.2.3. Naat

“Hz. Muhammed’i övmek için yazılan şiirlere denir. Hz. Muhammed’in türlü vasıflarıyla birlikte mucizeleri de anlatılır.” (Dilçin, 2009, s. 257). Divanlarda, klasik tertibe göre tevhid ve mûnâcatlardan sonra gelmekle birlikte, gazel, kıta, mesnevi, terkib-i bend, müstezad gibi farklı şekillerde yazılması neticesinde divanın hemen her bölümünde de yazılabilir. Ra’ûfî, Divanı’nda “Na’t-ı Resûl’ullâh Şallalâhu Te’âlâ ‘Aleyhi Ve Sellem” başlıklı bir bölüme yer vermiştir. Bu bölümde gazel ve murabba

nazım şekliyle yazılmış dört adet naat bulunmaktadır. Bu şiirlerden birisinin ilk iki beytini aşağıda örnek olarak veriyoruz. Bu beyitlerde şair Hz. Muhammed'e duyduğu sevgiyi ve saygıyı dile getirmekte ve onu methetmektedir:

Gözlerimiñ ziyâsı sensin yâ Resûla'llâh
Hem sırrımıñ cilâsı sensin yâ Resûla'llâh

Cân içinde cânânım mülk-i dinde sulţânım
Her müşküle bürhânım sensin yâ Resûla'llâh (36b/2)

2.1.3. Ahenk

2.1.3.1. Vezin

Ra'ûfî, Divan'da bulunan yetmiş dokuz manzumede on farklı aruz kalıbı kullanmıştır. Ayrıca hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri de vardır. Divan'da kullanılan aruz kalıpları şunlardır:

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün: 19
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün: 1
mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün: 12
mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ülün: 10
müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün: 10
müstef'ilün müstef'ilün: 2
müstef'ilâtün müstef'ilâtün: 1
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün: 1
mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün: 1
müfte'ilün müfte'ilün: 1
mefâ'ilün mefâ'ilün: 2

Divan'da kullanılan hece ölçüleri şunlardır:

10'lu hece ölçüsü: 8

11’li hece ölçüsü: 2

14’lü hece ölçüsü: 6

15’li hece ölçüsü: 2

Divan’a vezin yönünden baktığımızda Ra’ûfî’nin çok titiz davranmadığını görürüz. Şiirlerde tespit ettiğimiz birçok vezin kusuru vardır. Vezin kusurlarını ve vezinle ilgili diğer bazı unsurları aşağıda gösteriyoruz:

İmale: ““Çekme” demektir. Ölçüde *kapalı hece* gereken yerlerde *açık heceyi* biraz uzatarak okumaktır.” (Dilçin, 2009, s. 13). İmale bir aruz kusuru sayılmaktadır. Eserde çok fazla imale görülür. İmale yapılan beyitlerden bazılarını örnek olarak veriyoruz:

Mâ-sivâ sûretleriniñ her biri bir dâm-ı dil
Cân u dilden kes kuyûdı açıla râh-ı şavâb (2b/2)

Katı çok ağıyâra uyduñ ey esîr-i nefis-i dîn
Furşatıñ vaktinde ey dil derde çok dermân olur (13a/4)

Gice gündüz murâdı celb-i mâldır
Degil maşşûdı halkıñ dîn diyânet (3b/2)

Zihaf: ““Kısma” demektir. Aruzda, ölçü zorunluğuyula Arapça ve Farsça sözcüklerdeki uzun bir heceyi kısa okumaktır.” (Dilçin, 2009, s. 15). Divan’da imaleden daha az olmakla birlikte birçok şiirde zihaf kullanıldığı görülmektedir:

Hırz-ı emân şâh-ı cihân
Hakdan fermân tevḥîd-i Hak
Ey Ra’ûfî tut sünneti
Hak ’izzeti tevḥîd-i Hak (25a/2)

Vasl: ““Bağlayış, ulama” demektir. Sonu ünsüzle biten bir sözcüğü, ondan sonra gelen sözcüğün ünlü harfine bağlamaktır.” (Dilçin, 2009, s. 12). Divan’da örnekleri vardır:

Tecellî eyleyüp zâtıñ göñülde açsa mir'âtıñ

Bulur *sırrım o lezzâtıñ göñül müştâkıñ olmuştur* (14a/8)

Med: ““Uzatma” demektir. Yani iki kapalı hece arasında bir açık hece bulunması gerektiğinde, sonu bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten birinci heceyi imaleden biraz daha uzun okumaktır. İmale çoğu yerde bir ölçü kusuru olmakla birlikte, *med* bir ses sanatıdır ve şiirde iç uyumu yaratan en önemli öğelerden biridir.” (Dilçin, 2009, s. 14). Divan’daki med örneklerinden biri aşağıdadır:

Gülşen-i zâtıñ habîbâ kâbe kavseyni geçüp

Buldı vahdet ‘âlemini kûtb-ı ‘âlî-şân gül (28b/4)

Kasr: Aruz gereği Arapça veya Farsça olan uzun bir kelimeyi hafifletirerek okumak anlamına gelmektedir. Divan’da, yol anlamına gelen “râh” kelimesi vezin gereği “reh” şeklindedir. Dört yerde “reh” şeklinde yazılarak kasr yapılmıştır. Bu şiirlerden birini örnek olarak veriyoruz:

Haqîkat *reh*-nümâsı bülbül-i cân

Dil ü cân gülşeninde mâh-ı tâbân

Derûnum şehrine bugün o sultân

Tecellî eyledi el-hamdû li’llâh (39a/4)

Divan’da vezin gereği bazı kelimelerde değişiklik yapılmıştır. Arapça kelimelerden bazıları vezin gereği araya ünlü konulup Türkçeleştirilerek yazılmıştır. Örneğin Recep ayının güzelliklerinin anlatıldığı bir şiirinde, redifi oluşturan “şükür geldi mâh-ı Receb” ifadesindeki Arapça “şükr” sözcüğü vezin gereği “şükür” şeklinde yazılmıştır. İlk beytini örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Toldı derûn şavm ile nûr geldi şükür mâh-ı Receb

‘Âlem kamu buldı sürûr geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

2.1.3.2. Redif ve Kafiye

Redifin “Sözlük anlamı “arkadan gelen”dir. Uyak sözcüğünün *revî* harfinden sonra gelen harf, ek, takı ve sözcüklere denir.” (Dilçin, 2009, s. 68). Divan’da redifin çok sayıda şiirde kullanıldığı görülmüştür. Divan’daki şiirlerin elli biri redifle yazılmıştır. Şiirlerde redif olarak kullanılan kelimelerden bazıları ek olarak, bazıları kelime olarak, bazıları ise hem ek hem kelime olarak kullanılmıştır. Bu şiirlerden birkaçı şunlardır: “tevhîd, tevhîd içinde gizlidir, bu cân inler, olur, virmezem Allah bilür, aşk, gönül, gül, -mezden evvel, eyle” gibi. Murabba-ı mütekerir olarak yazdığı şiirlerinde redif olarak kullandığı son mısralardan bazıları şunlardır: “Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfirlenâ, Meded it bendeñe yâ Rab kerem it, Gel kemâl-i şevkle zıkr idelim”.

“*Uyak (kâfiye)*, en az iki dize sonunda, anlamca ayrı, sesçe birbirine uyan iki sözcük arasındaki ses benzerliğidir.” (Dilçin, 2009, s. 59). Uyakların büyük bir kısmı bir uzun ünlü ve bir ünsüzden oluşur: “devrân-cânân, hicâb-nikâb” gibi. Bu tür uyakla yazılmış şiirlere divan edebiyatında “kâfiye-i müreddefe” denir. (Dilçin, 2009, s.61). Bu şiirlerden birinin ilk iki beytini aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Vuşlat-ı cânâna bu ten olalı yâ Rab *hicâb*

‘Ayn-ı dilde bu hayâlât nice bir ola *niğâb*

Fırkatiñden şabra tâkât kalmadı yâ Rabbenâ

Ağa ağa gözyaşından burc-ı ten oldı *harâb* (2b/2)

Yine Divan’daki çok sayıda şiirde iç kafiye kullanmıştır. Mısra içi kafiyeli şiir sayısı otuzdur. Bu şiirlerden birinin ilk iki beytini örnek olarak veriyoruz:

Hâk isteyen merd-i hüner tevhîd içinde gizlidir

Mısr-ı hakîkatden haber tevhîd içinde gizlidir

Gönül gözini açmağa îmân çerâğın yakmağa

Minnetsiz uçmak uçmağa tevhîd içinde gizlidir (12b/1)

2.2. DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Söyleyiş Özellikleri

Ra'ûfî'nin Divan'ına baktığımız zaman dilinin gayet sade ve açık olduğunu görmekteyiz. Bazı şiirlerinde Eski Anadolu Türkçesine ait dil özellikleri görülür.

2.2.1.1. Arkaik (Eskicil) Özellikler

Ra'ûfî'nin şiirlerinde kullandığı bazı kelimeler ve ekler yazıldığı dönem için eskicil özellikler göstermektedir. Bunlardan birkaçını örnek olarak verirsek:

“Uçmak” kelimesi Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan “cennet” anlamında bir sözcük olup Yunus Emre'nin şiirlerinde çokça geçmektedir. XVIII. yüzyılda yaşayan Ra'ûfî'nin cennet kelimesini “uçmak” şeklinde kullanması Yunus Emre'yi çağrıştırmaktadır:

Göñül gözini açmağa îmân çerâğın yakmağa
Minnetsiz *uçmak* uçmağa tevîd içinde gizlidir (12b/1)

Bir başka beyitte ise yine Eski Anadolu Türkçesine ait olan ve “ huzur, nezd, makam” anlamlarına gelen “tapu” sözcüğünü kullanır. İtaat etmek, boyun eğmek anlamlarında da kullanılan bu sözcük şairin aşağıdaki şiirinde geçer:

Saña sâ'il olup geldim kapuña
Kamu yokluk ile tırdum *tapu*ña
İrişdür fazlıñ ile hâzretüñe
Beni kıl gülşen-i zatıñla hândân (32a/1)

Aşağıdaki beyitte “onda, orada, oraya” anlamlarına gelen anda sözcüğü kullanılmıştır:

Ra'ûfî sen gözini aç ceddîñ itdi *anda* mi'râc
Sen de giydin başına tâc geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

Meydana getirmek, yetiştirmek, büyütme, anlamına gelen “bitir-” fiili Divan’da yuvarlak ünlüyle kullanılmıştır:

Bûstân-ı hâkâyıkda ‘irfân *bitür*ür dâ’im
Her kankı dile düşse katre-i bârân tevîd (11a/1)

İçinde, arasında anlamına gelen “içre” kelimesi Divan’da birçok beyitte geçmektedir:

Bu dergâh-ı fenâ *içre* gönül şultânsız eglenmez
Nişângâh-ı kazâ *içre* gönül şultânsız eğlenmez (15a/1)

“Ulaşmak, erişmek” anlamına gelen ırgür- fiili Divan’da üç beyitte geçmektedir. Bunlardan birini aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Yâ İlâhî mâ-sivâdan kalmasun dilde hayâl
İnkişâf-ı şadre *ırgür* ‘ayne açılsun vişâl (28a/2)

Divan’da yer alan Eski Anadolu Türkçesi biçim özelliklerine örnek verecek olursak bunlardan biri -IcAk zarf fiil ekinin kullanılmasıdır. -IcAk zarf fiil eki Eski Anadolu Türkçesine ait olup günümüzde yerine -IncA eki kullanılmaktadır. Bu konuyla ilgili birkaç beyit şu şekildedir:

Nidâ *gelicek* Hâkdan alur seni ol sende
Hâlî kalur işbu ben göçer Allâh deyü deyü

Pervâne *göricek* nâr dönüp ‘aşk ile tolar
Dilinde kalmaz qarâr yanar Allâh deyü deyü (35b/3)

Eski Anadolu Türkçesine ait özelliklerden biri de “dIr” bildirme ekidir. “tur-” fiilinden dönüşen bu eke Divan’da birkaç yerde rastlanmaktadır:

Kâr-ı ‘aşkıñ ehlini bul ey Ra’ûfî hîdmet it
Ders-i ‘aşkıdan bir sebağ al *ol durur* aşl-ı kitâb (2b/2)

Erbâb-ı tarîkatsañ erkânı şaşın bozma
Erkânsız olanlarda *yoğ durur* îmân tevîd (11a/1)

Eski Anadolu Türkçesi ses özelliklerine göre birinci ve ikinci şahıs iyelik ekleri, ilgi hâli eki, emir kipinin teklik ve çokluk üçüncü şahıs ve çokluk ikinci şahıs ekleri yardımcı ünlüleriyle birlikte yuvarlaklaşmıştır. (Ercilasun, 2009, s. 454). XVIII. yüzyıla gelindiğinde ise bu yuvarlak ünlüler daralma gösterir. Divan’daki şiirlere baktığımızda, 18. yüzyılda yazılmış olmasına rağmen daralması beklenen ünlüler yuvarlak ünlüyle yazılmıştır. Bu duruma örnek olması için aşağıdaki şiirleri veriyoruz. Aşağıdaki beyitte birinci çoğul şahıs ekinde ve geniş zaman ekinde yuvarlaklaşma görülmektedir:

Marîz-ı mâ-sivâyuz eyle dermân
İçür câm-ı şafâdan açıla ‘ayn (33a/7)

Aşağıdaki örnekte ise emir kipinin üçüncü teklik kişisinde yuvarlaklaşma vardır:

Kalbiñe *irstün* tecellî ser-te-ser vicdân ile
Cânıñı eyle müzeyyâ şems-i illâ’llâh ile (39b/6)

Yukarıda verilen örneklerin dışında Divan’da geçen ve arkaik özellik olarak verilebilecek kelimeler şunlardır: andan, deyü, egle-, ıssı, kamu, kanı, kande, ur- gibi.

2.2.2. Deyimler

Tasavvuf kültüründe, bir işin gerçekleşmesi için, Allah’tan bir şey istenirken zillet, fakr ve ihtiyaç sahibi olduğunun alameti olarak baştaki tacı çıkarma şeklinde bir gelenek vardır. “Baş açmak” tabiri bu anlamda yani başın açık olması anlamında kullanılır. Eskiden suç işleyen kişiler, kendisini affettirecek durumda olana, kefen giyip, yalın ayak, başı açık giderlerdi. Bunun sebebi bir şey isterken kabulü için kibirli olmadığını,

boyun bükük ve zelîl bir halde bulunduğunu göstermektir.(Cebecioğlu, 2009, s. 86).
Divan’da iki yerde “baş açık ayak yalın” ifadesi geçmektedir:

Baş açık yalın ayak düşdiler şahrâlara
Öñlerince peyk-i rehdir dâ’imâ beyzâ-yı ‘aşk (25a/1)

Pâdişâha câm-ı ‘aşkıñ nûş idelden cân ü dil
Baş açık dîvâne oldu kun fe-kânda bî-mişâl (28a/2)

“Hazır baş” olmak, verilen emre itaat için hazırda beklemek, hazır halde olmak anlamında bir deyimdir. Divan’da bir yerde geçmektedir. Şair kendisini dinleyen insanlara seslenerek “vaktine hazır baş” olmalarını yani hazır durumda bulunmalarını söylemektedir. “Halini fikret” diyerek insanların ölümlü olduğunu düşünmelerini ve ahiret hayatına hazırlanmalarını tavsiye eder:

Fıkr it hâliñi kardaş vaktiñe *ol hâzır baş*
Her dem hâliñe hâldaş lâ-ilâhe illâ’llâh (38b/1)

Kişinin “yüzün ak” olması utanılacak bir şeyinin olmaması anlamına gelen bir deyimdir. Bir iş yapılırken saygınlığın yitirilmemesi anlamında kullanılan bu deyim herhangi utanılacak bir kötülüğün yapılmamasıdır. Ya da insanın tövbe ederek günahlarından arınıp temizlenmesi anlamında kullanılmaktadır. Şair, aşağıdaki beyitte kendisini dinleyenlere öğüt verirken bu ifadeyi kullanmıştır. Allahı’nın birliği kalpte hissedilirse her iki âlemde de kişinin yüzünün ak olacağını söyler:

Şem’-i tevîdî kalbiñ icre yak
İki ‘âlemde ola *yüzüñ ak*
Furşat eldeyken cennete yol bak
Kalbiñi eyle mir’ât-ı Rahmân (32b/4)

Şu gibi sen de arın *ak ola yüzüñ* yarın
Görmege Hâk dîdârın dermâna gel tevîde (39b/7)

“Kanı kurumak” çok usanmak, bıkmak anlamına gelen bu deyim mecazen, bitkin, yorgun durumda olmak anlamıyla kullanılır. Divan’da bir şiirde geçen bu deyim daha çok beddua anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz. İnkâr eden kişinin “kanının kuruması” istenmektedir:

‘Âşık-ı şâdık maḥbûbun añar
Münkirüñ bağı *kurısın kanı*
Nûr-ı cemâliñ zerresin görse
Pervâne gibi yakar ol cânı (48b/1)

Yukarıda verilen deyimlerin dışında Divan’da yer alan diğer bazı deyimler şunlardır: “murâd etmek”(12b), “bağrın kebâb olması”(2b), “gönül (dil) bağlamak”(27a), “kocalık basması (yaşlanmak)”(28b), “sağa sola bakmamak (kimseden bir şey istememek)”(39a), “gözünü açmak (dünyanın geçiciliğinin farkına varılması)” (7a), “bugünü yarına salıp durmak”(1b).

2.2.3. Edebî Sanatlar

Ahmed Ra’ûfî’nin Divan’ında anlam ve sözle ilgili birçok edebî sanat dikkati çekmektedir. Bu sanatlardan en sık kullanılanlarını örnek olarak veriyoruz:

2.2.3.1. Teşbih

“Sözü daha etkili bir duruma getirmek için, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanı nitelikçe daha üstün durumda olana benzetmektir.” (Dilçin, 2009, s. 405). Teşbih sanatı yapılırken sadece benzeyen ve kendisine benzetilen unsurlar kullanılırsa bu tür benzetmelere “teşbih-i belîğ” denir. Aşağıdaki şiirde şair gözlerini iki çeşmeye benzetmiş ve durmadan inlediğini söyleyerek belîğ teşbih yapmıştır:

İki bahrdır gözlerim ağ u karasın izlerim
Dostuñ cemâlin özlerim her ân bu cân iñler (13a/3)

Şair, Allah'ın büyüklüğünün ve kudretinin sonu olmadığını anlatmak için Kur'an-ı Kerim'de geçen ve edebiyatımızda da kullanılan bir benzetme olan ağaçları kaleme, denizleri ise mürekkebe benzeterek teşbih yapmıştır:

Olsa kalem her eşcâr dahı mürekkeb deryâ

Yazsa anı her mahlûk olmaya pâ-yân tevḥîd (11a/1)

2.2.3.2. İstiare

“Bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma” anlamına gelir (Dilçin, 2009, s. 412). Edebiyatta, aralarında anlam açısından ilişki bulunan iki kelime veya daha fazla cümleden biri diğeri yerine kullanılarak yapılır. Ra'ûfî, Divan'ında istiare sanatını sıkça kullanmıştır. Özellikle tevḥîdî, kelime-i şehadetî ve Hz. Muhammed'i farklı unsurlara benzeterek anlatmıştır:

Ger tâlib[iseñ] câna ol *gevher-i yek-tâya*

Ğavvâs-ı derûn ile bulmağa 'ummân tevḥîd (11a/1)

Yukarıdaki beyitte tevḥîd bir denize benzetilmiş ve tek olan gevheri bulmak için bu denizin derinliklerine dalmak gerektiği söylenmiştir. Gevher-i yektâ diyerek istiâre yoluyla tek olan yaratıcı kastedilmiştir. Benzeyeni düşürülerek yani sadece benzetmelik kullanılarak yapılan bu benzetmelere açık istiare denilmektedir.

Şair, Allah'ın birliği anlamına gelen vahdet kelimesini bir tohumu, gönlü de bir tarla ya da bahçeye benzetmiştir. Bu tohumu gönlüne eken kişinin kazancı yani mahsulü Allah'ın merhameti ve affetmesidir:

Her kim diline ekdi *dâne-i vahdet* bunda

Maḥşûlî olur muṭlak rahmet-i ğufrân tevḥîd (11a/1)

Ra'ûfî, çok az olmakla birlikte şiirlerinde mecazî aşka da yer vermiştir. Aşağıdaki beyitte sevgiliye “meh-rû” diye seslenerek açık istiare yoluyla sevgilinin yüzünü aya benzetmiştir:

İrem bâğında ey *meh-rû* varır ta'lim ider her dem
Şacıñ reyhâna sünbüllük kadiñ şimşâda 'ar'arlık (26b/3)

2.2.3.3. İktibas

“Söze, anlamı pekiştirmek amacıyla ayet, hadis ya da bunlardan parçalar almaktır.” (Dilçin, 2009, s. 464). Şiirde iktibas edilen kelimelerin vezin ve kafiye zarureti dolayısıyla yer değiştirmesine ve bazı kelimelerin alınmamasına müsamaha ile bakılmıştır. Bu sebeple ayet-i kerimenin veya hadis-i şerifin tamamı ya da bazı kelimeleri alınabilir (Saraç, 2015, s. 274). Eserde geçen ayet ve hadislerin tamamı muhteva kısmında verilmiş olup burada birkaç şiiri örnek olarak veriyoruz:

Aşağıdaki örnekte geçen “Rabbenâ fâğfirlenâ” sözcüğü Ali İmran Suresi 193. ayetinde geçmektedir. Ra'ûfî, “Rabbimiz günahlarımızı bağışla” (Diyanet İşleri Başkanlığı [DİB], 2012, s. 74) mealindeki bu ayete iktibas yoluyla şiirinde yer verir:

Derd-i 'işyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ *Rabbenâ fâğfirlenâ* (1b/1)

“Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve mahlûkatı yarattım.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98) hadisi “küntü kenz” sözüyle şairimizin pek çok şiirinde yer almıştır:

Küntü kenziñ reh-nümâsı zât-ı Hâkķıñ mazharı
Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allah bilür (13b/6)

2.2.3.4. Tezat

“İki düşünce, duygu ve hayal arasında birbirine karşıt olan nitelikleri ve benzerlikleri bir arada söylemektir.” (Dilçin, 2009, s. 449). Anlam bakımından aralarında zıtlık/karşıtlık

bulunan kelimeler bir arda kullanılır. Divan içerisinde çok sayıda tezat sanatı bulunmaktadır. Bu şiirlerden iki beyti örnek olarak veriyoruz:

Ra'ûfî olup hayrân cân u cigeri büryân
Ey dîdeleri *giryân handâna* gel tevhîde (39b/7)

Seniñle ey rûh-i revân bilindi hep *zâhir nihân*
Hak bûlbûli iki cihân sensin yâ Resûla'llâh (36b/1)

2.2.3.5. Telmih

“Söz arasında, herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu anımsatmaktır.”(Dilçin, 2009, s. 461). Telmih sanatında doğrudan söyleme değil işaret etme esastır. Ra'ûfî, telmih yaparken özellikle peygamberlerin mucizelerinden örnekler verir. Aşağıdaki beyitte Hz. İsa'nın ölüleri nefesiyle diriltme mucizesine telmih yapılmıştır:

Lebüñden mu'ciz-i 'Îsâ irişmiş Hızır [u] İlyâsa
Yüzüñden gün ziyâ almış eliñden münevverlik (26b/3)

Aşağıdaki beyitte Hz. Eyyub'un çektiği sıkıntılara karşı gösterdiği sabra telmih vardır:

Derd-i 'aşka bulmak isterseñ devâ *Eyyûbveş*
Nâr-ı şabra sâlikâ hâkisterâsâ mesken ol (28a/3)

Bu beyitte şair, Hz. Süleyman'ın güç ve kudretini sağlayan ünlü yüzüğüne telmih yapmıştır:

Çamerveş sen dahı seyr it bu eflâk-ı ma'ârifde
Geçüp dil âsumânından alan *mühri Süleymândır* (12b/2)

Aşağıdaki şiirde “Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve mahlûkatı yarattım.” hadisine telmihen “sırr-ı kenz” ifadesi yer alır. Ra’ûfî şiirlerinde “küntü kenz” ifadesini çok kullanmakla beraber bu beyitler iktibas sanatına daha uygundur. “Sırr-ı kenz” ifadesi ise bu hadisi hatırlattığı için telmihtir:

Vâsıl olan Hakkâ lâ-büd maḥzen-i esrâr olur
Vuşlat isterseñ Ra’ûfî *sırr-ı kenze* maḥzen ol (28b/3)

Divan’ın birçok yerinde geçen bir başka telmih ise Hz. Muhammed’in miraç hadisesine yapılan hatırlatmadır. Hz. Muhammed’in Allah ile arasındaki mesafesinin iki yay aralığında olmasını anlatan “Kâbe kavseyn” ifadesi birçok şiirinde geçer:

Kâbe kavseyn bülbülisin lî-ma’a’llâhın güli
Bir nişânın peyk cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

Receb ayının güzelliklerini anlattığı başka bir şiirinde yine miraç hadisesine telmihte bulunmuş, miraç hadisesinin bu ayda gerçekleştiğini hatırlatmıştır:

Ra’ûfî sen gözini aç *ceddiñ itdi anda mi’râc*
Sen de giydin başına tâc geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

İslamiyette, kıyamet gününde Hz. İsrâfîl’in sur adı verilen bir boruya üfleyeceği ve bütün canlıların bu sesi duyduktan sonra öleceği inancı vardır. Aşağıdaki şiirde şair, kıyametin kopmasına ve sura üfenmesine telmihte bulunarak o zaman olacakları söylemektedir. Sura üflenmesini Allah’tan nidanın gelmesi şeklinde yorumlamış ve bu nida geldikten sonra insanların yok olacaklarını ve bu dünyadan göçeceklerini hatırlatmıştır:

Nidâ gelicek Hakkdan alur seni ol senden
Hâlî kalır işbu ben göçer Allâh deyü deyü (35b/3)

Farsçada toprak anlamına gelen “hak” kelimesi alçak gönüllülüğün bir ifadesidir. Aşağıdaki şiirde şair, şeytanın vasfının kibir; insanınkinin ise alçak gönüllülük olduğunu ve insana yakışanın kibirli olmamak, alçak gönüllü olmak olduğunu, şeytanın ateşten yaratıldığına, insanın ise topraktan yaratıldığına telmihte bulunarak anlatmıştır:

Geç ‘alâyıkdan gel mücerred ol
Kes kuyûdı hep Hayy-ı muṭlaḳ ol
Âteşî olma mâ’il-i ḥâk ol
Ḳalbiñi eyle mir’ât-ı Raḥmân (32b/4)

2.2.3.6. Tecrid

“Söz söyleyenin insan dışındaki bir canlıya, herhangi bir eşyaya, nesneye insanmışçasına hitap etmesi ile bir başka insan veya bir başka varlık yerine koyarak gönlüne, kendisine söz söylemesine denir.” (Saraç, 2015, s. 192). Ra’ûfî daha çok tecrid yoluyla ilahi aşkı bulmak isteyenlere seslenerek yapmaları gerekenleri söyler. Aşağıdaki örnekte aşk kadehinden içmiş olan yakîn ehline seslenir:

Câm-ı ‘aşkı nûş iden *ehl-i yakîn*
Gel kemâl-i şevḳle zıkr idelim
Kârbânların ḳalma yolda key şaḳın
Gel kemâl-i şevḳile zıkr idelim (30a/2)

Aşağıdaki örnekte ise şair kendini bir başka varlığın yerine koyarak gönlüne seslenir:

Göñül Ḥaḳḳa giden râhı bilin âġâhı bilmezsın
Hemân ḥayvân gibi sersem olup dergâhı bilmezsın (32b/6)

2.2.3.7. Nida

Divan’da çokça yer alan bir başka sanat da nidadır. “Şairin, çok duygulanması ve heyecanlanması sonucunu doğuran olayları ve varlıkları göz önüne getirip “ey, hey” gibi ünlemlerle onlara seslenmesidir.” (Dilçin, 2014, s. 453). Söze heyecan katmak ve

dikkat çekmek amacıyla kullanılır. Ra'ûfî şiiirlerinde “ey, elâ, vey, eyâ” gibi kelimeleri kullanarak nida sanatına sıkça yer vermiştir:

Eyâ luţf-ıssı Allâhım beni
Luţfuñla yâ Rab mesrûr it
Cemî'-i hâle âgâhım
Beni luţfuñla yâ Rab mesrûr it (3b/1)

V'ey sa'âdet mâhitâbı âsitânıñ kurbını
Âşiyân-ı kudsiyâne virmezem Allâh bilür (13b/6)

Ey Hâlık-ı kevn [ü] mekân ağlayup bu cân iñler
V'ey Râzık-ı halk-ı cihân âh idüp bu cân inler (13a/3)

Elâ ey cânımıñ cânı gönül müştâkıñ olmuşdur
Derûnum şehriniñ cânı gönül müştâkıñ olmuşdur (13b/8)

2.2.3.8. Tekrir

“Sözün etkisini güçlendirmek amacıyla anlamın üzerinde yoğunlaştığı sözcük ya da söz öbeklerini arka arkaya yinelemektir.” (Dilçin, 2009, s. 452). Bir ibaredeki kelimelerin aynı manada tekrar etmesi gerekir. Tekrir sanatını yapmaktaki asıl maksat ifadeyi pekiştirmektir. Ra'ûfî, özellikle rediflerde tekriri bolca kullanmıştır:

Çapuña geldi bu miskîn
Seni ister olup *gamgîn*
Dili *gamgîn* gözi *gamgîn*
Anı luţfuñla yâ Rab mesrûr it (3b/1)

Aşağıdaki beyitte “baş olma, başkan olma” anlamlarına gelen “riyâset” sözcüğü tekrar edilerek anlam kuvvetlendirilmiştir. Şair, insanların dinden uzaklaşarak başka şeylere ilgi duymalarını eleştirir. İnsan olana yakışanın ibadet olduğunu söyler:

Çamunuñ maṭlabın bildim muḥakḳak
Riyâsetdir riyâsetdir riyâset

Çula kulluḳ yaraşur çırma sa‘y it
‘İbâdet kıl ‘ibâdet kıl ‘ibâdet (3b/2)

Aşağıdaki murabbada şair, “gönül” diyerek farklı bir varlıktan bahseder gibi yaparak kendisinin durumundan bahsetmiştir. Beş bentten bir parçasını aldığımız bu şiirinde gönül kelimesi toplam on sekiz defa tekrar etmektedir. Şair yaptığı bu tür yinelemelerle şiirdeki sese dayalı ahengi artırmıştır.

Göñül mişbâḥ olup nûr-ı cemâle
Göñül gülsün göñül irsün kemâle
Göñül pervânesi irüp vişâle
Göñül gülsün göñül irsün kemâle

Göñül düşdi hüma gibi şıyâma
Devâm-ı ‘aşḳ ile çırdı kıyâma
Cemâl ‘ıydı şalâ tende selâma
Göñül gülsün göñül irsün kemâle (40a/10)

2.2.3.9. Hüsn-i Ta’lil

“Herhangi bir gerçek olayın meydana gelmesini, hayali ve güzel bir nedene bağlamaktır. Ancak bu nedenin kesin bir yargıya dayanması gerekir.” (Dilçin, 2009, s. 443). Aşağıdaki şiirde şair, güneş ile ayın yüzünün dünya yüzeyine doğru oluşunu sevgiliden utanmalarına bağlayarak güneş ve ayın tabii duruşunu utancından kıyamete kadar yere bakma olarak göstermiş, hüsn-i ta’lile örnek vermiştir:

Şems-i vechiñ dü cihânı idicek envâr-ı tām
Hacletinden yire baḳdı tâ kıyâmet mihr ü mâh (41a/1)

2.3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.3.1. Âşık, Aşk ve Sevgili

Ra'ûfî, tasavvufî yönü ağır basan bir şair olmakla birlikte bazı şiirlerinde divan edebiyatının aşk anlayışından yararlanmıştır. Nazım tekniği bakımından da başarılı olan bu şiirlerde divan şiirinin âşık ve sevgili anlayışı görülmektedir:

Hâr olursa gam degül 'âlem kamu sen gülşen ol
Ağlasun 'âşıqların bülbül gibi sen gülşen ol

Kubbe-i hâmmâm gibi germ oldı küleh 'aşk ile
Nâr-ı 'aşka yan yakıl ey sîne sen de külhan ol

Derd-i 'aşka bulmak isterseñ devâ Eyyûbveş
Nâr-ı şabra sâlikâ hâkisterâsâ mesken ol (28a/3)

Âşık olan kişiler kendilerini kaybetmiş bir şekilde yollara düşerler ve aşk onlara yol gösterir:

Baş açık yalın ayak düşdiler şahrâlara
Öñlerince peyk-i rehdir dâ'imâ beyzâ-yı 'aşk (25a/1)

Ra'ûfî'nin, sevgilinin yanağını güle benzeteği aşağıdaki şiiri dinî-tasavvufî düşünceyle yazdığı şiirlerinden çok farklıdır. Sevgilinin kokusu ve güzelliği o boyuttadır ki kırmızı gül rengini sevgilinin yanağının renginden almıştır:

Ne zîbâ dilber-i tersiñ bu hûsn-i hulk ile sen kim
İrişmiş reng-i rûyuñdan gül-i hâmrâya ahmerlik (26b/3)

Güzellik ve tazelik sevgilide son bulmuş yani son halini almıştır. Ay yüzlü sevgili, irem bağında saçıyla sümbüle boyuyla da reyhana talim ettirir:

Nigârâ sende hatm olmuş güzellik tâze [lik] terlik
Seniñ safâñ mıdır ancak serîr-i hüsne serverlik (26/3)

İrem bâğında ey meh-rû varır ta'lim ider her dem
Şacıñ reyhâna sünbüllük kadiñ şimşâda 'ar'arlık (26b/3)

Şair, âşığın başına taktığı külahı, hamam kubbesine benzeterek aşkın derecesinin ne kadar arttığını anlatmıştır. Âşığın külahı aşk ateşiyle hamamın kubbesine dönmüştür. İkinci mısrada sinesine seslenerek aşk ateşiyle yanmasını ve külhana dönmesini söyler:

Kubbe-i hammâm gibi germ oldu küleh 'aşk ile
Nâr-ı 'aşka yan yakıl ey sîne sen de külhan ol (28a/3)

Aşk sohbeti dahi aşk ehlini sarhoş etmeye yeter. Aşkın tuğrası âşığın göğsünde hükmünü yazmıştır:

Ehl-i bezm 'âşıkların mest eyledi şahbâ-yı 'aşk
Şafha-i şadrında yazdı hükmünü tuğrâ-yı 'aşk (25a/1)

Âşık bu ateşte nasıl yanmaz, gönlünün derinlikleri külhan gibi ateş yerine dönmüştür:

Nice yanmaya ol 'âşık bu nâra
Derûnı tutuşup gülhâna düşdi

Şair “Belî bezmi” diyerek ruhların yaratıldığına inanılan zamana gönderme yapmıştır. Mutasavvıflara göre ruhlar bu âlemde Allah’ın nurunu görmüş ve Ona âşık olmuştur. Aşk duygusunu içkiye benzeterek bu içkiyi “belî bezmi”nde içtiğini ve o günden beri de mest olduğunu söyler:

Belî bezminde câmını o yârîñ
İçeliden 'aşkla mestâne düşdi

Âşık, nasıl ağlamasın ki aşk kendisine âşıklar tarafından sermaye olarak verilmiştir:

Baňa ‘âşıkların sermâyesidir
Nice ağlamasun hicrâne düşdi

Aşağıdaki şiirde ise şair, aşkı gizli bir hazineye, gölünü de hazineye benzetdiği bu aşkı gizleyen bir viraneye benzetir:

Anuñ ‘aşkı durur bir genc-i pinhân
Benim sînem aña vîrâne düşdi (48b/2)

Divan’ın genelinde Allah ve peygamber aşkı işlenmiştir. Şair, kendisini Allah’a ve Hz. Muhammed’e âşık olarak görür ve bu aşkın niteliklerini sıralar. Ta ezelde sevmiştir, her baktığı yerde sevgiliyi görür ve ondan yüzünü ayırmaz. Aşk ile dolup sarhoş olmuştur:

Tâ ezelden cân seveli tevîd ider ‘âşıklarız
Zülfün perîşân ideli devrân ider ‘âşıklarız

‘Aşk ile dâ’im uçmağa ağıyardan cümle geçmege
Hakka irüp göz açmağa tevîd ider ‘âşıklarız

‘Aşk ile biz tolmuşlarız mest-i müdâm olmuşlarız
Hak bilmege gelmişleriz tevîd ider ‘âşıklarız (15a/2)

Ra’ûfî, divan şiirinde kullanılan bazı mazmunları şiirlerinde kullanmıştır:

Pervane ve Işık: Ra’ûfî şiirlerinde, divan şiirinin kalıplaşmış mazmunlarından olan pervane ve ışığı kullanmıştır. Pervanelerin mum ışığının etrafında uçup sonunda ışığa kendilerini feda edip yanarak ölmeleri gibi âşıklar da pervane misali kendilerini ateşe atmış ve vahdet sarayını bulmuşlardır. Allah’ın zikri mum ışığına, âşık ise pervaneye benzetilmiştir:

Nûr-ı zikriñ şem'asına yandılar pervâneveş
Buldılar vaḥdet serâyın oldılar yektâ-yı 'aşk

Ehl-i 'aşkıñ merkezine bâl açup pervâz iden
Geçdi ḳavseyn 'âlemini buldı ol 'ulyâ-yı 'aşk (25a/1)

Aşağıdaki şiirlerde şair, gönlünü pervaneye benzetmiştir, pervanenin ateşte yanarak aşk muradına erdiğini söyler:

Pervânedir göñül saña ister cemâliñ muṭlaḳa
Ey 'âşıḳa viren şafâ senden şefâ'at isteriz (15b/3)

Pervâne yandı şem' ile buldı murâdın 'aşk ile
İrişe gör vaḳt-i güle bakma fiğân-ı bülbüle (40a/9)

Aşağıdaki şiirde ise şair, âşığı pervaneye benzetmiştir. Nasıl ki pervane ateşi görünce dayanamayıp aşk ile dolarsa, âşığın da Allah aşkı ile yandığını söyler:

Pervâne göricek nâr dönüp 'aşk ile tolar
Dilinde ḳalmaz ḳarâr yanar Allâh deyü deyü (35/3)

Aşağıdaki şiirde şair, gönlünü hakir pervaneye benzeterek sevgilinin mumuyla nasıl yandığını anlatır:

Göñül şem'i ḥaḳîr pervâne düşdi
O nûruñ nârına gör yane düşdi (48b/2)

Gül ve Bülbül: Divan edebiyatında gül, Hz. Muhammed'i simgeler. Şair, birçok şiirinde "gül" ifadesini bu simgesel anlamı öne çıkaracak şekilde kullanmıştır. Âşığı da güle hayran olan bülbüle benzeterek divan şiirindeki gül-bülbül mazmununu tasavvufî yönüyle kullanmıştır. Aşağıdaki şiirde, Allah aşkına talip olanların bülbül gibi

inlediklerini ve gönüllerinde yeni yeni yaraların açıldığını “güllerin handan olması” ifadesiyle niteler:

Ṭâlib-i dîdâr olanlar bülbül-i nâlân olur
Sînesinde tâze tâze gülleri handân olur (13a/4)

Gül, yüzünü açmıştır. Onu gören bülbül artık feryadı bırakamaz:

Nice terk eylesün feryâdı bülbül
Gözine gül yüzini açâ düşdi (48b/2)

Hasta ve Tabib: Divan edebiyatında, âşığın derdine kimse çare bulamaz. Tek deva, tabib olan sevgiliden gelir:

Dil hastesi buldı şifâ gülşen derûn oldu serâ
Derd-i günâhına devâ geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

Baîa ihsan idüp luṭfuñ ‘atâ it
Fakîriñdir bu haste-dil şifâ it

Tesellîdir cemâliñden devâ it
Beni kıl gülşen-i zâtıñla handân (32a/1)

2.3.2. Din ve Tasavvuf

Din ve tasavvuf divan edebiyatının en başta gelen konularındandır. Bu bölümde, Ra’ûfî Divan’ında en sık işlenen terimler konu alınmış ve şiiirlerinden örnekler gösterilmiştir.

2.3.2.1. Dinî Kavram ve Terimler

Allah: Ra’ûfî Divanı genel olarak tevhid, münacat ve na’tlardan oluşmaktadır. Bu durumda Divan’ın içerisinde Allah lafzı sıkça geçmektedir. Divan’da, Allah’tan yardım isteme, Allah’a kavuşma isteği gibi konular dile getirilmiştir. Allah, kullarına çokça

rızık verendir. Her şey onun dilemesiyle olur. Lutfu ve ihsanı sonsuzdur. Aşağıdaki beyitte çok çalışmakla yol katedilemeyeceği ve hidayetini ancak Allah'tan geldiği bildirilmektedir:

Ra'ûfî sa'yile menzîl alınmaz
Meger *Hağdan* ire saña hidâyet (3b/2)

Murada ermek içinse çok çalışmanın gerektiği ve bu sayede Allah'tan kuluna yardımın geleceğini söyler:

Murâdım hâsıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña *Hağdan* 'inâyet (3b/2)

Allah u teâlânın cemaline hayran olan şair, Allah'a kavuşmak ve görebilmek için yardım istemektedir:

Cemâliñ derdine düşdüm '*inâyet eyle yâ Allâh*
Cenâh açup saña uçdum '*inâyet eyle yâ Allâh*

Ra'ûfî'niñ başında tâc saña her demde ol muhtâc
Cemâliñ aña bir kez aç '*inâyet eyle yâ Allâh* (38b/2)

Allah'a kavuşma isteğiyle yanmakta olan şairimize günahları perde olmuştur. Yine de Allah gel dese kolaylıkla kavuşacaktır. Ra'ûfî, aşağıdaki beyitte olduğu gibi başka birçok beyitte de günahının çok olduğundan bahsetmektedir. Bununla birlikte Allah'ın rahmeti çok geniştir ve Allah istediği her şeyi yaratabilir:

İster Ra'ûfî vuşlât-ı şâhı
Cân u gönülden çeker ol âhı
Perde olmuştur aña günâhı
Gel dise maḥbûb yol âsân olur (13b/5)

Divan’da birkaç beyitte padişah kelimesi geçmektedir. Şiirlerde padişaha atfedilen özelliklere baktığımız zaman bu kelimeden kastettiğinin Allah u teâlâ olduğunu düşünmekteyiz. Aşağıdaki beyitte “ey pâhişâh-ı müste’ân” diyerek seslenmektedir. Müsteân kelmesi kendisinden yardım istenen anlamına gelen Allah u teâlânın sıfatlarından biridir:

Meyl eylemez dil gayrıya mevlâm ister hemân
Tut elimi çek toğrıya *ey pâdişâh-ı müste’ân* (32b/5)

Ayrıca Allah lafzı dışında Esmâ-yı Hüsnâ’dan da on bir isim bulunmaktadır. Bunlar: Vedûd, Hâlık, Razık, Alîm, Gafûr, Hayy, Kayyûm, Hakîm, Samed, Kadir ve Rahman’dır. Aşağıda bir örnekte veriyoruz:

Tut elimiz sen geçür hep mâ-sivâdan vir emân
Her murâdı sen virirsin yâ ‘*Alîm yâ Gafûr* (14a/4)

Hz. Muhammed: Başta da söylediğimiz gibi Ra’ûfî Divanı na’t ve münacatlardan oluşmaktadır. Divan’da açıkça Hz. Muhammed’e yazılmış şiirler vardır. Bu şiirlerde Hz. Muhammed’den bahsederken son peygamber olmasına vurgu yapılmış ve kendisinden şefaet istenmiştir:

Gülsün gönül vechiñ ile bulsun hayât lutfuñ ile
Olsun demi vaşlıñ ile senden şefâ’at isteriz (15b/3)

Ra’ûfî’nin Seyyid olduğunu bildiren bazı kaynakların yanı sıra şiirlerinde de Seyyid mahlasını kullanan Ra’ûfî, Hz. Muhammed’den bahsederken “ceddim” diyerek bahsetmiştir:

Derdli gönül ister şifâ sensin bugün kân-ı ‘atâ
Ceddim *Muhammed Muştafâ* senden şefâ’at isteriz (15b/3)

Şair, gönlünü Hz. Muhammed'in cemalini görmek için etrafında dönen pervaneye benzetmiş ve Hz Muhammed'in aşkından deliye döndüğünü söylemiştir:

Pervânedir gönül saña ister cemâliñ muṭlaḳa
Ey 'âşıkā viren şafâ senden şefâ'at isteriz

Seyyid Ra'ûfî yâ beni 'aşkıñ ile oldı deli
Tut elini bulsun seni senden şefâ'at isteriz (15b/3)

Dil ü cânımla oldum saña müştâḳ
Kapuñda kuluñum kıl beni i'tâḳ (4a/3)

“Na't-ı resûl'ullâh şallal'lâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem” başlıklı bölümde dört adet “yâ Resûla'llâh” redifli şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerde Hz. Muhammed sayesinde gizli açık ne varsa bilindiğini söyler. Hz. Muhammed'i nebilerin güneşi, evliyaların ay ışığı, Hakk'ın kitabı gibi vasıflarla nitelendirir. Yine bu na'ttan Hz. Muhammed'i pir edindiğini öğrenmekteyiz:

'Ummân-ı tevḥîdi bulan dü cihândan özün yuyan
Zâtu'llâhı iden 'ayân sensin yâ *Resûla'llâh*

Seniñle ey rûh-i revân bilindi hep zâhir nihân
Ḥaḳ bülbülü iki cihân sensin yâ *Resûla'llâh*

Enbiyânıñ âfitâbı evliyânıñ mâh-tâbı
Ḥaḳ te'âlânıñ kitâbı sensin yâ *Resûla'llâh*

Sende görünür vech-i Ḥaḳ mürşid-i pîrümsin muṭlaḳ
Viren Ra'ûfî'ye sebaḳ sensin yâ *Resûla'llâh* (36b/1)

Hz. Muhammed'den şefa'at istediği başka bir şiirinde ise günahının çok ve yüzünün kara olduğunu, peygamberin kendisine yakışanın ise şefa'at olduğunu belirtir:

Benim kârum şekâvetdir
 Saña lâıyık şefâ'atdır
 Qabuñ bâb-ı inâyetdir
 Şefâ'at *yâ Resûla'llâh*

Ra'ûfî kaldı âvâre
 Günâhı çok yüzi kara
 Yolına senden olur çâre
 Şefâ'at *yâ Resûla'llâh* (37b/4)

İbadet Etmek: Allah rızasına yönelik her türlü davranışı içine alır. Allah'ın kullarından istediğı de kendisini tanıyıp kendisine ibadet etmeleridir. Aşağıdaki örnekte kula ibadet etmenin yakışacağı çok yalın bir dille anlatılmaktadır:

Kula kulluk yaraşur turma sa'y it
'İbâdet kıl 'ibâdet kıl 'ibâdet (3b/2)

Zikretmek: “Zikir, kalp huzuru içinde, çok kuvvetli bir şekilde, sesi fazla yükseltmeden dil ile -damar ve atardamarlara tesir edecek şekilde- Allah Teâlâ'yı anmak demektir. (Sesli yapılmasıyla) şeytan Allah'ın zikri karşısında geri çekilir ve sipere girer.” (Kübra, 2013, s.82). Divan'da birçok yerde zikretmenin faydalarından ve gerekliliğinden bahsedilmiştir. Halvetiyye tarikatından bahseden kaynaklar tarikatta zikretmenin çok önemli olduğunu söylerler. Divan'da zikrin öneminden bahseden birkaç şiiri örnek olarak veriyoruz:

Seyyid Ra'ûfî *zıkr it* Hudâyı
 Hağ 'atâsıdır cümle kemâliñ (26b/1)

Emr-i Subhân hükmünde ol
Zıkr-i Raḥmân sa'îde ol
 Dâ'im sulţân şükründe ol
 Ğayrı ne kâr itseñ gerek (27a/5)

Aşağıdaki beyitlerde şair kendisine seslenerek can tenden göçmeden yani ölmeden önce zikri artırmayı öğütler. Kişi Allah'ı andıktan sonra başkasına ihtiyacı kalmayacaktır:

Mâ-sivâdan geç idbâr it
Ra'ûfî *zikri* ikşâr it
Dilde Hakkı gel izhâr it
Gayrı kimi añañ gerek (27b/5)

Hakkı *zıkr* eyle dâ'im Ra'ûfî
Bu cânıñ tenden göçmezden evvel (28b/5)

Aşağıdaki “Gel kemâl-i şevk ile zıkr idelim” redifli şiirinde ise zikretmenin türlü faydalarından bahsetmektedir:

Sîne-çâk ol bu gönül dergâh ola
Kalbi âgâha irişen şâh ola
Cân-ı dilde zıkr-i Hakk her gâh ola
Gel kemâl-i şevk ile *zıkr idelim*

Aça tevhîd lâ-mekânıñ illerin
Koklamağa anda ma'nâ güllerin
İsteriseñ göresin Hakk yolların
Gel kemâl-i şevk ile *zıkr idelim* (30a/2)

Kelime-i Tevhid: Tasavvufta en kıymetli zikir olarak “Lâ ilâhe illâ'llâh” zikri görülür. Buna delil olarak da Kur'an-ı Kerim'den Saffat Suresi 55 ve Muhammed Suresi 48. ayetler gösterilmiştir. Kalbi istila eden nefsin bağımsızlığı bu zikir ile giderilebilir. Allah'tan başka ilah yoktur anlamına gelen “Lâ ilâhe illâ'llâh” kelimesi Divan'da sıkça zikredilmektedir. Lâ ilâhe illâ'llâh kelimesinin söylenmesinin iki cihanda da insana yoldaş olacağı ve kalbini nurla dolduracağı gibi faydalarını vardır. Aşağıdaki şiirde kelime-i tevhid redif olarak kullanılmıştır:

Derûnuñdan çek âhı pâk ider her günâhı
İki cihân hem-râhı *lâ-ilâhe illâ'llâh*

Rahmet bahrine talar kalbe envârı tolar
Vuşlat yolına şalar *lâ-ilâhe illâ'llâh* (38b/1)

Divan'daki bir başka şiirinde ise” *lâ-ilâhe illâ hû*” redifini kullanır. Bu şiirinde de kelime-i tevhidin faydalarından bahseder ve sıkça yapılmasını öğütler:

‘Akliñ başına getür şâh gibi tahta otur
Mürdeleri dirildir *lâ-ilâhe illâ hû*

Açmağa dil gözünü mürşidiñ tut sözünü
Gösterir Hâk yüzünü *lâ-ilâhe illâ hû* (35a/1)

Kıyametin Alametleri: Daha önce de belirtildiği gibi Ra’ûfî, Divan’ında dinî konulara yer vererek halka İslam akidelerini öğretmeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte yaşadığı çağın olumsuzluklarından etkilenerek değişen toplum düzenini eleştiren bir şiir yazmıştır. Osmanlı toplumunda XVII. yüzyıldan itibaren kendisini hissettiren toplumdaki bozulma, şairin şiirinde açıkça kendini gösterir. Toplumda gördüğü aksaklıkları anlattığı bu şiirinde eleştirilerini yönelttiği kesim yine din adamları ve toplumun değişen din algısıdır. Değişen ve yozlaşan bu düzeni kıyametin alameti olarak görmektedir. Divan’da kıyametin bir gün kopacağıнын, pek çok alametinin belirlediğinin ve ahir zamanda olunduğunun bilgisi verilir. Kıyametin alametlerini sıralarken ahir zamanın olumsuzluklarına dikkat çekmiştir. Sahte şeyhlerin çıkması, gece gündüz dünya malı için çabalamak gibi tüm bu olumsuzluklar kıyamet alameti olarak görülmüştür. Aşağıdaki beyit güzel bir hicviye (taşlama) örneği de gösterir:

Çıkar bir gün muğarrer bil *kıyâmet*
Kıyâmetden belürdi çok ‘alâmet

İnsanlar nefsine esir olmuşlardır. Sadakat kaybolmuş insanların tek düşünceleri sadece gece gündüz durmadan mal biriktirme, zenginliğine zenginlik katma olmuştur. Artık kimse dinini düşünmemektedir ve öğrenmek için de çabalamaz. Bu durumdaki insanlara nasihat edecek olsan seni dinlemeyeceklerdir:

Olupdur nefse nefsi cümle ‘âlem
Cihânda kalmadı gitdi şadâkat

Gice gündüz murâdı celb-i mâldır
Degil makşûdı halkıñ dîn diyânet

Eger Hâk söyleseñ kılsañ naşîhat
Kabûl itmez ider belki ‘adâvet

Yalancılığını zariflik kabul eden ve arif olarak geçinip halka şeyhlik satan çok sayıda sahte derviş türemiştir. Şair, velilik iddasında bulunan bu kimseleri ikiyüzlü olarak değerlendirir:

Geçinür her birisi ehl-i ‘irfân
Dürûğ u kizbini ‘add ider zarâfet

Şorarsañ geçinürler şâh [u] dervîş
Şatar ‘âriflere keşf-i kerâmet

Bu ikiyüzlü insanlar kendilerini överler. Hiçbir riyazetleri yokken cübbe giyip sarık takarak halka veli bir şahsiyet gibi kendilerini gösterirler. Bu dünya için dinini ziyan eden bu sahte şeyhlerin elde ettikleri tek şey ise sapkınlıktır:

Mürâ’iler bu halkıñ çoğı şimdi
Öger kendin şatar halka velâyet

Geyüp cübbe vü destâr ba‘zı hayvân

Meşâyihden geçinür yok riyâzet

İder dünyâ içün dînini zâyî‘

Gice gündüz olur kârı dâlâlet

Şair, bu olumsuzlukları anlattıktan sonra kendini sorgular. Çalışmakla yol katedilemeyeceğini ve hidayetini Allah’tan geldiğini söyler. Şair, bu sözlerinden sonra fikrinden dönmüş, bir kula yakışanın ancak çalışmak ve ibadet etmek olduğunu ancak çalışılır ve Allah’tan yardım istenirse bir gün Allah’ın inayetinin geleceğini söyler:

Ra’ûfî sa’yile menzil alınmaz

Meger Hâkdan ire saña hidâyet

Ğula ħulluğ yaraşur ħurma sa’y it

‘İbâdet ħıl ‘ibâdet ħıl ‘ibâdet

Murâdım ħâşıl olmaz dime ħalış

İrer bir ħün saña Hâkdan ‘inâyet (3b/2)

Recep Ayı: Divanlarda daha çok Ramazan ayına hürmeten yazılan şiirler yer alır. Ra’ûfî Divanı’nda ise üç aylardan ilki olan ve Müslümanlar arasında Allah’ın ayı olarak bilinen Recep ayı için yazılmış bir şiir bulunmaktadır:

Ğoldı derûn şavm ile nûr geldi şükür *mâh-ı Receb*

‘Âlem ħamu buldı sürûr geldi şükür *mâh-ı Receb*

Mü’minler irdi ‘izzete ħarħ oldı nûr-ı vahdete

Ğa’at ile ir vuşlata geldi şükür *mâh-ı Receb*

Dil ħastesi buldı şifâ ħülşen derûn oldı serâ

Derd-i ħünâhına devâ geldi şükür *mâh-ı Receb* (3a/3)

2.3.2.2. Tasavvufi Kavram ve Terimler

Ra'ûfî Divanı'nda tasavvufun da etkisiyle Arapça kelimeler, izafet tamlamaları ve tasavvufî terimler sıkça yer alır. Şair, klasik şiirimizin mazmunlarına ve inceliklerine vakıftır ancak Divan'ı genellikle tasavvufu anlatmaya dönük ve lirizimden uzaktır.

İlm-i Ledûn: Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi anlamlarına gelir. Maddi ilim, kitap kalem gibi çeşitli araçlarla öğrenilirken gayb ilmi yani “ilm-i ledûn” Allah tarafından öğretilir. Şair aşağıdaki beyitte Hz. Muhammed'e ilm-i ledûnun hazinesi demektedir:

'İlm-i ledûn gencînesi hâkķe'l yakîn âyînesi
Tevhîd-i zât medînesi sensin yâ Resûla'llâh (33b/1)

İlm-i ledûnu okuyup şairin kendisinden ders alırsan o da hakikat nurunu sana bildirir ve bu sayede Hakk'ın lütfunu bulursun:

Okeyup 'ilm-i ledünni al Ra'ûfiden sebak
Bildire nûr-ı hâķîkat bulasın elţâf-ı Hâķ (39b/6)

Kaf u Nun: “Kâf ve nûn, kevn (olma) kökünden türeme, emir (kûn: ol) çekimindeki iki harfin (kef ve nun harfinin) ayrı ayrı okunuşudur.”(M. Yılmaz, 1992, s. 89). Allah'ın yaratmak istediğı bir şeye sadece “ol” emrini vermesinin yeterli olduğı, murad ettiğı şeyin hemen oluvereceğini anlatır. Kur'ân-ı Kerim'de bununla ilgili ayetlerden bazıları şunlardır: Bakara 117, Âl-i İmrân 47, Meryem 35, Yâsîn 82 gibi. Divan'da ise iki beyitte yer almıştır:

Vech-i bâķî gülşeninde gül cemâliñ seyrini
Kâf [u] nûnuñ kişverine virmezem Allâh bilür (13b/6)

Ey nâfe-i kâf ile nûn cân içinde sırr-ı derûn
Ehl-i hicâba reh-nümûn sensin yâ Resûla'llâh (36b/1)

Kun fe Kân: Edebiyatta “ kün fe yekûn” kelimesi “kun fe-kân” şeklinde geniş zamanı geçmiş zamana dönüştürerek söylenmiştir (M. Yılmaz, 1992, s. 98). Divan’da da bu şekilde söyleyiş tercih edilmiş ve dört yerde kullanılmıştır:

Amân Allâhım amân hükmüñdedir *Kun fe-kân*
Göster baña bir dermân ihsân eyle yâ Raḥmân (32a/2)

Kâbe Kavseyn: İki yay arasındaki mesafe demektir. “Kur’ân-ı Kerîm’deki mi’râc ayetinde, Hazreti Peygamber’in Cenâb-ı Hakk’a yakınlığı “Kaabe kavseyn” tâbiri ile anlatılır. Tefsirciler bunu türlü türlü tefsir ederlerse de, maksat “yakınlığın son derecesi”dir.” (Tarlan, 2002, s. 650). Hz. Muhammed’in miraç hadisesinde Allah’a olan yakınlığını anlatmak için kullanılır. Ra’ûfî aşağıdaki beyillerde bu hadiseye atıfta bulunmuştur:

Gülşen-i zâtıñ ḥabîbâ *kâbe kavseyni* geçüp
Buldı vahdet ‘âlemini kuṭb-ı ‘âlî-şân gül (28b/4)

Ra’ûfî aşağıdaki beyitte ise Hz. Muhammed’e seslenerek kendisinden şefaât ister. Hz. Muhammed’in şefaati sayesinde Allah’a “kabe kavseyn” mesafesinde yakın olmayı diler:

Elâ ey âfitâb-ı nûr-ı kevneyn
Şefâ’at kıl geçelim *kâbe kavseyn* (33a/7)

Ra’ûfî şiirlerinde “kabe kavseyn” ifadesini kullandığı gibi bazı şiirlerinde “kavseyn” kelimesini de kullanarak bu hadiseye telmihte bulunur:

Ehl-i ‘aşkıñ merkezine bâl açup pervâz iden
Geçdi *kavseyn* ‘âlemini buldı ol ‘alyâ-yı ‘aşk (25a/1)

Küntü Kenz: “Ben (gizli) bir hazîneydim.” demektir. “Gizli hazîne” bu sözü, ünlü hadis bilginleri (İbn-i Teymiye, Zerkeşî, İbn-i Hacer, Suyûtî...) uydurma hadisler

arasında gösterirler. Aliyyü'l-Kârî, “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler (beni bilsinler) diye yarattım.” (Zariyât, 51/56) ayetine dayanarak mânâsının doğru olduğunu iddia eder. “Ben bilinmeyen bir hâzine idim, bilinmeyi diledim, birtakım kimseleri yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler.” (M. Yılmaz, 1992, s.91). “Küntü kenz” mertebesi, ahadiyet, âmâ mertebesi olarak bilinir. Bu hadis-i şerifin gerçekliği tartışılmakla beraber mutasavvıflar arasında doğruluğuna inanılarak şiirlere konu edilmiştir. Ra’ûfî de Divan’ında birkaç yerde “küntü kenz” ifadesini kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte Hz. Muhammed’in meziyetlerini anlatmak ve onu yüceltmek maksadıyla kullanmıştır:

*Küntü kenziñ reh-nümâsı zât-ı Hakkıñ mazharı
Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)*

Şair, gönlüne seslenerek birlik sırrının nurunu isterse küntü kenzin sağlamlığına girerek Allah’a yakın olmasını söyler:

*Sırr-ı vahdet nûrunı gel isteriseñ ey gönül
Küntü kenzin hışnına gir Hakk’a ire kurbetiñ (27a/4)*

Divan’da bazı şiirlerde” küntü kenz” ifadesi açıkça yer almaz. “Sırr-ı kenz”, “kenz-i gayb” gibi ifadelerle “küntü kenz” hadisine telmih yapılır:

*Vâsıl olan Hakk’a lâ-büd mahzen-i esrâr olur
Vuşlat isterseñ Ra’ûfî sırr-ı kenze mahzen ol (28b/3)*

Ayne’l-yakîn, Hakke’l-yakîn, İlme’l-yakîn: “Yakîn”, kesin bilgi anlamına gelir. “Ayne’l-yakîn”, görmek yoluyla elde edilen ilmi, bizzat gözüyle görüp kesin bilgi edinmeyi anlatır. “Hakke’l-yakîn”, doğruluğundan şüphe edilmeyen bilgi demektir. “İlme’l-yakîn”, kesin elde edilmiş şüphesiz bilgi demektir (M. Yılmaz, 1992, s. 26). Tüm bu bilgiler ve sağlam deliller tevhidin içinde gizlenmiştir. Aşağıdaki beyitte şair, tevhidin sırlarının kendisine ayan olduğu söyler:

Esâr-ı tevhîd bî-gümân oldu Ra'ûfî'ye 'ayân
Hakke'l-yakîn kavî bürhân tevhîd içinde gizlidir (12b/1)

Enbiya ve evliya elde ettikleri ilim ve marifetlerle Hakk'ı bilirler. Aşağıdaki örnekte şairimiz Hz. Muhammed'e seslenerek kesin bilginin mahzeni olduğunu söyler:

Mazhar-ı zâtü'l mu'în ma'la'-ı envâr-ı dîn
 Mahzen-i 'ilme'l-yakîn sensin yâ Resûla'llâh (36b/2)

Mâ-sivâ: Arapça istisna edatı olan sivâ, mâ mevsûlû ile birleşince başkası anlamına gelir. “Tasavvufta Allah'ın dışındaki her şey mâsivâdır. Bütün yaratılanları içine alan bir sınırı vardır. Tasavvufta, gönülde Allah'dan başka neyin sevgisi varsa, onun sevgilisi, hattâ ilâhî odur. Bu yüzden, kalpten mâsivâ putunun değiştirilmesi, sevginin, hep Allah üzerinde yoğunlaşması büyük önem arzeder.” (Cebecioğlu, 2009, s. 173). Tasavvufta “mâ-sivâ”dan geçerek insan-ı kâmil olunur ve hasret çekilen Hakk'ın visaline kavuşulur. Divan'a baktığımızda “mâ-sivâ” kelimesinin, tasavvuftaki anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz. Aşağıdaki örnekte “mâ-sivâ”nın gönül tuzağı olduğu, gönülden bağlantıları kestikten sonra ancak doğru yolun açılacağını bildirir:

Mâ-sivâ sûretleriniñ her biri bir dâm-ı dil
 Cân u dilden kes kıyûdı açıla râh-ı şavâb (2b/2)

Aşağıdaki örnekte gönlü “mâ-sivâ”dan uzak tutmak gerektiği, bu sayede değerinin Hakk'a ereceğini söyler:

Mâ-sivâ hengâmesiniñ 'ayşına dil bağlama
 Hâk cemâli Ka'besinde zâta ire 'izzetiñ (27a/4)

Tecelli: Kelime anlamı belirme demek olan “tecelli” kelimesi tasavvufî anlamıyla Allah'ın nurunun tesiriyle makbul kullarının tecelli-gâhta yani kalplerinde ilahi sırların ayan olmasıdır. Bir başka ifadeyle Allah'ın varlığından küçük bir parçanın kullarında zuhur etmesidir. Aşağıdaki örnekte Ra'ûfî Allah'tan “tecelli” beklemektedir:

Tecellî eyleyüp zâtın gönülde açsa mir'âtın
Bulur sırrım o lezzâtın gönül müştâkıñ olmuşdur (14a/8)

2.3.2.3. Ayet ve Hadisler

Ayet ve hadisler şairlerin sıklıkla istifade ettikleri kaynaklardır. Kur'an-ı Kerim'de geçen peygamber kıssaları şairler için ilham kaynağıdır. Ayet ve hadisler direk alınabileceği gibi bazen de kısa bir parçası alınarak hatırlatma yoluna gidilir. Bu durum biraz da vezin ve kafiye'nin el verdiği ölçüde gerçekleştirilir. Klasik edebiyatta vezin gereği yapılan değişiklikler hoş karşılanmıştır. Kısa bir parçası alınarak yapılan alıntılarda makbul olan açıkça söylemeden hissettirmektir. Ra'ûfî Divanı'nda ayet ve hadislerin Arapça asıllarından alıntı yapılarak yazılmış şiirler vardır.

Ayetler

Divan'da lafzen kullanılan ayetler şunlardır:

1. “Rabbenâ fâğfirlenâ”

“Rabbimiz! Biz, ‘Rabbimize iman edin’ diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik. *Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla. Kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al.*” (DİB, 2012, s.74).

Âl-i İmrân Suresi/ 193

Derd-i ‘işyâna giriftâr olmuşam
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfirlenâ (1b/1)

2. “Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â”

“*İnsan için ancak çalıştığı vardır.*” (DİB, 2012, s.526).

Necm Suresi/ 39

Âmenû bi'llâh hükümün murğ-ı cânâ kıl cenâh
Leyse li'l-insâni illâ mâ se'âdır âyetiñ (27a/4)

3. “Câhidû”

“Allah uğrunda hakkıyla cihad edin. O, sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yüklemeydi. Babanız İbrahim’in dinine uyun...” (DİB, 2012, s. 340).

Hac Suresi/ 78

Lî-ma'a'llâh gülşenine erişince tâ özüñ
Câhidû' emrine olsun gâyet ile himmetin (27a/4)

4. “Hayy [u] Kayyûm”

“Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. *Diridir, kayyumdur*. O’nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku...” (DİB, 2012, s.41).

Bakara Suresi/ 255 (Ayete'l-Kürsî)

Hudâyâ râhımız ırgür visâle
 Meded yâ Hâk meded yâ Hayy [u] Kayyûm
 Çeküp kullarıñı semt-i kemâle
 Meded yâ Hâk meded yâ Hayy [u] Kayyûm (30b/4)

5. “hasbîya'llâh”

“...Deki: “Allah bana yeter. Tevekkül edenler ancak O’na tevekkül ederler.” ” (DİB, 2012, s.461).

Zümer Suresi/ 38

Eyâ Rabb-i te'âlâ hasbîya'llâh
 Beni kıl gülşen-i zatıñla handân (32a/1)

6. “Elâ”

“Bilesiniz ki, göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır. Yine bilesiniz ki, Allah’ın va’di haktır. Fakat onların çoğu bunu bilmezler.” (DİB, 2012, s. 214).

Yunus Suresi/ 55, 62, 66 aynı zamanda Nur/ 64, Necm/ 9

Elâ ey âfitâb-ı nûr-ı kevneyn
Şefâ’at kıl geçelim kâbe kavseyn (33a/7)

7. “küllü men fâni”

“Yer üzerinde bulunan *her canlı yok olacaktır.*” (DİB, 2012, s. 531).

Rahman Suresi/ 26

İki cihânda mişli yokdur hîç
Hak te’âlânın bize ihsânı
Zâkir ola görsen hayâtında
Külle şey’ hâlik *küllü men fâni* (48b/1)

8. “Kâbe kavseyn”

“(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar, yahut daha az oldu.” (DİB, 2012, s. 525).

Necm Suresi/ 9

Kâbe kavseyn bülbülisin lî-ma’a’llâhın gülü
Bir nişânın peyk cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

9. “kâf ile nûn”

“O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “*ol*” der, o da hemen oluverir. (DİB, 2012, s.17).

Bakara Suresi/ 117 aynı zamanda Âl-i İmrân/ 47, Meryem/ 35, Yasin/ 82, Mü'min/ 68, En'âm/ 73, Nahl/ 40

Ey nâfe-i *kâfile nûn* cân içinde sırr-ı derûn
Ehl-i hicâba reh-nümûn sensin yâ Resûla'llâh (36b/1)

10. “ilm-i ledûn”

“Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan *bir ilim* öğretmiştik.” (DİB, 2012, s. 300)

Kehf Suresi/ 65 aynı zamanda Yusuf/ 68

Feyz-i zâtıñ cezbeseyle albimiz ıl rûşenâ
Açıla '*ilm-i ledünden* maħzen-i ümmü'l-kitâb (2b/1)

11. “reybü'l-menûn”

“Yoksa onlar, “O bir şairdir; onun, *zamanın felaketlerine* uğramasını bekliyoruz” mu diyorlar.” (DİB, 2012, s. 523).

Tûr Suresi/ 30

Gel irmeden *reybü'l-menûna*
Allâha dön Allâha dön (33a/7)

12. “ileyhi turce'ûn”

“Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca *O'na döndürüleceksiniz.*” (DİB, 2012, s.440).

Yâsin Suresi/ 22 ve 83 aynı zamanda Bakara/ 28

Yok mı *ileyhi turce'ûn*
Allâha dön Allâha dön (33a/7)

13. “Tûbû ilellâhi”

“Ey iman edenler! *Allah’a içtenlikle tövbe edin...*”(DİB, 2012, s.560).

Tahrîm Suresi/ 8

Tûbû ilellâhi okuya

Allâha dön Allâha dön (33a/7)

14. “bi’l-‘ibâd”

“Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah’a havale ediyorum. Şüphesiz Allah, *kullarını* hakkıyla görendir.” (DİB, 2012, s. 471).

Mü’min Suresi/ 44

Oldı Ra’ûfî *bi’l- ‘ibâd*

Allâha dön Allâha dön (33a/7)

15. “şırât-ı müstaķîm”

“Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O’na ibadet edin. İşte bu, *doğru yoldur.*” (DİB, 2012, s. 55)

Âl-i İmrân/ 51 ve101. “Sırat” kelimesi Kur’ân-ı Kerim’de birçok ayette geçmektedir.

Bunlardan bazıları şunlardır: Fâtiha Suresi/ 6, Bakara/ 142 ve 213, Nisâ/ 68 ve 175

İster iseñ bâķî na’îm gülşende olmağa muķîm

Hazâ *şırât-ı müstaķîm* meydâna gel tevĥîd ile (41a/2)

16. “ayne’l-yaķîn”

“Yine andolsun, onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz.” (DİB, 2012, s. 600)

Tekasür/ 7

‘İlme’l-yakîn ‘ayne’l-yakîn
 Hakk’e’l-yakîn tevhîd-i Hak
 Lutf-i ihsân baħr-i ‘ummân
 Nûr-i îmân tevhîd Hak (25a/2)

17. “zât-ı zü’l-celâl”

“Ancak *azamet ve ikram sahibi Rabbinin* zâtı bâki kalacaktır.” (DİB, 2012, s. 531)
 Rahmân Suresi/ 27

Yakdı cânım şem‘asını nûr-ı zât-ı zü’l-celâl
 Gitdi fânûs-ı hayâlât cümlesi oldu tebâb (2b/2)

Divan’da manen kullanılan ayetler ise şunlardır:

18. “Lebüñden mu‘ciz-i ‘Îsâ irişmiş”

“O gün Allah, şöyle diyecek: “Ey Meryem oğlu İsâ! Senin üzerindeki ve annen üzerindeki nimetimi düşün. Hani, seni Ruhu’l-Kudûs (Cebrail) ile desteklemiştim. Beşikte iken de, yetişkin iken de insanlarla konuşuyordun. Hani, sana kitabı, hikmeti, Tevrat’ı, İncil’i de öğretmiştim. Hani iznimle çamurdan kuş şekline benzer bir şey yapıyordun da içine üflüyordun, benim iznimle hemen bir kuş oluyordu. Yine benim iznimle doğuştan körü ve alacalıyı iyileştiriyordun. Hani benim iznimle *ölüleri de (hayata) çıkarıyordun*. Hani sen, İsrailoğullarına açık mucizeler getirdiğin zaman, ben seni onlardan kurtarmıştım da onlardan inkâr edenler, “Bu, ancak açık bir büyüdür” demişlerdi.” (DİB, 2012, s. 125).

Maide Suresi/ 110 aynı zamanda Âl-i İmrân 46

Lebüñden mu‘ciz-i ‘Îsâ irişmiş Hızır [u] İlyâsa
 Yüzüñden gün ziyâ almış vü eliñden münevverlik (26b/3)

19. “Olsa kalem her eşcâr dahı mürekkeb deryâ”

“Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah’ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (DİB, 2012, s. 412)

Lokman Suresi/ 27

Olsa kalem her eşcâr dahı mürekkeb deryâ

Yazsa anı her mahlûk olmaya pââyân tevîd (11a/1)

20. “kable’l-mecî yevmü’n-nüşûr”

(Beyitte geçen *kable’l-mecî yevmü’n-nüşûr* ifadesi, kıyamet (diriliş) günü gelmeden önce demektir. Kur’an-ı Kerim’de kıyamet günü, farklı anlamlar üzerinden verilmiştir.)

“O, yeryüzünü sizin ayaklarınızın altına serendir. Haydi onun üzerinde yürüyün ve Allah’ın rızından yiyin. *Dönüş* ancak O’nadır.” (DİB, 2012, s. 562)

Mülk Suresi/ 15

Kalma ayakda pür-kuşûr kable’l-mecî yevmü’n-nüşûr

Hağğa giden kurbân olur kurbâna gel tevîd ile (41a/2)

Hadisler

1. “Küntü kenz”

“Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

Küntü kenziñ reh-nümâsı zât-ı Hağğıñ mazharı

Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

2. “Men ‘aref”

“Kendini bilen Rabb’ini bilir.” (M. Yılmaz, 1992, s.122).

Men ‘aref sırrıyla kıldım dü cihândan çün sefer
Küntü kenziñ kişverine açdı cânım perr ü bâl (28a/2)

3. “sırr-ı levlâk”

“Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.” (M. Yılmaz, 1992, s.113).

Nübüvvet merkezi ol kûtb-ı eflâk
Risâlet ma’deni ol *sırr-ı levlâk* (39a/4)

4. “Lî-ma’a’llâh”

“ “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

Lî-ma’a’llâh gülşenine erişince tâ özüñ
Câhidû’ emrine olsun gâyet ile himmetiñ (27a/4)

2.3.2.4. Peygamberler

Ra’ûfî Divanı’nda bazı peygamberlerin isimlerine yer verilmiştir. Genel olarak bu peygamberlerin mucizeleri hatırlatılarak telmih yapılmıştır.

Hız. Eyyûb: Hz. Eyyûb, peygamberler tarihinde başına gelen kötü olaylara sabretmesiyle ön plana çıkmıştır. Oldukça fazla malı ve Şam taraflarında mülkiyeti olduğu bilinmektedir. Önce hayvanları telef olmuş, bütün mülkiyeti elinden gitmiştir. Ardından çocuklarını kaybetmiştir. Son olarak da türlü hastalıklara düşer olmuştur. Bu

hastalık hali yedi yıl sürmüştür. Hastalığından dolayı karısı dışında bütün tanıdıkları ve akrabaları onu terk etmişler yanından uzaklaşmışlardır. Tüm bu süre zarfında yaşadığı hiçbir olaydan şikâyetçi olmamış, büyük bir sabır göstermiştir. Acıları arttıkça sabrı da artmıştır. En sonunda hastalıkları iyileşmiş ve kaybettiği mallarını tekrar elde etmiştir (Bican, t.y. s. 388).

Edebiyatta sabretmekten bahsedileceği zaman gösterdiği büyük sabır sebebiyle Eyyûb peygamber hatırlatılır. Şair, aşk derdine deva bulmak için sabretmesi gerektiğini söylerken Hz. Eyyûb'un sabrına telmihte bulunmuştur. Bu hadise Kur'an-ı Kerim'de Sâd Suresi 44 ve Enbiyâ Suresi 87. ayette geçmektedir. Ra'ûfî Divanı'nda Hz. Eyyûb'a telmih yapılan beyti aşağıda örnek olarak veriyoruz. Bu beyitte şair, aşkı bir hastalığa bezetmiştir ve bu derde deva bulmak isteyen için Hz. Eyyûb'u hatırlatarak onun gibi sabretmesini söylemektedir:

Derd-i 'aşka bulmak isterseñ devâ Eyyûbveş
Nâr-ı şabra sâlikâ hâkisterâsâ mesken ol (28a/3)

Hiz. İsa: Hz. İsa'nın ölülere diriltmek, körlerin gözünü açmak, su üzerinde yürümek gibi birçok mucizesi vardır. Bir diğer mucizesi de nefesiyle ölülere diriltmesidir. Dinî kaynaklar üflemenin Hz. İsa'dan, hayat vermenin ise Allah'tan olduğunu söylerler (Bican, t.y. s. 349). Bu hadise Kur'an-ı Kerim'de Maide Suresi 110. ayette geçmektedir.

Divan edebiyatında Hz. İsa'nın bu mucizesine sıkça yer verilmiştir. Klasik edebiyatta sevgilinin nefesi Hz. İsa'nın nefesi gibidir, ölülere diriltme özelliği vardır. Ra'ûfî de aşağıdaki şiirinde Hz. İsa'nın bu mucizesine telmihte bulunmuştur. Sevgilinin vasıflarını sıralarken kendisine Hz. İsa'dan bu mucizenin erişmiş olduğunu söyler. Sevgilinin dudaklarından Hz. Hızır ve Hz. İlyas'a, Hz. İsa'nın mucizesinin eriştiğini söyler:

Lebünden mu'ciz-i 'İsâ irişmiş Hızır [u] İlyâsa
Yüzünden gün ziyâ almış eliñden münevverlik (26b/3)

H. Süleyman: Mülkü, ilmi ve saltanatının yüceliği ile bilinir. Kendisine Allah tarafından hikmet ve bilgi verilmiştir. Bu konu hakkındaki bilgi Kur'an-ı Kerim'de Enbiyâ Suresi 79. ayette geçer. Saltanat ve peygamberliği bir arada yürütmüştür. Divanda davalara bakar hüküm verirdi. Rüzgâra, kuşlara, devlere, cinlere ve daha birçok unsura hükmettiği söylenir (Kur'an-ı Kerim Sâd Suresi/ 36, 39, Sebe Suresi/ 12, 13, 39, Enbiya Suresi/ 81. ayet). Allah'ın emri ile bütün saltanata kırk yıl boyunca hükmetmiştir. Hz. Süleyman'nın üzerinde mührü olan bir yüzüğü vardır. İnanişâ göre Hz. Süleyman, kuşa, rüzgâra, ateşe, suya ve hayvanlara bu yüzük sayesinde hükmetmiştir. Yüzük, parmağında olmadığı zamanlarda hükmü geçersiz olmuştur.

Divan edebiyatında Hz. Süleyman'dan bahseden şiirlerde cinlere, kuşlara ve birtakım varlıklara hükmetmesi, Belkis ile olan macerası ve karınca ile olan hikâyesi, mührü gibi konulara telmihte bulunulmuştur. Üzerinde mühür bulunan yüzüğü çok kullanılan unsurlardandır. Bu hikâyelerin çoğu İsrâilîyat'tan geçmektedir. Yine İsrâilîyat'tan bizim edebiyatımıza geçmiş olan bir hikâyeye göre, yüzüğünü çaldırması ve kimseye bunu inandıramamış böylelikle saraydan gönderilmiştir. Bu süreçte çok sıkıntılar yaşamış ama sabretmiş ve dua etmiştir. En sonunda duası kabul olmuş ve sarayına dönmüştür. (Pala, 2006; Harman, 2010; Akkaya, 2010; Taberî, t.y.).

Ra'ûfî, Divan'ında iki yerde Hz. Süleyman'dan bahsetmiştir. Edebiyatımızda Hz. Süleyman dünyevi gücün ve saltanatın sembolü olarak kabul edilmiştir. Şiirde bu özelliğe değinilmiş ve kim âlemdeki sırrı bulursa onun Süleyman gibi olabileceği söylenmiştir:

Ol nokta-i sırdandır âdemdeki sır-nâme
Her kim bula ol sırrı oldu Süleymân tevhîd (11b/1)

Ra'ûfî, aşağıdaki beyitte Hz. Süleyman'ın mührüne telmihte bulunmuştur. Mührünü güç ve kuvvet tılsımı olarak göstermiş onun zorluklara katlanarak tekrar yüzüğüne kavuşmasını anımsatmıştır:

Kamerveş sen dahı seyr it bu eflâk-ı ma'ârifde
Geçüp dil âsumânından alan mühri Süleymândır (12b/2)

Hız. Âdem: İslam inancına göre ilk insan Hız. Âdem'dir. Fakat tasavvufta yaygın olan görüş ise Hız. Âdem yaratılmadan önce Hız. Muhammed'in yaratıldığı inancıdır. (Bolay, 1998). "Sûfiler, ilk yaratılan şeyin, ilk maddenin (prima materia) "ilk akıl" yani Hakikatü'l-Muhammediye olduğunda müttetikler. Onlara göre ilk yaratılan şey, aynı zamanda hakiki âdem, hakiki insan olan Muhammedî hakikattir." (Kılıç, 2017, s. 98). Ra'ûfî, Divan'da yer alan aşağıdaki beytinde Hız. Âdem'in yaratılmasından önce daha bu âlemde onun isminin eseri dahi yokken Hız. Muhammed'in yaratıldığını söylemektedir:

İsm-i Âdem naķş-ı 'âlemden eķer nâ-bûd iken

Zât-ı pâkiñ itmiş idi Hâķ cemâlin kıblegâh (41a/13)

Hız. Hızır ve İlyas: Tasavvufta Hız. Hızır'a ölümsüzlük hüviyeti verilmiştir. Hızır ab-ı hayatı bulmuş, bu sudan içmiş ve ölümsüzlüğün sırrına ermiştir. Kaynaklarda anlatıldığı şekliyle Hız. Hızır, Hız. İlyas ve İskender birlikte ölümsüzlük suyunu aramışlardır. Hız. Hızır ve Hız. İlyas bu sudan içerek ölümsüzlüğe kavuştukları halde İskender içememiştir. Hız. Hızır'ın denizde, Hız. İlyas'ın karada yaşadığı ve buralarda darda kalan insanların imdadına yetiştiği ileri sürülür. Yine bazı kaynaklarda Hız. Hızır ile Hız. İlyas'ın birlikte yaşadıkları söylene de bu durum ilmi olarak kanıtlanmamıştır.

Klasik şiirimizde Hız. Hızır'ın Hız. İlyas ve İskender'le ab-ı hayatı araması, ab-ı hayat suyunu bulması ve Hız. İlyas ile bu sudan içerek ölümsüzlüğe kavuşması, Hızır'ın insanlara yardım etmesi, denizde darda kalanların imdadına yetişmesi, boğulanları karaya çıkarıp cenaze namazlarını kılması; Hız. İlyas'ın ise karada darda kalanlara yardım etmesi, yılda bir kez buluşmaları ve Hız. İsa gibi ebedi hayata kavuşmuş olması gibi inanç ve telakkiler ile anılır. Bu motifler sık sık rastlanan telmih konularındandır.

Hız. Hızır'ın veli ya da peygamber olduğu düşünölmekle birlikte Türk tasavvufunda Ahmed Yesevî'den itibaren Hız. Hızır, var olduğuna inanılan ve olağanüstü özellikleri olan bir şahsiyet olarak varlığını sürdürmüştür. Ab-ı hayat suyundan insanlara sunacağına inanılır. Kimisine göre bu ab-ı hayat suyu ilahi aşktır. Mutasavvıflar tasavvuf ve tarikattaki hırka, zikir gibi bazı usullerin kendilerine Hız. Hızır tarafından

telkin edildiğine inanırlar. Hz. Hızır aynı zamanda ilm-i ledünnüyi temsil eder. (Çelebi, 1998; Kurnaz, 1998; Uludağ, 1998). Ahmed Ra'ûfî, Divan'ında iki yerde Hz. Hızır ve Hz. İlyas'tan bahsetmiştir. Aşağıdaki şiirinde Hz. İsa'nın ölümlerinin ağızlarına üfleyerek diriltmesi mucizesine gönderme yaparak bu mucizenin Hz. Hızır ve Hz. İlyas'a sevgilinin dudağından eriştiğini söyler:

Lebünden mu'ciz-i 'İsâ irişmiş Hızır [u] İlyâsa
Yüzünden gün ziyâ almış vü elinden münevverlik (26b/3)

Hızır, yeşil, yeşiliği çok olan yer anlamlarına gelir. Hz. Hızır'ın bastığı her yerin yeşile bürünmesi sebebiyle kendisine bu ismin verildiği söylenir. Yine bir diğer beyitte şair, Hz. İlyas'a yeşillik içirip hayat verdiğini söylemektedir:

Hızra içürdün hayâtı virdiñ İlyâs-ı cenân
Kevser-i feyziñ içenler oldılar handân-ı cân (14a/9)

2.3.2.5. Halvetîlik

Halvet kelimesi, Arapça bir kelime olup yalnız kalıp, تنها bir köşeye çekilmek, tenhada kalma, تنها yer anlamlarına gelmektedir. Tasavufta ise, zihinsel olarak yoğunlaşma ve bazı özel zikirlerle riyazetleri gerçekleştirmek üzere, şeyhin müridini, karanlık, dış dünyadan soyutlanmış bir yere, belirli bir süre için koyması demektir. Bu süre genellikle kırk gündür ve tekkelerde bu süreyi geçirmek için özel bölümler yapılmıştır. Halvete girmek diğer tarikatlarda olmakla birlikte Halvetiyye tarikatında daha yaygındır.

“*Halvet*, güneş şuâsının ve gün ışığının girmediği karanlık bir yerde çeşitli meşgalelerden uzak kalarak ibadet yapmak demektir. Halvete giren kimse böylece duyu organlarını kapatır, faaliyetten alıkoyar. Bu kapatma kalbin açılışı için şarttır.” (Kübra, 2013, s. 80).

Halvet sayesinde insan, nefsinin oyun ve eğlence gibi şeylerden uzak tutar. Halvetin maksadı kısaca dervişin halvette kalarak belirli bir süre içinde olgunlaşması ve faydalı melekeler elde etmesine yardımcı olmaktır. Olgunlaşması istenen melekeler ise başta sabır melekesi yine tasavvufta önemli yeri olan zikir melekesi, tevekkül ve itaat melekesi gibi huylardır. Kalbi Allah'tan gayrısından uzaklaştırmak ve temizlemek için esmâ-i seb'a ve tevhid zikriyle meşgul olmak çok önemlidir. Tarikatın bazı kollarında bu zikir açık yapılırken bazı kolları gizli zikri uygular. Bu zikirlerle “devran, hadrâ, darb-ı esmâ” gibi isimler vermişlerdir (TDVİA, 1997, s.394). Yine Halvetiyye tarikatının şubelerinin kurucuları, zikirdeki esma sayısını kendilerine göre değiştirmişlerdir. Ahmed Ra'ûfî'nin zikirlerinde esma sayısının on iki olduğunu Divan'da yer alan bir şiirinden öğrenmekteyiz.

Ra'ûfî lî-ma'a'llâhiden sebak aldıñsa Mevlâdan
Okuyup on iki esmâ haber vir lâ vü illâdan (32b/3)

Halvetiyye tarikatı Şeyh Ebu Abdullah Siracüddin Ömer b. Şeyh Ekmelüddin Halvetî tarafından kurulmuştur. Tarikatın piri Ömer Halvetî halvete çok önem verdiği için tarikat bu isimle anılır. Ömer Halvetî'nin üst üste kırk adet erbaîn (1600 gün) çıkardığı rivayet edilir.

“Halvetiyye, İran'da doğmuş bir tarikat olmasına rağmen, Osmanlı döneminde İstanbul, Anadolu ve Balkanların en yaygın tarikatıdır. Halvetiyye'nin otuzdan fazla şubesi vardır. Genellikle bu şubeler dört ana kolda toplanır: Rûşeniyye, Cemâliyye, Ahmediyye, Şemsiyye” (K. Yılmaz, 2002, s. 261). Tarikat, bu dört ana koldan sonra birçok alt şubelere ayrılmıştır. Bu yönüyle tasavvuf tarihinde en çok kol ve şubelere ayrılan tarikat olarak bilinir. Ahmet Ra'ûfî'nin bağlı bulunduğu Ahmediyye kolunun alt şubeleri şu şekildedir: Mısriyye, Uşşakiyye, Sinaniyye, Ramazaniyye. Ramazaniyye kolunun alt şubeleri ise: Cihangiriyye, Buhuriyye, Raûfîyye, Cerrahiyye ve Hayatiyye'dir. Tarikat, birçok kol ve şubeye sahip olması sebebiyle tarikat fabrikası olarak isimlendirilmiştir (K. Yılmaz, 2002; Kara, 1985; TDVİA, 1997 ve 2007; Serin, 1984; Aşkar, 1999; Haçerlioğlu, 1994; Eraydın, 1990).

Divan'da Halvetî redifli bir şiir bulunmaktadır. Beş beyitten oluşan bu şiirde Halvetiyye tarikatına bağlı olanlarda bulunan ya da bulunması gereken hasletler sıralanmıştır. Bu özelliklerden bazıları şunlardır: Halvetî, aşk şarabı ile ezelde sarhoş olan kişidir.

Câm-ı 'aşk ile ezel mey-nûş olandır Halvetî

Mest-i medhûş-i elest hâmûş olandır Halvetî

İrfan mektebinde aşkın sırlarına mahrem olmuş ve her muammayı keşfetmiş, çözmüştür:

Mekteb-i 'irfânda olmuş mahrem-i esrâr-ı 'aşk

Her mu'ammâ-yı begim kâşif olandır Halvetî

Gönül gözünden yabancı unsurları silip uzaklaştırmış ve birlik âlemine ulaşmıştır. Böylelikle kalp gözü açılmıştır:

Çeşm-i dilden nokta-i gayrı silüp bunda hemân

'Ayn-ı kalbi açılup pâyân olandır Halvetî

Tarikat ehli, şeriatın tüm kurallarına uyup Allah ile manevi yakınlığa vasıl olmuştur:

Her biri âdâb-ı şer' ile olup bunda uyup

Ol bisât-ı kurbete vâsıl olandır Halvetî

Şair bu son beyitte kendisine seslenerek bu özelliklerin hiçbirinin kendisinde olmadığını bu sebeple kâmil birisine bağlanması gerektiğini söyler:

Çünkü sende yok Ra'ûfî bu hışâlin birisi

Kâmile gel bende ol kim tâ olasun Halvetî

2.3.3. Dünya ve Ahiret

Ra'ûfî Divanı'nda tabiata dair unsurlar kâinatın yaratılışı, tasavvuftaki dünya anlayışı, ahiret ve dünya hayatı ile sınırlıdır.

Dü âlem, dü cihân, dü kevn: “dü” ifadesi Farsçada iki sayıdır. “İki âlem, iki yaratılış, iki cihan” anlamında bir tamlamadır. Dünya ve ahiret hayatı kastedilmektedir. Divan'da birçok şiirde geçmektedir:

Cemî'-i kâ'inâtın mübtedâsı

Dü 'âlem mümkinâtın muntehâsı (4a/3)

İki 'âlem kuyûdını bugün kaç' eyleyen 'ârif

Dü kevnüñ merkezin buldı begüm ol kuṭb-ı devrândır (12b/2)

Şeş cihet, şeş cihân: “şeş” ifadesi Farsçada altı sayıdır ve “altı yön, altı cihan” anlamında bir tamlamadır. Sağ, sol, arka, ön, aşağı ve yukarı anlamında altı yönü ifade eder. Divan'da dünya anlamında kullanılmıştır:

Hâtif-i gayb şeş cihetden gel deyü eyler nidâ

Cân u dilden kıl 'azîmet kıma anı yarına (41b/3)

Alur eşyâ kamu Hâkdan hayâtı

Ḳo âşârı 'urûc it şeş cihânı

Mü'eşşerdir bitürür her nebâtı

Diyelim dâ'imâ el-ḥamdu'lillâh (40b/12)

On sekiz bin âlem: Yaygın kanaate göre Kur'an-ı Kerim'de geçen “Rabbu'l-âlemîn” ifadesi on sekiz bin âlem olarak anlaşılmıştır. Bu rakam gerçek anlamda bir sayıdan çok kesretten kinaye yani çokluk ifade etmek için söylenmiştir. Divan'da iki yerde geçer:

On sekiz biñ 'âlemiñ âşârı yok iken fakîr

Cân ilinde bağlayup tırmuş idim dîvânına (41b/3)

Naşş olupdur kâ'inâta ol şeff'ü'l-müznibîn

On sekiz biñ 'âlem icre zâhir u bâtın hemîn (14a/9)

Âlem-i kesret: Çokluk, varlıklar âlemi anlamındadır. Tasavvufta yaratılan her şeyin bir olan varlıktan Allah'tan geldiğine yani Onun tecellisi olduğuna inanç vardır. İnsanın görebildiği ve göremediği tüm varlıklar Ondan bir iz taşır. Mühim olan bu çokluk içinde bir olan Allah'ı görebilmektir:

Bu 'âlem-i keşretten ol 'âlem-i kıdsiye

Pervâz-ı maḥabbetle uçar Allâh deyü deyü (35b/3)

Âlem-i memât: Yokluk âlemi anlamındadır. İslam dininde dünya hayatı geçici, ahiret hayatı ise baki kabul edilir. Divan'da bu dünyanın geçiciliğini vurgulamak için kullanılmıştır:

Geç 'âlem-i memâtdan iç kevşer-i ḥayâtdan

Cümle ḥicâb-ı zâtdan sultâna gel tevḥîde (39b/7)

Çâr unsur: “çâr” ifadesi Farsçada dört sayıdır. “Dört unsur” anlamında sıfat tamlamasıdır. Bu dört unsur madde âleminin temel unsurları olan toprak, hava, su ve ateştir. Tasavvufta nefsin mertebeleri bu dört unsura benzetilmiştir. Nefs-i emmare ateşe, nefs-i levvame havaya, nefs-i mülhime suya ve nefs-i mutmainne toprağa benzetilir. Divanda “çâr unsur” ifadesi dünya meşgalesi anlamında geçmektedir:

Çâr 'unşûrdan kıl sen seni 'uryân

'Aşk âteşiyle yak biryân eyle (40b/11)

Çâr 'unşur bendi ile bağlayup dîvâneyi

Başına takup selâsil seyr ider cânânesi (48b/2)

2.4. ETKİLENDİĞİ VE ETKİLEDİĞİ ŞAİRLER

Divan şiirinin klasik kalıplarının yıkılmaya başladığı bir dönemde şairler, klasik söylemlerinden vazgeçerek farklı söyleyişler aramışlardır. Âşık tarzında heceyle şiir söylemek ya da tekke şairlerinin aruz vezniyle klasik şiir denemeleri yapmaları bunlardan bazılarıdır. Ra'ûfî ise Yunus Emre ve Mısırî gibi şairleri örnek almış ve dinî-tasavvufî bir coşkuyla lirik şiirler yazmıştır. Ahmed Ra'ûfî'nin Divan'ında yer alan şiirlerde Yunus Emre etkisi görülmektedir. Ra'ûfî, aşağıdaki şiirlerinde gerek duyuş, söyleyiş ve düşünüş tarzıyla gerek kullandığı kelimeler bakımından ve redif açısından Yunus Emre'yi çağrıştırmaktadır:

Bu dünyaya gelen kişi âhır yine gitse gerek
Misafirdir vatanına birgün sefer etse gerek
...
Aceb midir âşık kişi ma'sukunu zikrederse
Aşk başından aşacağız gönlünü zâr etse gerek

Yunus imdi sever isen ondan haber vergil bize
Âşıkın oldur nişanı ma'sukun eyitse gerek

Yunus Emre (Yağmur, 2014, s. 180)

Hâk yüzine gözin yuman
'Aceb kime açsañ gerek
Hâkkı koyup ğayra baķan
Fânîde ne bulsañ gerek
...
Naħl-ı vücûduñ yâd ide
Hasteleri dil-şâd ide
Cân ü dili âbâd ide
Ğayrı daħi n'etseñ gerek

Ra'ûfî (27a/5)

“Şol cennetin ırmakları” diye başlayan ve Yunus Emre’ye ait olduğu düşünülen aşağıdaki şiir ise aslında XVI. asırda yaşamış Âşık Yunus’a aittir (Güzel, 1989, s. 285). Ra’ûfî’nin aşağıdaki şiiri bu ilahiye söyleyiş özelliğinin yanı sıra redif ve kafiye bakımından da benzerlik göstermektedir.

Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslâm bülbülleri öter Allah deyu deyu

Salınır Tûba dalları Kur’an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri kokar Allah deyu deyu

Kimi yiyip kimi içer hep melekler rahmet saçar
İdris nebi hulle biçer biçer Allah deyu deyu

Altındandır direkleri gümüştedir yaprakları
Uzandıkça dudakları biter Allah deyu deyu

Yunus Emre (Yağmur, 2014, s. 308)

Kurbâna gelen cânlar ağlar Allâh deyü deyü
Gonçe-femini güller açar Allâh deyü deyü

Bu ‘alem-i kesretten ol ‘âlem-i kıdsîye
Pervâz-ı maḥabbetle uçar Allâh deyü deyü

Nîdâ gelicek Hâkdan alur seni ol senden
Hâli kalur işbu ben göçer Allâh deyü deyü

Pervâne göricek nâr dönüp ‘aşk ile tolar
Dilinde kalmaz qarâr yanar Allâh deyü deyü

‘İlletleri kat’ eyle keşretleri tarh eyle
Vahdet yolın isteyen uçar Allâh deyü deyü

Ra’ûfî dir yâ Raḥmân giyüp hil’ât-ı îmân
İçüp şarâb-ı ‘irfân çeker Allâh deyü deyü

Ra’ûfî (35b/3)

“Bir şairin gazeline aynı vezin ve kafiyede bir başka gazel söylemeğe *tanzir etme* veya *cevap verme*, söylenilen gazele de *nazire* denir. Bu usul edebiyatımızda çok kullanılmıştır. Nazirenin tanzir edilen gazelle aynı anlam doğrultusunda olması gerekir. Ters anlamda söylenmişse buna *nakize* adı verilir.” (İsen ve diğerleri, 2006, s. 216).

Yukarıda da belirtildiği gibi XVIII. asır nazireler çağı olarak bilinir. Ahmed Ra’ûfî de bu durumdan etkilenmiş ve Divan’ında nazireye yer vermiştir. Divan’ın 41a sayfasında “Nazire” başlıklı altı beyitlik bir şiir yer almaktadır. Şiirde İzzet ismi geçmektedir. Şairin, bu şiiri İzzet isimli kişiye nazire olarak yazmış olabileceğini düşünmekteyiz:

Gönce-i zâtıñ mir’ât ideli ol pâdişâh
Lî-ma’a’llâh gülşenidir saña dâ’im cilvegâh

Şems-i vechiñ dü cihânı idicek envâr-ı tâm
Hâcletinden yire bakdı tâ kıyâmet mihr ü mâh

Terbiyet âyinesinde ru’yetiñ adâbını
‘Âlem-i vuşlatda tekmîl itdi sâna o ilâh

Gülşen-i tevḥîd-i raḥmet açılınca ‘âleme
Nûr-ı zâtıñ pertevine cilve itdi her giyâh

Enbiyâ vü mürselîne idicek ‘aynıñ nazar
Her birisi buldı ‘izzet hazretüne tıtdı râh

İtme mahrum yâ Resûla'llâh Ra'ûfî bendeñî

Rûz-i mahşer eyle mesrûr itmesün gayra nigâh (41a/1)

Divan'da, XVI. yy.da yaşamış, gazel sahasının önemli şairlerinden olan Hayalî Bey'in gazelinin bir beytine de gönderme bulunmaktadır. Hayalî Bey'in Bahrî Dede'nin verdiği "Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler/ O mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler" beytini tamamlayarak yazdığı gazelini çağdaşları tahmis etmişlerdir (bkz. Tansel, 1971, s. 98). Ra'ûfî de Divan'ında bu gazelin bir beytine aynı vezni kullanarak telmihte bulunmuş Hayâlî'ye gönderme yapmıştır.

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

Cihân-ârâ cihân içindedür arayı bilmezler

O mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

Hayâlî (Tarlan, 1945, s 125)

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

Şu mâhiler ki deryâda gezer deryâyı bilmezler

Semâvât-ı derûn içre anı hem-tâyı bilmezsın

Ra'ûfî (32b/6)

Ahmed Ra'ûfî, tasavvufî yönüyle tanınan bir şairdir. Bu sebeple daha çok mutasavvıf çevrelerce tanınmış ve itibar görmüştür. Şeyhliğini yaptığı Ra'ûfî Dergâhı'nda kendi adına yazılmış bir şiirin olduğunu Vassaf'ın *Sefîne-i Evliyâ* adlı eserinden öğrenmekteyiz. Bu eserde, dergâhı ziyarete giden yazar orada gördüklerini şöyle anlatır:

"Tevhîd-hânenin mihrâbı köşede idi. Hazretin postu orada idi. Hattâ zamânında yanan mumların bakıyyesi bile hüsn-i muhâfaza edilmiş, duruyordu. Burada akşam namazı ve gece usûlü yapmış idik. Hz. Şeyh'in rûhâniyeti her hâlde bizim ile berâber idi. Tevhîd-hânenin kapısı bâlâsında gördüğüm bir levhadan âtîdeki ebyâtı istinsâh eylemiş idim:

Şümûs-ı lem'a-i nûr-ı hüviyyet ârif-i billâh
O mahz-ı âb-ı rû feyz-i tarîkat mürşid-i âgâh

Sezâdır kutb-ı zînet olsa gavs-ı menzilet şânı
Şuyûhân zümresinde bî-bedel a'lâ'l-eâlî-câh

Kerâmet pîşe-i kenz-i rumûzdur nüsha-i zâtı
O kâmûs-ı hakâyıkdır, müfessir hey'et-i efkâh

O nihrîr-i fazîlet lücce-i ilm içre müstağrak
Eder enmûzec-i rüşd-i maânî nutkuna efvâh

Fuâd-ı hikmet-i âlem-nümâ mir'atveş keşşâf
Zâmîri metn-i şârih câmi' olmuş hulku istifkâh

Ki a'nî Hazret-i Şeyh-i Raûfî Ahmed ü Eşref
Tavâf-gâh-ı melâik hânkâhı sâmiye dergâh

Siyâdetle nesîb-i pâk-vâlâdır eben-an-ced
Olurdu mâ-verâsın vasfa mu'ciz hâmemiz bi'llâh

Sezâdır âsitânı kıble-gâh-ı sâlikân olsa
Gelen ehl-i dilân elbet olur bir remzle âgâh

Nikâb-ı zuhruf-âsâ dest-res bulsa melâik hep
İnerler Hızr-ı destâr-ı şerîfin burka'-ı aynâh

İden sıdk-ı Nasûhî üzre teşebbüs dâmen-i pâkin
Girüp hemm ü gamından ba'd-ez-ân hiç eylemez âvâh

Sitâyîş vasfını temdîh ne mümkün mû-be-mû ta'rîf
Yine ilhâm olur himmetle isti'dâdım ey va'llâh

Şebân-rûz vasf-ı şânın zikre teşbîh-i şumâr itsem
Ne dürlü medh idersem idemem bir şemme lâ va'llâh

Husûsân zâdegân âlî-cenâbın gûş-ı irfânda
İki cevher zümür-rûd gûş-vâre mihr ile ol mâh

Kerâmât-ı himemle Hızr-mânend rehber ol nûra
Şeb-âsâ zulmet-i deycûr içinde dil bula hem-râh

Semâ'-âver olur meydân-ı kırtâs üzre devrânda
Fûtûr gelmez kemiyet-i kilke dir lik şeyhim illa'llâh

Kimine Hâfız-ı dâî eder âmâl-i tasdî'dan
Hemân maksad duâ-yı nutk-ı pâkindir olan dil-hâh

Merâm ancak cenâbından duâdır ey hüma-vâye
Nüfûs-ı re'fetinle kâm-yâb oldum bi-hamdi'llâh

Bu manzûmeyi yazan Hâfız, Hazret-i Şeyh'in, Beykoz'daki halîfesi, Hâfız Mehmed Efendi merhûm olacak." (Vassaf, 2015, s. 60-61).

Ra'ûfî'den etkilenen şairlerden biri de yine Vassaf'tan öğrendiğimiz Hz. Nasûhî'dir. Vassaf, "hem-civâr" olduklarını yazar:

Raûfî Seyyid Ahmed mürşid-i mümtâz-ı devrândır

Nesebde pâk-tînet bir gül-i sâdât-ı zî-şândır

Tarîkat gül-şeninde zînet-efzâ-yı mürîdândır

Hakikat âleminde bahr-ı bî-pâyân-ı ummândır (Vassaf, 2015, s. 63).

SONUÇ

XVIII. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun hem içte hem de dışta sorun yaşadığı bir dönemdir. Bu yüzyılda uzun süren savaşlardan ve ağır vergilerden bunalan halk iç isyanlar çıkarmış, dışta ise büyük toprak kayıpları meydana gelmiştir. Yeniçeri ocağının bir disiplini kalmamış ve anarşi unsuru haline gelmiştir. Değişimin gerekliliğini fark eden padişahların yaptıkları ıslahatlar yüzeyde kalmış ve başarı sağlanamamıştır.

Osmanlı Devleti'nin geçirdiği mali, sosyal, siyasi alandaki zorluklara karşın kültür hayat ve edebiyat bu durumdan fazla etkilenmemiştir. Yüzyılın başında III. Ahmed ve sonunda III. Selim, santçıları ve şairleri korumuşlardır. Bu sayede edebiyatta diğer alanların aksine gelişme yaşanmıştır. Yerli unsurların şiire girmesiyle edebiyatta gözle görülür bir değişim başlar. Eskinin ağdalı süslü dili yerini halkın kullandığı deyimlere ve atasözlerine bırakmıştır. Başta Nedim olmak üzere bu devirde yaşayan birçok şair şarkı türünde eser vermiştir. Bu durum biraz da halka inişin ulaştığı boyutu göstermektedir. Bu dönem şairler, Arap ve Fars kültürlerinin cazibesini yitirmesiyle birlikte, Türkçe telif eser yazma yoluna gitmişlerdir. Artık İran edebiyatı örnek alınmamaktadır. Bu yüzyılda divan edebiyatında İran etkisi neredeyse hiç kalmamıştır.

Ahmed Ra'ûfî XVIII. yüzyılda yaşamış tekke-tasavvuf erbabı şairlerdendir. M. 1657'de Üsküdar'da doğmuştur. Tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda adı "şeyh" olarak geçen Ra'ûfî, Halvetiyye tarikatının Raûfiyye kolunun kurucusudur. Köstendilli Ali Efendi'den feyz alıp onun dairesinde yetişmiştir. Şöhretten uzak, uzlette yaşamayı seven Ahmed Ra'ûfî ibadetle dolu bir hayat geçirmiştir. Divan'ında yer alan şiirleri aynı zamanda onun ehl-i sünnet akidesine bağlılığını ortaya koymaktadır. Ölüm tarihi kaynaklarda ihtilaflıdır. Divan'ında, 1171 Zilkadesinin onuncu günü vefat ettiği yazılıdır. Diğer birçok kaynakta da M. 1757 yani H. 1171 yılı verilmiştir. İyi bir mederese tahsili almıştır. Yazdığı Mecalis adlı Arapça eserinden de Arapça bildiğini öğreniyoruz. Yirmiden fazla halife yetiştirmiştir. Ra'ûfî'nin Divan'ından başka *Kurretü'l-Uyun* isimli bir eseri, *Şerh-i Kasîde-i Bânet Suâd* isimli şerhi ve *Mecalis* isimli Arapça bir risalesi vardır.

Çalışmamıza konu olan eseri Divan'ıdır. Ra'ûfî Divanı'nın tek nüshası mevcuttur. Bu nüsha Millî Kütüphane'de Yz FB 341 arşiv numarasında kayıtlıdır. Hazırladığımız metin, bu nüshaya dayanmaktadır. Bu nüshanın istinsah tarihi, müstensahi ve istinsah kayıtları mevcut değildir. Eserin girişinde mensur bir kısım yer almaktadır. Buradan müellif hattından istinsah edilmiş olduğunu öğrenmekteyiz. Divan'ın dışında, mecmualarda Ra'ûfî'nin şiirlerinden örnekler vardır. Bu örneklerle baktığımız zaman Divan'da bulunan şiirlerinin dışında başka bir şiirine raslanılmamıştır. Ra'ûfî Divanı'nda toplam yetmiş dokuz manzume yer alır. Bu yetmiş dokuz manzumenin nazım şekillerine göre tasnif ve dağılımı şu şekildedir: otuz sekiz gazel, on dört murabba, beş kıt'a, bir muhammes, bir mesnevi, iki ebyât ve on sekiz koşma. Divan'da en fazla yeri gazellerin tuttuğu görülmektedir. Gazelleri, koşma ve murabbalar takip eder. Şair, murabbaların çoğunu mütekerrir murabba şeklinde yazmıştır. Daha sonra sırasıyla kıt'a, muhammes ve mesnevi gelir. Divan'a bakıldığı zaman klasik bir divan tertibiyle yazılmadığı görülür. "Divanların ağırlık noktasını gazeller oluşturur. Divan şairleri tam ve mükemmel bir divan düzenleyebilmek için, kafiye ya da rediflerinin son harfi Arap alfabesindeki harflere uyan ve o sırayı izleyen gazeller yazarlardı." (Dilçin, 2017, s. 115). Ra'ûfî'ye baktığımız zaman şiirlerini gazel formunda beyitler halinde yazdığı eserinde her harfe ait şiir yazmadığını görmekteyiz. "s, h, ħ, z, s, ş, ş, d, t, z, ' , ğ, f" harflerine ait gazel yazılmamış, bu sayfalar boş bırakılmıştır.

Ra'ûfî'nin şiirlerine baktığımız zaman klasik edebiyatın şiir zevkinden ziyade tekke-tasavvuf şiirinin kuralları ön plandadır. Büyük bir çoğunluğu tevhid, münâcat ve na't türlerinden oluşan Divan'daki şiirlerde genel olarak dine çağrı ve kâmil insan olma yolunda telkinler vardır. Mecazi aşk onda yok denecek kadar azdır. Daha çok dinî içerikli şiirler yazmış ve ibadet etmenin faydalarından, kıyametin kopmasının yakın olduğundan bahsetmiştir. İslam dinini belirleyen namaz kılmak, ibadet etmek, Allah'ın birliği gibi ilkelerin yanı sıra tasavvufun temel aldığı ilkelerin ve az olmakla birlikte beşeri aşk anlayışının dile getirildiği şiirler görürüz. Ahlaki hususlar, namaz kılmak, Allah'ı zikretmek gibi dinî bazı vazifeler, Kur'an-ı Kerim ve hadislere uyma, tarikat adabı ve tasavvufi telkinler eserde yer verilen konulardandır. İyi bir Müslümanın yapması ve yapmaması gereken şeyleri açık bir dille anlatmıştır. Ölümü sıkça hatırlatarak daha vakit varken "can teninden göçmeden" dinin gereklerini yerine

getirmeyi öğütler. Her ne kadar Divan’da yer alan şiirlerde tasavvuf ağırlıklı olsa da klasik şiirin çağrışım ve imaj dünyası kullanılarak yazılmış şiirlere de rastlanmaktadır. Mecazi aşktan bahseden bu şiirler klasik edebiyatın çizgisindedir. Mecazi aşkı anlattığı şiirlerinden onun klasik şiire hâkim olduğunu ve bu türde şiir yazmada başarılı olabildiğini anlayabiliyoruz. Klasik şiirin mazmunlarına ve inceliklerine vakıf olmakla birlikte Divan’ı genellikle tasavvufu anlatmaya dönük, lirizimden uzaktır. Şiirlerinde şair kimliğinin şeyh kimliğinin arkasında kaldığını söyleyebiliriz. Bu durum şairin şiirdeki asıl kudretini göstermesine engel olmuştur. Duygu ve düşüncelerinin ön planda olduğu şiirlerinin gerekli titizlikten yoksun olduğu söylenebilir. Nazım tekniği bakımından zayıf ve kusurludur.

Ahmed Ra’ûfî, şairliğinden ziyade tasavvufi kişiliğiyle hatta tarikat kurucu kimliğiyle anılmıştır. Şair de kendisinden beklenildiği gibi şiirlerinde mürşit kimliğiyle ilahi aşkı, kurtuluş yolunun İslam olduğunu, Allah’ın birliğini, kıyametin çok yaklaştığını ve ibadet etmenin faydalarını anlatır. Çoğunluğunu gazellerin oluşturduğu Divan’ında öğüt vermenin amaçlanması, şiirlerini lirizimden uzaklaştırmış ve didaktik özellikler gösteren kuru şiirlere dönüşmesine neden olmuştur. Bu durum ilahi aşkı anlattığı kısımlarda ise tekrar canlanmıştır. Şiirlerinde tasavvufi terimler ve Arapça-Farça kelimeler olmakla beraber bunlar derin bir tasavvuf bilgisine sahip olmadan da orta seviyedeki bir halkın anlayabileceği türdendir. Bağlı bulunduğu ve bir şubesinin sahibi olduğu Halvetiyye tarikatı ile ilgili bir şiiri bulunmaktadır. Divan’ın sonunda yer alan ve “olandur Halvetî” redifiyle yazdığı bu şiiri İstanbul’da epey mensubu bulunan Halvetiyye tarikatını övmek için yazdığı söylenebilir. Halvetiyye tarikatının özelliklerini ve bu tarikata girecek olan kişide olması gereken özellikleri sıraladığı bu şiirinin benzerlerini tekke-tasavvuf edebiyatında sıklıkla görürüz. Bu tür şiirler bir nevi tarikatın özelliklerini sıralayarak tarikata bir davet ve girecek olanlara bir düstur niteliği taşır.

Genel olarak şairimizin şiir anlayışını insanları ibadet etmeye, tevhid inancına, dua, tevekkül ve zikir etmeye yöneltmeyi amaçlayan didaktik içerikli şiirlerin oluşturduğunu görmekteyiz. Gazellerin konusunu çoğunlukla Allah ve peygamber sevgisi, doğru yolda olma, ilim öğrenmek, yaklaşan ölüme hazırlıklı olmak ve zikretmek gibi konularla, hemen hemen baştan sona hikmetli sözler, nasihatler ve dinî-tasavvufi konular

oluşturur. Şiirlerinde daha çok dinî-hikemî bir muhteva vardır. İlahi aşkı işlediği şiirlerinde coşkunu yakalasa da şiirlerinde asıl konu olarak tasavvuf büyük bir yer tutar ve şair, açık bir şekilde kendini hissettiren didaktik bir kaygı içindedir. Bazı şiirlerinde ise ahlaki çöküntüden duyduğu rahatsızlığı dile getirir.

Murabbalarının mütekerir murabba olması bestelenmek için yazıldığı izlenimini edinmemizi sağlamıştır. Nitekim dergâhında zikir esnasında şiirlerinden bazılarının ilahi olarak söylendiğini kaynaklardan öğrenmekteyiz. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde yer alan mecmuadaki şiirin başlığı "Der-makâm-ı zengûle"dir. Zengûle, Türk müziğinde makam isimlerinden biridir. Bu durumda en azından Ra'ûfî'nin şiirlerinin Ra'ûfiyye'ye mensup çevrelerde terennüm edildiği söylenebilir. Nitekim *Sefîne-i Evliyâ*'da Ra'ûfî'ye ait örnek olarak verilen bir şiirin ayin gecelerinde hususi besteyle okunduğunu öğrenmekteyiz (Vassâf, 2015, s. 65). Ra'ûfî'nin Divan'ında kaside nazım şekliyle yazılmış şiir yoktur. Bu durum şairin kaside sunulacak kadar nüfuzlu kişilere yakın olmadığı ya da yakınında bulunan bu kişilerden bir beklentisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir. III. Osman'ın Ra'ûfî'nin şeyhlik yaptığı tekkeyi sık sık ziyaret etmesi, onun padişahla yakın ilişkisi içerisinde olduğunun bir göstergesidir. Bu durum aynı zamanda makam sahibi kişilerden bir beklenti içerisinde olmadığını da delilidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bazı Mevlevî şairlerin kaside söylemeyi el etek öpmeye benzeterek divanlarında kasideye hiç yer vermemeleri düşünüldüğünde Mevlevîlik ile birçok yönden benzer bir tarikat olan Halvetîlerde de kasideye pek rağbet edilmediği düşünülebilir. Osmanlı padişahlarından yirmi birinin Halvetiyye tarikatına bağlı olduğu ve padişahların çoğunun yanında bir Halvetî şeyhinin bulunduğu ve padişahlarla iyi ilişkiler içerisinde olduğu düşünülürse kaside yazmamasının sebebinin bu olduğu düşünülür.

Ra'ûfî'nin yaşadığı dönem olan Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme döneminde görülen ve yaşanan aksaklıklara birçok şair gibi Ra'ûfî de kayıtsız kalmamıştır. Yaşadığı dönemin aksaklıklarından bahsederken görülen bu olumsuzlukları kıyamet alameti olarak değerlendirmiştir. Cihanda sadakat kalmamıştır ve herkes kendi nefsinin düşünmektedir. Dinini düşünen ise yoktur. İnsanların tek maksadı mal biriktirmektir. Yalancı şeyhler çıkmıştır ve gerçek âlimleri beğenmeyip cübbe giyerek ve sarık takarak

kendilerini şeyh gibi gösterirler. Gece gündüz sapkınlık içinde olan bu insanlar bu dünya için dinini kaybetmiştir. Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarının yakın tanığı olan müellifin, gördüğü olumsuz olayları eserlerinde işlediği görülmektedir. Dinî öğütlerde bulunan ve ortalıkta şeyhim diye dolaşıp halka nasihatlerde bulunan sahte şeyhleri ve bozulan düzeni şiirine yansıtmıştır.

Divanlarda genellikle Ramazan ayına yazılan ve ramazaniye olarak adlandırılan şiirler olması ile beraber Ra'ûfî'nin Divan'ında Receb ayının özelliklerini ve Müslümanlar için ne kadar önemli olduğunu anlattığı bir gazeli vardır. Ra'ûfî, fikirlerini teyit etmek için yer yer hadis ve ayetlerden yararlanmışır. Vezin konusunda çok titiz davranmamıştır. Buna karşılık dili gayet sade ve açıktır. Tasavvufî terimlere sıkça yer verse de bunlar, yaşadığı dönem için orta seviyede bir okurun rahatlıkla anlayabileceği kelimelerdir. Eserde zaman zaman imla hataları, aruz ve kafiye kusurları görülmektedir. Elimizdeki tek nüshanın müellif hattı olmaması nedeniyle bu tür hataların müstensihinden de kaynaklanmış olabileceği kanaatindeyiz. Mecmualarda yer alan Ra'ûfî'ye ait şiirlerle Divan'ındaki şiirler karşılaştırıldığı zaman bazı kelimelerde farklılıklar görülmüştür. Bu durum aslında Divan'ın başka bir nüshasının olabileceğini ya da eldeki nüshada müstensih tarafından değişiklikler yapılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada XVIII. yüzyılda yaşamış olan Ahmed Ra'ûfî'nin Divan'ı incelenmiş ve Divan metninin transkripsiyonlu çeviri yazısı yapılmıştır. Bu çalışmayla birlikte henüz üzerinde hiçbir araştırma yapılmamış olan Ra'ûfî Divanı, ilk kez ilmî bir çalışmanın konusu olmuş, böylece klasik edebiyata ait eserlerden biri daha ilim âlemine tanıtılmıştır. Merhum üstad Ali Nihat Tarlan'ın dediği gibi “Altı asır bir milletin ruhu üzerinde gelişip ona hâkim olan, kütüphaneler dolusu eser veren bir edebiyat, incelenmeğe değer” dir (Tarlan, 2002, s. 648).

3. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANİ'NİN METNİ

3.1. NÜSHANIN TANITILMASI

3.1.1. Ra'ûfî Divanı

Ra'ûfî Divanı'nın tek nüshası vardır. Millî Kütüphane'de Yz FB 341 arşiv numarasında kayıtlıdır. Hazırladığımız metin, bu nüshaya dayanmaktadır. Bu nüshanın istinsah tarihi, müstensihî ve istinsah kayıtları mevcut değildir.

Ra'ûfî Divanı'nın Nüshasının Tavsifi:

Millî Kütüphane 06 Mil Yz FB 341: Eserde 38 gazel, 14 murabba, 1 muhammes, 1 mesnevi, 5 kıt'a, 2 ebyât ve 18 koşma olmak üzere toplam 79 şiir yer almaktadır.

Eser Adı: Divan

Yazar Adı: Ra'ûfî Şeyh Seyyid Ahmed (M. 1657/H. 1068-H. 1171/M. 1757)

Bulunduğu Yer: Millî Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

DVD Numarası: 938

Ölçü: 198 x 140-150 x 80 mm.

Yaprak: 50

Satır: 19

Yazı Türü: Talik

Kâğıt Türü: Üzüm salkımı filigranlı

Notlar: Mahlaslar kırmızı mürekkeple belirtilmiştir. Siyah meşin ciltlidir. İçinde 79 tevhid ve na't vardır. ş, h, ħ, z, s, ş, s, d, t, z, ' , ğ, f harflerine ait manzumeler yazılmamış, sahifeler boş bırakılmıştır. 50a'da bazı kıtalar başlıklı iki beyit, sayfanın alt kısmında şairin ölüm tarihi, 52a-55a arasında mütevellî Mehmed Nurettin, Şeyh Ahmed ve Şeyh Abdürrahim'in imza ve mühürlerini taşıyan 1119 (1707) ve 1261 (1844) tarihleri arasında vakıf ve dükkân kayıtları vardır. Fahri Bilge'den alınmadır. Divan'ın bazı yapraklarında müstensihe ait şiir örnekleri mevcuttur.

Baş:

سبحا من تخرج احي من الميت والميت
والميت من احي والسكر من القصب

Son:

Çünkü sende yok Ra'ûfî bu hışâlin birisi
Kâmile gel bende ol kim tâ olasun Hâlvetî

beytiyle son bulur.

3.1.2. Ra'ûfî'nin Şiirlerinin Bulunduğu Mecmualar

Divan'ındaki şiirlerinden başka birkaç mecmua içerisinde de Ra'ûfî'ye ait şiirler bulunmaktadır. Mecmualardaki bu şiirler ile Divan'da yer alan şiirlerin arasında küçük farklar bulunmaktadır. Ra'ûfî'ye ait şiirlerin bulunduğu mecmualar ve kayıt numaraları şu şekildedir:

Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde Yz. A 49/1'de kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr adlı eserde Ra'ûfî'ye ait “der maḳâm-ı zengûle” başlıklı bir gazel bulunmaktadır. Bu gazel Divan'da 41b'de bulunan “Tevfîḳ eyle sultânım bulsun nizâm ahvâlim” dizesiyle başlayan gazelin bazı dizelerinin yerlerinin farklı olması dışında aynıdır.

Ankara Millî Kütüphane'de 06 Hk 34 numarada kayıtlı Gülşen-i Râz adlı eserin içerisinde Ra'ûfî'ye ait bir gazel bulunmaktadır. Bu şiir Divan'da 41b'de bulunan “Tevfîḳ eyle sultânım bulsun nizâm ahvâlim” dizesiyle başlayan gazeldir.

Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 1870 numarada kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr adlı eser içerisinde bir gazel bulunmaktadır. Bu şiir Divan'da 41a ve 41b'de bulunan “Ey ḡâfil men-fi'l-beden ihsâna gel tevḥîd ile” dizesiyle başlayan gazelin 1, 2, 3, 4, 6 ve 11. beyitleridir.

Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2029 numarada kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr adlı eser içerisinde “der maḳâm-ı ḥicâz” başlığıyla Ra'ûfî'ye ait bir gazel bulunmaktadır. Bu

şiiir Divan'da 41b' de bulunan "Tevfiķ eyle sultânım bulsun nîzâm ahvâlim" dizesiyle başlayan gazeldir.

Divan'ın seki yazı metninin sonuna bu şiiirler de dâhil edilecektir. Divan'ın ilk sayfası 1a'da "li mütercimihi" başlıklı on bir satırdan oluşan mensur bir kısım yer alır. 1b'de besmele-i şerif vardır. Besmelenin altında ise dört satırdan oluşan Arapça-Türkçe bir dua yer almaktadır. Divan'ın sonunda temellük kayıtları ve on bir adet mühür yer almaktadır. Vakıf ve dükkân kayıtlarından sonra 57a'da iki adet şiiir daha bulunmaktadır. İlahî başlığını taşıyan ikinci şiiir Türkçe ve Farsça karışık mülemma şeklinde yazılmıştır. Bu şiiirlerinden ilki Tâlibî'ye ikincisi ise Nûrî'ye aittir.

Divandaki bütün şiiirler beyitler halinde gazel gibi yazılmış olup çeviri yazı kısmında murabbalar ve muhammes bendler halinde yazılarak düzeltilmiştir.

Şiiirler *Divan*'daki sırasıyla verilmiştir. Metin içinde yapılan tamirler dipnotla gösterilmiştir. Dipnotta kelimenin önce düzeltilmiş şekli verilmiş olup sonra metinde yazıldığı hali gösterilmiştir. Metne sonradan tarafımızca yapılan eklemeler [] ile gösterilmiştir.

3.2. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

Ra'ûfî Divanı 'nda çevri yazılı metni Ankara Millî kütüphane Fahri Bilge Yazma Koleksiyonunda kayıtlı bulunan elimizdeki tek nüshadan hareketle oluşturulmuş, eserin müellif hattına ulaşılamamıştır. Metin teşkil edilirken dipnotlarda ve çevri yazıda şu kurallara uyulmuştur:

- a. Eserin çevri yazımı yapılırken mürekkebin dağılması gibi sebeplerle okuyamadığımız yerler (...) üç nokta işaretiyle gösterilmiştir.
- b. Metin içerisindeki vezne uymayan ya da yanlış yazıldığını düşündüğümüz kelimeler çevri yazıda düzeltilmiş ve farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.
- c. Divan metni aslına sadık kalınarak okunmuş Eski Anadolu Türkçesine ait unsurlar değiştirilmemiştir.
- d. Eserin tek nüshası mevcut olduğu için çevri yazımı yapılırken karşılaştırma olanağı bulunamamıştır.
- e. Dipnotlarda öncelikle metne dâhil ettiğimiz şekil yazılmış daha sonra eski yazı nüshadaki şekli gösterilmiştir.
- f. Metne yapılan eklemeler [] köşeli parantez içinde gösterilmiştir.
- g. Şiirdeki ayet ve hadislerden yapılan iktibaslar tırnak işareti içerisine alınmış ve transkripsiyon harfleriyle yazılmış, dipnotta da sure ismi ve ayet numarası verilmiştir.
- ğ. Özel isimlerin yazımında kelimenin baş harfi büyük yazılmış, özel isme gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.
- h. Klasik edebiyatta şairler divanlarını düzenlerken, gazellerini uyak ve/veya rediflerinin son harfine göre alfabetik (Arap alfabesi) olarak düzenler. Ra'ûfî bunu sadece gazellerinde değil murabba, muhammes, kıt'a ve mesnevide de yapmıştır. Metindeki şiirlerin sıralanışında elimizdeki nüshaya bağlı kalınmıştır.
- ı. Divan'da başlığı bulunmakla birlikte her harfe ait kafiyeli şiir bulunmamaktadır. Şiiri bulunmayan başlıklar metne dâhil edilmemiş ve çevri yazıda gösterilmemiştir.

3.3. ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ء	'	ض	Ḍ ḍ / Ž ž
ا	Â â	ط	Ṭ ṭ
ب	B b	ظ	Ẓ ẓ
ت	T t	ع	‘
ث	Ṣ ṣ	غ	Ġ ġ
ج	C c	ف	F f
ح	Ḥ ḥ	ق	Ḷ ḷ
خ	Ḥ ḥ	ك	K k / ñ
د	D d	ل	L l
ذ	Ẓ ẓ	م	M m
ر	R r	ن	N n
ز	Z z	و	V v/Ö ö/ O o/ Ü ü/ U u
س	S s	ه	H h/ E e/ A a
ش	Ş ş	ی	Y y/ Î î/ I ı/ Ĭ ĭ
ص	Ş ş		

3.4. ÇEVİRİ YAZILI METİN

Li-mütercimihî

Cenâb-ı velâyet-me'âb ve kerâmet-intisâb kuṭbu'l-‘ârifîn fahrü'l-vâsılîn mürşidü'l-âgâh ve delîl-i şâhib-i intibâh nûr-ı zamîrim şûret-i ma'nâda dest-gîrim efendim ḥazret-i Şeyḥ Seyyid Ra'ûfî Aḥmed Efendi ḳuddise sirrehü'l-‘azîz ḥazretlerinin ravza-i ḳuds-i hevâ-yı ḥayâl-i behişt-me'âblarından sırr-ı zerre-i zuhûr olan şukûfe-i müşgîn-bûy-ı tevḥîd-i Rabbânî ve nu'ût-i fahr-ı âlemî ki fi'l-ḥaḳîka sünbül-i nigâh gibi ârâyîş-i şîşe-i bâşire-i nezzâre oldukça seyyârken nûr-ı yakîn bir kıt'a müretteb dîvân-ı ḥaḳîkât-unvân ve kendüleriniñ mübârek yerâ'a-i berâ'atları ile keşîde-i sımṭ-ı tahrîr ve nigâşte-i şaḥîfe-i ḥurşîd-naẓîr eşnâ-yı tetebbu'da muşâdefe-i dîde-i faḳîr-i pür-taḳşîr olmağla taştîr olunup yâdgâr-ı 'uşşâḳ olmak için vedî'a-i dülâb-ı rûzgâr kılındı.

[1b]

¹ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
سبْحًا مِنْ تَخْرُجِ احِی مِنَ الْمِیْتِ وَالْمِیْتِ مِنْ احِی وَالسَّكْرَ مِنَ الْقَصْبِ وَالْوَرَّ مِنْ
اِحْتَبِ وَالْیَاقُوْتَ الْاَحْمَرِ مِنْ اِحْجَرِ الْاَسْوَدِ وَالذَّرَّ مِنَ الصَّدْفِ وَالْمَسْكَ مِنَ
الْدِّمِ وَالْعَسَلَ الشَّافِیَ مِنْ فِیْءِ النَّحْلِ وَاللِّبْنَ مِنْ بَیْنِ فَرَثٍ وَدَمِ لَبْنًا خَالِصًا
سَايِغًا لِلشَّارِ بَیْنَ وَ سَبْحَانَ مَنْ یَعْجُزُ مِنْ اَوْرَاكَ حَكَمْتَ عَقُولَ الْعُقَلَاءِ

El-ḥarfü'l-elif fi ḳâfiyetihi

1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Derd-i işyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâğfir lenâ”²
Bugünü yarına şalup durmuşam
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâğfir lenâ”

¹ Bu metnin çevirisi şöyledir: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

O Subhan ki, diriye ölüden ölüye diriden çıkarır. Zerre (çekirdek) den gülü, kamıştan şekeri, sedekten düğmeyi, siyah taştan kırmızı yakutu, dışkıdan sütü, arınkinden (arıda bulunandan) şifalı balı, kandan miski, içenlere akıcı safi sütü kandan çıkararak tesbih ederim. Akıllıların akıllarını hikmeti göstererek aciz bırakarak tesbih ederim.

² Âl-i İmrân Suresi/ 193: “Rabbimiz! Biz, ‘Rabbimize iman edin’ diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla.” (DİB, 2012, s.74).

- 2 Nakş-ı dünyâ [ile] kıldı sağ şolum³
Nefs-i şeytân bağladı toğrı yolum
Ėaflet içre irmeden aınsız ölüm
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâğfir lenâ”
- 3 Ülfet itdim bulduğum güm-râh ile
İtmiş iken ‘ahdimi sen şâh ile
İtmedim ben bir ‘amel ihlâş ile
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâğfir lenâ”
- 4 Cân u dil âyînesini bu cihân
Fitne-i vesvâsıyla kıldı tuman
Silmege yüz kırasını vir emân
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâğfir lenâ”
- 5 Kudretiñle kalbimi kıl rûşenâ
Âşinâyım zâtıña yâ Rabbenâ
Seyyâh oldum firķatinle her yaña
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâğfir lenâ”
- 6 Zât-ı pâkiñ şânına lâyıķ gûlüm
Yâ İlâhî fazlıñ ile tut elim
Ėazretiñde şerrî bir ‘âşî kulum
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfir lenâ
- 7 Nûr-ı tevfiķiñ müyesser kıl emân
Görmekiçün hüsn Ėâyetiñi ‘ayân
‘Âşıkıñ Seyyid Ra’ûfidir her ân
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâğfir lenâ

³ dünyâ [ile], metinde: dünyâ

[2b]

El-ḥarfü'l-bâ

1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Yâ İlâhî dergehiñde kıl du'âmız müstecâb
Olmasun arada yâ Rab cürmümüz bize hicâb
- 2 Feyz-i zâtıñ cezbeseyle kalbimiz kıl rûşenâ
Açıla “ilm-i ledün”den⁴ mahzen-i ümmü'l-kitâb
- 3 Luṭfuña mahrem olalım eyleme maḥrûm bizi
İştîyâk-ı firḳatîñle baḡrımız itme kebâb
- 4 Vâridâtından iriştir bir tesellî cânıma
Ḥayy olur iki cihânda görmeyen faşlü'l-ḥitâb
- 5 Şeyḫ Ra'ûfî ol fakîriñ olmaya ḥâlî tebâh
Şeş cihetden dâ'imâ göster aña râh-ı şavâb

2

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Vuşlat-ı cânâna bu ten olalı yâ Rab hicâb
'Ayn-ı dilde bu ḥayâlât nice bir ola niḳâb
- 2 Firḳatîñden şabra ṭâḳat ḳalmadı yâ Rabbenâ
Aḳa aḳa gözyaşımdan burc-ı ten oldı ḥarâb
- 3 Ger irâdet olsa şâhâ eyleyüp bir vâridât
Gülşen-i fazlıña irsem itmeseñ baña 'itâb

⁴ Kehf Suresi/ 65 “ Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan *bir ilim* öğretmiştik.” (DİB, 2012, s.300).

- 4 Yakdı cânım şem‘asını nûr-ı “zât-ı zü’l-celâl”⁵
Gitdi fânûs-ı hayâlât cümlesi oldu tebâb
- 5 Mâ-sivâ şûretleriniñ her biri bir dâm-ı dil
Cân u dilden kes kuyûdı açıla râh-ı şavâb
- 6 Kâr-ı ‘aşkıñ ehlini bul ey Ra’ûfî hîdmet it
Ders-i ‘aşkıdan bir sebak al ol durur aşl-ı kitâb

[3a]

3

Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün

- 1 Toldı derûn şavm ile nûr geldi şükür mâh-ı Receb
‘Âlem kamu buldı sürûr geldi şükür mâh-ı Receb
- 2 Ey gevher-i baħr-ı vücûd itdi zuhûr envâ‘-i cûd
Eyle ‘inâyet yâ Vedûd geldi şükür mâh-ı Receb
- 3 Mü‘minler irdi ‘izzete ğark oldu nûr-ı vahdete
Tâ‘at ile ir vuşlata geldi şükür mâh-ı Receb
- 4 Dil ħastesi buldı şifâ’ gülşen derûn oldu serâ
Derd-i günâhına devâ’ geldi şükür mâh-ı Receb
- 5 Ra’ûfî sen gözüni aç ceddîñ itdi anda mi‘râc
Sen de giydin başına tâc geldi şükür mâh-ı Receb

[3b]

El-ħarfü’t-tâ

1

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

⁵ Rahman Suresi/ 27 “Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacaktır.” (DİB, 2012, s. 531).

- 1 Eyâ lutf-ıssı Allâhım
Beni lutfuñla mesrûr it⁶
Cemî'-i hâle âgâhım
Beni lutfuñla mesrûr it⁷
- 2 Kâpuña geldi bu miskîn
Seni ister olup ğamgîn
Dili ğamgîn gözi ğamgîn
Anı lutfuñla mesrûr it⁸
- 3 Dem-â-dem eyleyüp ihsân
Anı halk eylediñ insân
Dem-i âhirde vir î mân
Beni lutfuñla mesrûr it⁹
- 4 Kemâl-i zâtıña ir gör
Eger olmuş ise vir gör
Anı ağlatmayup güldür
Beni lutfuñla mesrûr it¹⁰
- 5 Ra'ûfîniñ kuşûrı çok
Hazîneñde kuşûruñ yok
Seniñ lutfiña ğâyet yok
Beni lutfuñla mesrûr it¹¹

⁶ lutfuñla, metinde: lutfuñla yâ Rab

⁷ Bkz. 6. dipnot

⁸ Bkz. 6. dipnot

⁹ Bkz. 6. dipnot

¹⁰ Bkz. 6. dipnot

¹¹ Bkz. 6. dipnot

- 1 Kõpar bir gün mkarrer bil kıyâmet
Kıyâmetden belrdi çok ‘alâmet
- 2 Olupdur nefse nefsi cümle ‘âlem
Cihânda klmedi gitdi şadâkat
- 3 Gice gündüz murâdı celb-i mâldır
Degil makşdı hlkıñ dîn diyânet
- 4 Eger hk syleseñ kılsañ naşîhat
Kabl itmez ider belki ‘adâvet
- 5 Geçinür her birisi ehl-i ‘irfân
Drg u kızbin¹² ‘add ider zrâfet
- 6 Şorarsañ geinrlere şâh [u] dervîş¹³
Şatar ‘âriflere keşf-i kerâmet
- 7 Mürâ’iler bu hlkıñ ogı şimdi
ger kendin şatar hlka velâyet
- 8 Geyüp cübbe v destâr ba‘zı hayvân
Meşâyiğden geçinür yok riyâzet
- 9 İder dünyâ içün dînini zâyî‘
Gice gündüz olur kârı dlâlet
- 10 Kmunuñ maţlabın bildim muhkkk
Riyâsetdir riyâsetdir riyâset

¹² kızbin, metinde: kızbini

¹³ şâh [u], metinde: şâh

- 11 Ra'ûfî sa'yile menzil alınmaz
Meger Hâkdan ire saña hidâyet
- 12 Kula kulluk yaraşur turma sa'y it
'İbâdet kıl 'ibâdet kıl 'ibâdet
- [4a]
- 13 Murâdım hâşıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña Hâkdan 'inâyet

3

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

- 1 "Elâ"¹⁴ ey fâtiha-i hâzret-i zât¹⁵
"Elâ" ey hâtime-i cümle lezzât
- 2 Hidâyet maṭla'ı şems-i risâlet
'Înâyet ma'deni 'ayn-ı şefâ'at
- 3 Vücûduñ mâyesi mecmû'-i hey'ât
Anuñ 'aksi düşüpdür bu hayâlât
- 4 Cemî'-i kâ'inâtıñ mübtedâsı
Dü 'âlem mümkinâtıñ muntehâsı
- 5 Şehâdet eyledi kaṭ'â melâ'ik
Seniñ şıdkıñda ey şâh-ı memâlik
- 6 Taḥiyyât vuşlatı ile selâmet¹⁶
Saña vü âl ü aşhâbe temâmet

¹⁴ Yunus Suresi/ 55 "Bilesiniz ki, göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır..." (DİB, 2012, s. 214).

¹⁵ Eski yazı metinde birinci ve ikinci beyit musammat olarak tek beyit halindedir. Şiiri veznine ve genel beyit düzenine uygun olarak bu şekilde vermeyi tercih ettik.

¹⁶ vuslatı, metinde: vuslâtı

- 7 Dil ü cânımla oldum saña müştâk
 Kıpıñda kılum kıl beni i'tâk
- 8 Mücerred kıl sivâdan muṭlak eyle
 Şefâ'at kevşerine muğrak eyle
- 9 Cemî'ân enbiyânıñ hürmetiçün
 Saña münzel kitâbıñ 'izzetiçün
- 10 Ra'ûfî pür-günâha kıl şefâ'at
 Aña yeksân gâyet [ü] bidâyet¹⁷

4

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fa'ülün

- 1 Muṭahhar it beni zenb-i vücûddan
 Meded it bendeñe yâ Rab kerem it
 Şafâ bulsun saña dâ'im sücûddan
 Meded it bendeñe yâ Rab kerem it
- 2 Hem [o] 'âlemleriñ sensin vedûd¹⁸
 Kâmu senden alur [o] feyz ü cûd¹⁹
 Bilâ-dâ'im iden in'âm vücûd
 Meded it bendeñe yâ Rab kerem it
- 3 Sivâ nakış çıkar mir'ât-ı dilden
 Mu'arrâ eyle kaydı âb u kilden
 Seni zıkr eylesün cân u gönülden
 Meded it bendeñe yâ Rab kerem it

¹⁷ gâyet [ü], metinde: gâyet

¹⁸ Hem [o], metinde: Hem

¹⁹ alur [o], metinde: alur

- 4 Ra'ûfî bendeñe yâ Rab naşîr ol
Düşüp sürçdigi demde dest-gîr ol
[4b] Aña göster saña ulaş dırır yol
Meded it bendeñe yâ Rab kerem it

[7a]

El-ḥarfü'l-cim

1

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fa'ülün

- 1 Göñül bu ḥâb-ı ğafletden gözüñ aç
Cihât-ı sitte gel tevḥîd şuyun saç²⁰
Şıfât-ı nûra irüp gülşenin aç²¹
Ne 'ârifdir iden tevḥîde mi'râc
- 2 Kânı ol göz açup ḥikmet bulanlar
O ḥikmet şâhibin ârzûlayanlar²²
İrüp ol baḥr-i zâta ğavş idenler
Ne kâmilidir iden tevḥîde mi'râc
- 3 Cihân âyîne-i maşnû'-ı Raḥmân
Zuhûrına idüpdür anı bürhân
Şaḫın a'mâ aşamveş olma ey cân
Ne fâikdir iden tevḥîde mi'râc
- 4 Ferâset nûrunı cânda yıka gör
Ra'ûfî zulmeti sa'y it gice gör
Varup vahdet serâyına uca gör
Ne 'ârifdir iden tevḥîde mi'râc

[11a]

²⁰ Cihât-ı, metinde: Cihâtı

²¹ Şıfât-ı, metinde: Şıfâtı

²² ârzûlayanlar, metinde: ârzûkanlar

El-ḥarfü'd-dâl

1

Mef'ûlü / Mefâ'ilün / Mef'ûlü / Mefâ'ilün

- 1 Ey ehl-i şadâkat gel gir hışn-ı haşîn içre
Kim dâr-ı selâm ister ol buldı emân tevḥîd
- 2 Gel ḥabl-ı metîni tut çık 'arş-ı mu'allâya
Geç 'âlem-i kavseyni cân göre 'ayân tevḥîd
- 3 Aşḥâb-ı şerî' atsañ tut ḥamse-i İslâmı
Yanmaz o kişi nâre kim buldı o cân tevḥîd
- 4 Her kim diline ekdi dâne-i vahdet bunda²³
Maḥşûli olur muṭlak rahmet-i ğufrân tevḥîd
- 5 Hükmine musaḥḥar hep zâhir ü bâtın eşyâ
Fermân-ı ebed anuñ hikmet-i subḥân tevḥîd
- 6 Erbâb-ı tarîkatsañ erkânı şaḥın bozma
Erkânsız olanlarda yok durur îmân tevḥîd
- 7 Hep bunda gelen gider kalmaz birisi âsân
Sen de iresiñ vir cân tâ ide her ân tevḥîd
- 8 Ger tâlib[iseñ] cânâ ol gevher-i yek-tâya
Ġavvâs-ı derûn ile bulmağa 'ummân tevḥîd
- 9 Ger ehl-i ḥaḳîkatseñ esrârıñı keşf etme
Münkir-i nâ-dân olur düşmendür ey şâh-ı cenân tevḥîd

²³ 4. beyitten itibaren vezin aksaklık göstermektedir.

- 10 Kıldı özüñi mir'ât gel cân gözünü aç bak
Kevneyne olup mâlik memlûkde 'ayân tevîd
- 11 Bûstân-ı hâkâyıkda 'irfân bitürür dâ'im
Her kankı dile düşse kaatre-i bârân tevîd
- 12 Nakkaş-ı ezel kıldı eflâke şahâyıfda
Şems ü kamer ü encüm yakdı çerâgân tevîd
- 13 Şu üzre zemîni gör kar buz gibi vaz' itdi
Âşâr-ı şühûd itdi oldı gülsitân tevîd
- 14 Maşûşe-i vâridât âfâk ü enfüse bak
Ger nâtık [u] ger²⁴ şâmid cümlesi Kur'ân tevîd
- 15 Şahrâ-yı derûnuñda gör Ka'be-i 'ulyâyı
Ol kıble-i 'âlî-şân her göze bürhân tevîd
- 16 Çevgân-ı 'uqûl ehli 'ummâna girüp talşa
Gavvâş olan 'âşıklar aḡz itdi nişân tevîd
- 17 “Olsa kalem her eşcâr dahı mürekkeb deryâ”²⁵
Yazsa anı her maḡlûk olmaya pâyan tevîd
- 18 Bir nokta-i vahdetdir mecmû'a-i mevcûdât
Hep şafha-i 'unşurda şerḡ oldı 'ayân tevîd
- [11b]
- 19 Ol nokta-i sırdandır âdemdeki sır-nâme
Her kim bula ol sırrı oldı Süleymân tevîd

²⁴ nâtık [u], metinde: nâtık

²⁵ Lokman Suresi/ 27 “Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah'ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez...” (DİB, 2012, s. 412).

- 20 Gör bu Ra'ûfî n'etdi tevîdî beyân itdi
 'Âşık olana pesdir hâzret-i Kur'ân tevîd

[12b]

El-ḥarfü'r-râ

1

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

- 1 Hâk isteyen merd-i hüner tevîd içinde gizlidir
 Mısr-ı hâkîkatden haber tevîd içinde gizlidir
- 2 Göñül gözini açmağa î mân çerâğın yakmağa
 Minnetsiz uçmak uçmağa tevîd içinde gizlidir
- 3 Zikru'llâhîñ her kerresi göñül gözünüñ sürmesi
 'Âşık murâda ırması tevîd içinde gizlidir
- 4 Deryâ-yı 'ummân cevheri hem burc-ı 'irfân serveri
 Bâkî hayâtıñ kevşeri tevîd içinde gizlidir
- 5 İki cihânıñ bülbülü söyler hâkâyıkdan dili
 Olmak dilerseñ hâş velî tevîd içinde gizlidir
- 6 Dâ'im soran ismu'l-lâhı eyler tavâf 'arşu'l-lâhı
 'Ayân görmek vechu'llâhî tevîd içinde gizlidir
- 7 Esrâr-ı tevîd bî-gümân oldu Ra'ûfî'ye 'ayân
 Hâkî'e'l-yakîn kavî bürhân tevîd içinde gizlidir

2

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Cemâliñ şem'ine yâ Rab dil mest-i merdânedir
 O dilden çeşme-i hayvân akar dâ'im firâvândır

- 2 Çalışup dest-i kısmetle ħabâ'ışden dili pâk it²⁶
Bulup kîmyâ-yı Raĥmânî aña 'âşık hezârândır
- 3 Kanı bir dîdesi açık kamu akrânını sâbık
Bu meydândan elân öñdül o cân içinde cânândır
- 4 İki 'âlem kıyûdını bugün kaç' eyleyen 'ârif
Dü kevnüñ merkezin buldı begüm ol kuṭb-ı devrândır
- 5 Kemâlât isteyen 'âşık nazar kılsun bugün mâha
Terakkîde tenezzülde katı 'ibret nümâyândır
- 6 Kamerveş sen dahı seyr it bu eflâk-ı ma'ârifde
Geçüp dil âsumânından alan mühri Süleymândır
- 7 Diliñde gevher-i raĥmet görürse münkirin 'aynı
Bugün vuşlat tılsımına o 'âşık şâh-ı mârândır
- 8 Vişâlin şehrine akan bugün ol baĥr-ı bî-pâyân
O yoluñ tâciri her ân dükenmez bâr-ı kâr-bândır²⁷
- 9 Göñül bir kaṭre-i mâsın derûnuñ ġâyet-i 'ummân
O deryâdan çıkan ġavvâş bugün şâh-ı süvârândır
- 10 Göñül ġâyet bidâyetle irüp vaĥdet serâyına²⁸
[13a] Ra'ûfî pîrler içinde bugün pîr-i Ĥorâsândır

²⁶ ħabâ'ışden, metinde: ħabâyışden

²⁷ bâr-ı, metinde: bir

²⁸ Göñül, metinde: Begüm gönül

- 1 Ey Hâlık-ı kevn [ü] mekân²⁹ ağlayup bu cân iñler
V'ey Râzık-ı hâlık-ı cihân âh idüp bu cân iñler
- 2 Firkat düşüp yanarım yokdur sevâda qarârım
Bulmadım bir hâl şorarım pervâne bu cân iñler
- 3 Şehr-i bekâdan gönderüp dârü'l-fenâya indürüp
Nice bir hâle döndürüp şubh u şâm bu cân iñler
- 4 İki bahrdır gözlerim ağ u karasın izlerim
Dostuñ cemâlin özlerim her ân bu cân iñler
- 5 Bahr-i firdevsde yusalar gülden kefene şarsalar
Cennât-ı hulde kıysalar durmaz bu cân inler
- 6 Ey cümle hâlıkı yaradan perdeyi kaldır aradan
Geçmege ağı karadan dîvâne gönül iñler
- 7 Çokdur Ra'ûfde haţâ gitsün ara yerden ğıţâ
Tâ idince zâtıñ 'atâ mestâne cânım inler

4

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Tâlib-i dîdâr olanlar bülbül-i nâlân olur
Sînesinde tâze tâze gülleri handân olur
- 2 Cân gözi bîdâr olunca ağla tırma zâr zâr
Kaşr-ı dilden pâdişâhıñ lutfı çok ihsân olur
- 3 Kâtı çok ağıyâra uyduñ ey esîr-i nefis-i dîn
Furşatıñ vaktinde ey dil derde çok dermân olur

²⁹ kevn [ü], metinde: kevn

- 4 Pâk iden mir'ât-ı kalbin kıldı maḥbûbun şikâr
Cân şunmada şeh 'atâda kıatresi 'ummân olur
- 5 Cân-ı dil 'azm eyleyüp bu şeş cihânıñ terkinî
Âfitâba irebilen zerresi tâbân olur
- 6 Yâ ilâhî dest-gîr ol bu Ra'ûfî kuluña
Nûr-ı zâtıñ vaşlına irince ol şultân olur

5

10'lu Hece Ölçüsü

- 1 'Âlem-i vaşla cânıyla uçan
Baḥr-i muṭlakda bî-nişân olur
Nûr-ı hüviyyet sırrını açan
Kesilür dili bî-zebân olur
- 2 Ey lâ-mekânı isteyen seyrân
Pervâne gibi ol nâra sûzân
'Arş-ı Raḥmânı eyleyen cevân
Geçdi kıavseyni ol nihân olur
- 3 Bu 'ayn-i dili yum mâ-sivâdan
Koma bu cânda hîçbir hevâdan
İrdi lâhûta geçen kıarârın
Şerḥ ü beyânda bî-lisân olur
- [13b]
- 4 İster Ra'ûfî vuşlât-ı şâhı
Cân u göñüldeñ çekere ol âhı
Perde olmuşdur aña günâhı
Gel dise maḥbûb yol âsân olur

6

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Ey şefâ'at âfitâbı hâk-i pâyn tozını
Nüh felekde kûh-i Kâfa virmezem Allâh bilür
- 2 V'ey sa'âdet mâhitâbı âsitânın kurbını
Âşiyân-ı kudsiyâne virmezem Allâh bilür
- 3 “Kâbe kavseyn”³⁰ bülbülsin “lî-ma'a'llâh”ın³¹ güli
Bir nişânın peyk cihâna virmezem Allâh bilür
- 4 Vech-i bâkî gülşeninde gül cemâlin seyrini
“Kâf [u] nûn”un³² kişverine virmezem Allâh bilür³³
- 5 “Küntü kenz”in³⁴ reh-numâsı zât-ı Hakkın mazharı
Bir kelâmın dü cihâna virmezem Allâh bilür
- 6 Kun fe-kânın şâh-bâzı lâ-mekânın sünbüli
İsm-i pâkin şad cenâna virmezem Allâh bilür

7

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Zât-ı Hakkın şânına mir'ât olan insânı gör
Anı şerh iden cemî'-i enfüs [ü] âfâkı gör³⁵
- 2 Yoğ iken âşâr-ı eşyâ bu nebâtât-ı şecer
Her birine tâze tâze nev-ḥayât vireni gör

³⁰ Necm Suresi/ 9 “(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu.” (DİB, 2012, s. 525).

³¹ “ “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

³² Bakara/ 117 “ O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen oluverir.” (DİB, 2012, s.17).

³³ Kâf [u] , metinde: Kâf

³⁴ “Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

³⁵ enfüs [ü], metinde: enfüs

- 3 Ehl-i tevhîd olup aňla Hâk Te‘âlâ vahdetin
Bu zemîn [ü] âsumânda okunan Kır‘ânı gör³⁶
- 4 Âsumân-ı dilde dâ‘im seyr ider şems ü kamer
Arz-ı erhâma iriş nuţfe-i bârânı gör
- 5 Ey Ra‘ûfî isteriseñ “lî-ma‘a’llâh”³⁷ halvetin
Halka-i tevhîd içinde rahmet-i gufrânı gör

8

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

- 1 “Elâ”³⁸ ey cânımıñ cânı gönül müştâkıñ olmuşdur
Derûnum şehriniñ cânı gönül müştâkıñ olmuşdur
- 2 Sivâyı neylesün‘âşık cemâliñ cümleyi fâ‘ik
Dem-â-dem ‘aşk ile yanık gönül müştâkıñ olmuşdur
- 3 Düşelden cânâ sevdâsı bu nefsiñ gitdi gavğası
Cemî‘-i nuţk da‘vâsı gönül müştâkıñ olmuşdur
- 4 Hüviyyet nûrunı ister cemâliñ gülşenin göster
Bu firkatden halâş ister gönül müştâkıñ olmuşdur
- [14a]
- 5 Tecellî eyleyüp zâtıñ gönülde açsa mir‘âtıñ
Bulur sırrım o lezzâtıñ gönül müştâkıñ olmuşdur
- 6 Eger kûţb [u] eger³⁹ gavşî geçerse ‘arş ile kürsî
Bulunca zerresi şemsi gönül müştâkıñ olmuşdur

³⁶ zemîn [ü], metinde: zemîn

³⁷ “ “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

³⁸ Yunus Suresi/ 55 “Bilesiniz ki, göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır...” (DİB, 2012, s. 214).

³⁹ kûţb [u], metinde: kûţb

- 7 Anuñ şanı nişânsızdır ‘uķûl irmez gümânsızdır
Ra’ûfî katı ‘ârsızdır göñûl müştâķıñ olmuşdur

9

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

- 1 Bâreka’llâh tal’at itdi ‘âleme ol mâh-nûr
Vech-i zâtî şu’lesinden hâşş [u] ‘âm buldı sürûr⁴⁰
Eyleyüp Hâķķa itâ’at her biri oldı zuhûr
‘Âdetinde ‘uzlet eyle cümlemiz kıldı ‘ubûr
Her murâdı sen virirsın yâ ‘Alîm yâ Ğafûr
- 2 Hızra içürdüñ hayâtı virdiñ İlyâs-ı cenân
Kevşer-i feyziñ içenler oldılar handân-ı cân⁴¹
Felek zulmetde kımayup nûr-ı zâtıñ kıl ‘ayân
Tut elimiz sen geçür hep mâ-sivâdan vir emân
Her murâdı sen virirsın yâ ‘Alîm yâ Ğafûr
- 3 Naşş olupdur kâ’inâta ol şefî’ü’l-müznibîn
On sekiz biñ ‘âlem icre zâhir u bâtın hemîn
Evvel ü âhîr zuhûruñ birer eflâk-ı yakîn
Bu Ra’ûfî pür-günâhın fazlıñ ister ol yakîn
Her murâdı sen virirsın yâ ‘Alîm yâ Ğafûr

[15a]

El-ķarfı’z-zâ

1

Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün

- 1 Bu dergâh-ı fenâ içre göñûl şultânsız eglenmez
Nişângâh-ı kazâ içre göñûl şultânsız eglenmez

⁴⁰ hâşş [u], metinde: hâşş

⁴¹ handân, metinde: handân

- 2 Şu gibi ‘âşık-ı dîdâr görünmez gözine gülzâr
Ezelden ‘aqlın almış yâr gönül şultânsız eglenmez
- 3 Gönülde eyleyen birlik virildi aña serverlik
Dü ‘âlemde bulur erlik gönül şultânsız eglenmez
- 4 Gönül müştâk olup her dem derûnuma uralı dem
‘Aceb degül kan ağlarsam gönül şultânsız eğlenmez
- 5 Kapusın bekleyen her ân olur şâyeste-i ihsân
Bi-hakkı hazret-i Rahmân gönül şultânsız eglenmez
- 6 Ra’ûfî gir bu meydâna ire gör vaşl-ı cânâna
Ne uşluyum ne dîvâne gönül şultânsız eglenmez

2

Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün

- 1 Tâ ezelden cân seveli tev’hîd ider ‘âşıklarız
Zülfüñ perîşân ideli devrân ider ‘âşıklarız
- 2 Cem’ eyleyüp iki mihrâb mâ-beynine kıldı hicâb
Tâ olunca dil behre-yâb tev’hîd ider şâdıqlarız
- 3 “Küntü kenz”in⁴² bâbı dehân tercemânı oldı lisân
Bî-nişânı bulunca cân tev’hîd ider ‘âşıklarız
- 4 ‘Aşk ile dâ’im uçmağa ağıyardan cümle geçmege
Hakka irüp göz açmağa tev’hîd ider ‘âşıklarız
- 5 Hep görinen dostuñ yüzi ol yüzden ayırmazam gözi
Tâ Hakka irince özi tev’hîd ider devrâneyiz

⁴² “Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

- 6 ‘Aşk ile biz tolmuşlarız mest-i müdâm olmuşlarız
Hak bilmege gelmişleriz tevhîd ider ‘âşıklarız
- 7 Mülk şâhibi mülküñdedir cânlar anuñ fülküñdedir
Cânda degül yakındadır devrân ider ‘âşıklarız
- 8 Deryâ bulunca kaçreler şemse irince zerreler
Tâ refî olunca perdeler tevhîd ider ‘âşıklarız
- 9 Bâkîdir ol ferd-i şamed andan irişür her meded
Mine’l-ezel ale’z-ziyâ devrân ider şâdıklarız
- 10 İriş Ra’ûfî gel Hakk’a aşla uyup ol mülhaka
Gidince cân ol muṭlaka devrân ider ‘âşıklarız

[15b]

3

Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün

- 1 Ey eşref-şâhib-i a’lem senden şefâ’at isteriz
Ey a’lem [u] mâ-lem-na’lem senden şefâ’at isteriz⁴³
- 2 Pervânedir gönül saña ister cemâliñ muṭlaka
Ey ‘âşıka viren şafâ senden şefâ’at isteriz
- 3 Gülsün gönül vechiñ ile bulsun hayât lutfuñ ile
Olsun demi vaşlıñ ile senden şefâ’at isteriz
- 4 Derdli gönül ister şifâ sensin bugün kân-ı ‘atâ
Ceddim Muhammed Muṣṭafâ senden şefâ’at isteriz
- 5 Seyyid Ra’ûfî yâ beni ‘aşkıñ ile oldu deli
Tut elini bulsun seni senden şefâ’at isteriz

⁴³ a’lem [u], metinde: a’lem

[25a]

El-ḥarfu'l-kâf

1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Ehl-i bezm 'âşıkların mest eyledi şahbâ-yı 'aşk
Şafha-i şadrında yazdı hükmünü tuğrâ-yı 'aşk
- 2 Nâme-i 'ahdın tilâvet idecek ehl-i dile
Öñleyüp sebķ-i siyâkın çıkdı bir gavgâ-yı 'aşk
- 3 Baş açık yalın ayak düşdiler şahrâlara
Önlerince peyk-i rehdir dâ'imâ beyzâ-yı 'aşk
- 4 Nûr-ı zikriñ şem'asına yandılar pervâneveş
Buldılar vahdet serâyın oldılar yektâ-yı 'aşk
- 5 Ehl-i 'aşkıñ merkezine bâl açup pervâz iden
Geçdi kıvseyn 'âlemini buldı ol 'ulyâ-yı 'aşk
- 6 Bâd-ı 'aşkıñ haylına kim olısar bugün süvâr
Gösterir ma'sûķa cevân itdi ol 'anķâ-yı 'aşk
- 7 Havz-ı 'aşkıñ meşrebinden nûş iden bir cür'asın
Ḥall idüp her müşkülün virdi cevâb gûyâ-yı 'aşk
- 8 Ey Ra'ûfî Ḥaķ müyesser eyleyüp câmin saña
Kâse kâse kevşerinden içürür sakķâ-yı 'aşk

2

Müfte'ilün / Müfte'ilün

- 1 Zikr-i Hudâ derde devâ
Hakdan ‘atâ tevhîd-i Hak
Rûha gıdâ sırra cilâ
Her dem şafâ tevhîd-i Hak
- 2 Dârü’ş-şifâ şem‘ü’l-hüdâ
Nûru’d-dücâ tevhîd-i Hak
Ref‘-i niķâb keşf-i hicâb
Hem feth-i bâb tevhîd-i Hak
- 3 Faşlü’l-ḥitâb ümmü’l-kitâb
Nuṭḡ-ı şavâb tevhîd-i Hak
Dâr-ı cennet râh-ı vuşlat
Şâfi rahmet tevhîd-i Hak
- 4 Nefse salâh ḳalbe cenâh
Câna felâh tevhîd-i Hak
Vahy-i refi‘ faşl-ı muṭfi‘
Ni‘me’ş-sefi‘ tevhîd-i Hak
- 5 Kesb-i kemâl seyr-i cemâl
Bezm-i vişâl tevhîd-i Hak
Ḳaṭ‘-ı emel ni‘me’l-‘amel
Sırr-ı ezel tevhîd-i Hak
- 6 ‘İlme’l-yakîn “‘ayne’l-yakîn”⁴⁴
Hakḳe’l-yakîn tevhîd-i Hak
Luṭf-i ihsân baḥr-i ‘ummân
Nûr-i îmân tevhîd-i Hak

⁴⁴ Tekasür/ 7 “Yine andolsun, onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz.” (DİB, 2012, s. 600).

- 7 Hırz-ı emân şâh-ı cihân
 Hâkdan fermân tevhîd-i Hâk
 Ey Ra'ûfî tut sünneti
 Hâk 'izzeti tevhîd-i Hâk

[26b]

El-ḥarfü'l-kâf

1

10'lu Hece Ölçüsü

- 1 Ey gönül nolduñ kaṭ' oldı bâlîñ
 Uçmağa tâkat yok nedir hâlîñ
- 2 Şâh-bâz iken kudsîyân içre
 Terk idüp geldiñ kanı ol şânîñ
- 3 Vuşlatîñ fikr it firḳatîñ zîkr it
 Çâr 'unşurdan gider bu nâlîñ
- 4 Nûr idi aşıñ tâ n'oldı faşlîñ
 Aldanup ḳaldıñ fikr it me'âlîñ
- 5 Yok mıdur sende pervâza himmet
 Sağ it özüñi gitsün melâlîñ
- 6 Sa'y idüp andañ balçığa döndüñ
 Fânî ol kânîñ nâm ü nişânîñ
- 7 Seyyid Ra'ûfî zîkr it Hudâyı
 Hâk 'atâsıdır cümle kemâlîñ

2

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

- 1 Bu 'ayn-ı dil tutdı niķâb gözyaşı ile pāk it özüñ
Göz açıla dilden hiçâb pür-nûr ola iki gözün
- 2 Her kim girerse bu yola ķalbi anuñ nûrdan ıola
İrşâda gel cânıñ ile ihsân bulup güle yüzün
- 3 Ėafleti ķo eyle şitâb serden doĖa gör âfitâb⁴⁵
Müftî olup ümmü'l-kitâb fetvâ vire her dem sözün
- 4 Rûyuñ Ra'ûfî hâķ... deste ricâ dergâha ķo
YokluĖuñı al başa ķo ... iziñ⁴⁶

3

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Nigârâ sende Ėatm olmuş Ėüzellik tâze[lik] terlik⁴⁷
Seniñ şafâñ mıdır ancak serîr-i Ėüsne serverlik
- 2 Ne zîbâ dilber-i tersiñ bu Ėüsn-i Ėulķ ile sen kim
İrişmiş reng-i rûyuñdan Ėül-i Ėamrâya aķmerlik
- 3 İrem bâğında ey meh-rû varır ta'lîm ider her dem
Şaçıñ reyĖâna sünbüllük ķadiñ şimşâda 'ar'arlık
- 4 Lebünden "mu'ciz-i 'Îsâ"⁴⁸ irişmiş Ėıızr [u] İlyâsa⁴⁹
Yüzünden Ėün ziyâ almış vü eliñden münevverlik

⁴⁵ doĖa, metinde: toğa

⁴⁶ Beyitte üç nokta (...) ile Ėösterilen yer eski yazı metinde siliktir.

⁴⁷ tâze[lik] terlik, metinde: tâze tîrlik

⁴⁸ Maide Suresi/ 110 "Hani benim iznimle ölüleri de (hayata) çıkarıyordun." (DİB, 2012, s. 125).

⁴⁹ Ėıızr [u], metinde: Ėıızr

[27a]

4

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Âmenû bi'llâh hûkmün murğ-ı câna kıl cenâh
“Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â”⁵⁰ âyetiñ
- 2 “Lî-ma'a'llâh”⁵¹ gülşenine erişince tâ özüñ
“Câhidû”⁵² emrine olsun ğâyet ile himmetiñ⁵³
- 3 Kâşid-i sırr-ı hüviyyet keşf idince perdeyi
Cennet-i huldı kemâle bakmak ola ğayretiñ
- 4 Sırr-ı vahdet nûrunı gel isteriseñ ey gönül
“Küntü kenz”iñ⁵⁴ hışnına gir Hakkâ ire kurbetiñ
- 5 Mâ-sivâ hengâmesiniñ 'ayşına dil bağlama
Hak cemâli Ka'besinde zâta ire 'izzetiñ
- 6 Yâ İlâhî kıl 'inâyet şems-i zâtıñ nûrına
Şeyh Ra'ûfî 'abd-i miskîn bula nûrı vuşlatıñ

5

Müstef'ilün/ Müstef'ilün

- 1 Hak yüzine gözin yuman
'Aceb kime açsañ gerek
Hakkı koyup ğayra bağan
Fânîde ne bulsañ gerek

⁵⁰ Necm suresi/39 “İnsan için ancak çalıştığı vardır.” (DİB, 2012, s.526).

⁵¹ ““Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

⁵² Hac suresi/ 78 “Allah uğrunda hakkıyla cihad edin.” (DİB, 2012, s. 340).

⁵³ Ğayret, metinde: 'âyet

⁵⁴ “Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

2 Emr-i Subhân hükmünde ol
Zikr-i Rahmân sa'îde ol
Dâ'im sultân şükründe ol
Ėayrı ne kâr itseñ gerek

3 Nahl-ı vücûduñ yâd ide
Ėasteleri dil-şâd ide
Cân ü dili âbâd ide
Ėayrı daği n'etseñ gerek

4 Luţf eyleyüp ol zât-ı Hâk
Geçüre Ėayrıdan muţlak
Muştafâya idüp mülhak
Hâk cemâlin görseñ gerek

5 Ehl-i derde miĖnet virir
Cennet içre vuşlat virir
Ol vech ile cennet virir
Hâkkı temâm bulsañ gerek

[27b]

6 Mâ-sivâdan geç idbâr it
Ra'ûfî zikri iksâr it
Dilde Hâkkı gel izhâr it
Ėayrı kimi añañ gerek

[28a]

El-Ėarfu'l-lâm

1

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

1 Tevhîd ile açup gözüñ nokşânını göre gönül
Tecrîd ile pâk it gözüñ îmân ile tola gönül

- 2 ‘İşmet eyle teslîmiñi ‘izzetli tut telkîniñi
Hürmet idüp tevfiķiñi ihsan ile tola gönül
- 3 Her kerresi bir mâh-tâb dilden gide cümle hicâb
Serden toğa bir âfitâb şems-i tâbân ola gönül
- 4 Zerre gibi çeküp dili hep geçesin cümle ili
Açılınca vuşlat yolu sulţânını bula gönül
- 5 Nefs-i hevâdan kim geçe dü cihânı şaymaz hîce
Hükm eyleye uçdan uca kûtb-ı zemân ola gönül
- 6 Murg-ı hidâyetle uçup vahdet diyârına göçüp
‘Ayn-ı şehâdetden içüp baħr-i ‘ummân ola gönül⁵⁵
- 7 Ra’ûfî’ye idüp ihsân her müşküli oldu âsân
Âħir nefsi ister îmân Kır’ân ile tola gönül

2

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

- 1 Yâ İlâhî mâ-sivâdan kalmasun dilde hayâl
İnkişâf-ı şadre irgür ‘ayne açilsun vişâl
- 2 Firķatiñ ‘atşân idelden teşne idim kaçreye
Çeşme-i ğayb kıldı cûyân cânıma âb-ı zülâl
- 3 “Men ‘aref”⁵⁶ sırrıyla kıldım dü cihândan çün sefer
“Küntü kenz”iñ⁵⁷ kişverine açdı cânım perr ü bâl

⁵⁵ baħr, metinde: baħr

⁵⁶ “ Kendini bilen Rabb’ini bilir.” (M. Yılmaz, 1992, s.122).

⁵⁷ “ Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

- 4 Pâdişâha câm-ı ‘aşkıñ nûş idelden cân ü dil
Baş açık dîvâne oldu kun fe-kânda bî-mişâl
- 5 Hîkmetiñ kâr-hânesinde eyle tevfiķiñ refiķ
Baħr-i cûduñ gevherinden vir Ra’ûfiye kemâl

3

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

- 1 Hâr olursa ğam degül ‘âlem kamu sen gülşen ol
Aĝlasun ‘âşıqlarıñ bûlbûl gibi sen gülşen ol
- 2 Kûbbe-i hammâm gibi germ oldu küleh ‘aşķ ile
Nâr-ı ‘aşķa yan yakıl ey sîne sen de külhan ol
- 3 Derd-i ‘aşķa bulmak isterseñ devâ Eyyûbveş
Nâr-ı şabra sâlikâ hâkisterâsâ mesken ol
- 4 Kânı gör kan yutmayınca itmedi gevher zuhûr
Gevher olmak isteriseñ sen de kan yut ma’den ol

[28b]

- 5 Vâsıl olan Hakkâ lâ-bûd mahzen-i esrâr olur
Vuşlat isterseñ Ra’ûfî sırr-ı kenze mahzen ol

4

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

- 1 Ey hâķîķat gülşeniniñ mahremi sultân gül
Dü cihânı kıldı hurrem maķdemiñ ‘unvân gül
- 2 Gül femiñdir kenz-i ğaybıñ ey resûl-i kâ’inât
Maţla’-ı âşâr-ı rahmet cümle sihristân gül⁵⁸

⁵⁸ Sihristân, metinde: seheristân

- 3 Zâtıñı nûr-ı hüviyyet mazhar-ı tâm eyleyüp
Vuşlatıñ âyînesidir ümmete ihsân gül
- 4 Ey serây-ı kibriyânıñ gonce-i yek-dânesi
Âsitânıñ bülbülidir ‘âşık-ı nâlân gül
- 5 Gülşen-i zâtıñ habîbâ “kâbe kavsey”ni⁵⁹ geçüp
Buldı vahdet ‘âlemini kutb-ı ‘âlî-şân gül
- 6 İçerü gel dü cihândan ey Ra’ûfî şâhâ ir
“Lî-ma‘a’llâh”⁶⁰ halvetidir bülbüle efgân gül

5

10’lu Hece Ölçüsü

- 1 Dîn ü îmânıñ gel muhkem öğren
Bu ‘akıl senden gitmezden evvel
- 2 Genç iken eyle şıdk ile tâ‘at
Kocalık seni başmazdan evvel
- 3 Hâk emânetin hâzır ide gör
‘Azrâ’îl cânıñ almazdan evvel
- 4 İ’tikâdıñı sünnete uydur
Dünyâ evinden çıkmazdan evvel
- 5 Kitâb-ı sünnet muktezâsın tut
Ehl-i bid‘ata uymazdan evvel

⁵⁹ Necm Suresi/ 9 “(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar, yahut daha az oldu.” (DİB, 2012, s. 525).

⁶⁰ ““Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

- 6 Beş vakt namâzı terk itme zinhâr
Şeytân yoluna gitmezden evvel
- 7 Sağ iken cânıñ bu ten içinde
Dînine dost ol ölmezden evvel
- 8 Fursat geçürme şimdi çağında
Gözün cihândan yummazdan evvel
- 9 ‘İlm hâliñde olma gel câhil
Hastelik saña gelmezden evvel
- 10 Hakkı zıkr eyle dâ’im Ra’ûfî
[29a] Bu cânıñ tenden göçmezden evvel
- [30a]

El-ḥarfu’l-mîm

1

10’lu Hece Ölçüsü

- 1 ‘Azm-i bekâya bezm-i liḳâyâ
Dâ’im şafâya iḥsâna geldim⁶¹
- 2 Şâh-ı risâlet mâh-ı delâlet
Kân-ı şefâ’at sultâna geldim⁶²
- 3 Dîniñ şem’ası ḳalbiñ dîdesi
Şadriñ şu’lesi burhâna geldim

⁶¹Bu beyit, eski yazı metinde tek dize halindedir.

⁶²Bu beyit, eski yazı metinde tek dize halindedir.

- 4 Ğavṣ-ı kerâmet ‘avn-ı ‘inâyet
Kutb-ı hidâyet dermâna geldim
- 5 Rûhuñ çehresi yandı sînesi
Dostuñ âynesi cânâna geldim
- 6 Geçüp kıtreyi kıyup zerreyi
Bulup noktayı ‘ummâna geldim
- 7 Nefsiñ perdesin kesüp cübbesin
Çözüp ‘ukdesin fermâna geldim

2

11’li Hece Ölçüsü

- 1 Câm-ı ‘aşkı nûş iden ehl-i yakîn
Gel kemâl-i şevk ile zıkr idelim
Kârbânların kıalma yolda key şakın
Gel kemâl-i şevk ile zıkr idelim
- 2 Nâ-gehân şems-i cemâl ide tulû‘
Hâzret-i Hâkıdan ide cânıñ huzû‘
Ehl-i tevfiķ zümresine kıl şürû‘
Gel kemâl-i şevk ile zıkr idelim
- 3 Sîne-çâk ol bu gönül dergâh ola
Kâlbî âgâha irişen şâh ola
Cân-ı dilde zıkr-i Hâk her gâh ola
Gel kemâl-i şevk ile zıkr idelim
- 4 Aça tevhiḍ lâ-mekânıñ illerin
Koklamağa anda ma’nâ güllerin

İsteriseñ göresin Hâk yolların
Gel kemâl-i şevk ile zîkr idelim

- 5 Zât-ı maḥbûb şümme vechu'llâh olur
Kâ'be-i dil 'âşık-ı seyyâh olur
[30b] "Ḳabe kavseyn"⁶³ saña menzilgâh olur
Gel kemâl-i şevk ile zîkr idelim

- 6 Câm-ı vaḥdet nûş iden bula ḥayât
Ehl-i tevḥîde begüm yokdur memât
Ey Ra'ûfî isteyen cennât-ı zât
Gel kemâl-i şevk ile zîkr idelim

3

10'lu Hece Ölçüsü

- 1 Ma'rifet kânın bulunca ey cân
Tâkatim gitdi bî-çâre oldum
Vuşlat-ı şâha irince bir an
Tâkatim gitdi bî-çâre oldum
- 2 Gösterüp yüzün kevşer-i vaḥdet
Yek cür'asından taşdı...⁶⁴
Ḳalmadı şabrım irince vuşlat
Tâkatim gitdi bî-çâre oldum
- 3 Zerreden irdim şems-i tâbâna
Ḳaṭreden geçdim baḥr-i 'ummâna
Tâ irince kuṭb-ı cânâna
Tâkatim gitdi bî-çâre oldum

⁶³ Necm Suresi/ 9 "(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu." (DİB, 2012, s. 525).

⁶⁴ Dizede üç nokta (...) ile gösterilen yer eski yazı metinde okunamamaktadır.

4 Ol lâ-mekândır bu kâna geldim
 ‘İyd-ı cemâle kurbâna geldim
 Fermân isteyüp sultâna geldim
 Tâkatim gitdi bî-çâre oldum

5 Hâsretde koma bu derd-mendi
 Nefse bağlanup ortada kaldı
 Gâyet de düşkün kulum efendi
 Tâkatim gitdi bî-çâre oldum

6 Seyyid Ra’ûfî çağırır emân
 Beni âzâd it fazlîñla hemân
 Ey mürde cisme cân viren Subhân
 Tâkatim gitdi bî-çâre oldum

4

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Fa’ûlün

1 Hudâyâ râhımız ırgür vişâle
 Meded yâ Hâk meded yâ “Hây [u] Kayyûm”⁶⁵
 Çeküp kullarını semt-i kemâle
 Meded yâ Hâk meded yâ “Hây [u] Kayyûm”

2 Şefâ’at eyleyüp sultân-ı kevneyn
 Açıl sun cân-ı dilde cem’-i bahreyn
 İçür ol kevşeri gitsün hicâbın
 Meded yâ Hâk meded yâ “Hây [u] Kayyûm”

3 Bu kalbîñ dîdesini pür-zîyâ kıl
 Harîm-i gülşeniñde âşinâ kıl

⁶⁵ Hây [u], metinde: Hây. Bakara suresi/ 255 “Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. *Diridir, kayyumdur...*” (DİB, 2012, s. 41)

‘Înâyet irişüp vaşlın ‘atâ kıl
Meded yâ Hâk meded yâ “Hây [u] Kayyûm”

4 Vişâliñ Ka‘besinden al hicâbı
Cemâliñ gülşenden aç nikâbı
İrişüp bulalım ni‘me‘l-me‘âbı
Meded yâ Hâk meded yâ “Hây [u] Kayyûm”

5 Hidâyet eyle ef‘âl ü şıfâta
‘Înâyet kıl daħi tevĥîd-i zâta
Ra‘ûfî kuluñı bâkî hayâta
Meded yâ Hâk meded yâ “Hây [u] Kayyûm”

[32a]

El-ĥarfü’n-nûn

1

11’li Hece Ölçüsü

1 Eyâ Rabb-i te‘âlâ “ĥasbîya’llâh”⁶⁶
Beni kıl gülşen-i zâtıñla ĥandân⁶⁷
Îlâhî Kâdir [u] Hây [u] Hüva’llâh⁶⁸
Beni kıl gülşen-i zâtıñla ĥandân

2 Saña sâ’il olup geldim kapuña
Kamu yokluk ile tırdum tapuña
İrişdir fazlın ile ĥazretüñe
Beni kıl gülşen-i zâtıñla ĥandân

3 Baña iĥsan idüp luĥfuñ ‘atâ it
Fakîriñdir bu ĥaste-dil şifâ it
Tesellîdir cemâliñden devâ it
Beni kıl gülşen-i zâtıñla ĥandân

⁶⁶ Zümer suresi/ 38 “...Deki: “Allah bana yeter.” (DİB, 2012, s. 461).

⁶⁷ ĥandân, metinde: ĥandân

⁶⁸ Kâdir [u] Hây [u], metinde: Kâdir Hây

4 Mücerred kıl kâmadan mutlakâ hep
 Gide cândan cihân-ı kalb-i kâlîb
 Bu fânî varlığı mahv eyle yâ Rab
 Beni kıl gülşen-i zâtıñla handân

5 Tecellî eyledikçe kalbe her ân
 Gönül 'arşında yansun kandîl-i cân
 Kemâliñden alup rûhum çok ihsân
 Beni kıl gülşen-i zâtıñla handân

6 Saña muhtâc olupdur cümle 'âlem
 İçinde eşrefidir ibn-i Âdem
 Ra'ûfîniñ demine eyleyüp dem
 Beni kıl gülşen-i zâtıñla handân

2

14'lü Hece Ölçüsü

1 Amân Allâhım amân hükmüñdedir Kûn fe-kân
 Göster baña bir dermân ihsân eyle yâ Raḥmân

2 Maḥfî degül nokşânım hep âşikâr 'işyânım
 Suçlu kula gufrânım ihsân eyle yâ Raḥmân

3 Tevhîdi arayup bulan dü cihândan el yuyan
 Gözüme idüp 'ayân ihsân eyle yâ Raḥmân

4 Geçüp cümle menâzil Hâk katında var yazıl
 Mevtim olıcağ nâzil ihsân eyle yâ Raḥmân

5 Seni cândan sevenler pek cân virdi erenler
 Doğru yolu soranlar ihsân eyle yâ Raḥmân

- 6 Tevhîd iden haqqânî Ra'ûfîniñ öz cânı
Tekmîl olur nokşânı ihsân eyle yâ Raḥmân

3

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Göñül sırrı ola mekşûf hüviyyetle mu'ammâdan
Aça kapusın ol maḥbûb haber vire o ednâdan⁶⁹

- 2 Göñül 'aynına cek tûtyâ bugün tevḥîd ile esmâ
Bu esmâyı süren 'âşık tıyar lâ-büd müsemmâdan

- 3 Bulup ol vâhid [ü] ferdi çıkar bu 'unşurı terk it⁷⁰
Eyâ sâkî içür bâkî baña câm-ı muşaffâdan

- 4 Unutdurma temâşâdan vişâliñ zevkîni yâ Rab
Düşüp bir kırı teşvîşe öñi soñı ḥaṭâyâdan

[32b]

- 5 Ra'ûfî "lî-ma'a'llâh"iden⁷¹ sebak aldıñsa Mevlâdan
Okuyup on iki esmâ haber vir lâ vü illâdan

4

10'lu Hece Ölçüsü

- 1 Hâkdan isterseñ nûr-ı tecellî
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân
Cân-ı göñülde pür-zevk-i küllî
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

- 2 Geç 'alâyıkdan gel mücerred ol
Kes kuyûdı hep Ḥayy-ı muṭlaḳ ol

⁶⁹ kapusın, metinde: kapusını

⁷⁰ vâhid [ü], metinde: vâhid

⁷¹ " "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

Âteşî olma mâ'il-i hâk ol
 Ḵalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

3 Şem'-i tevḥîdi ḵalbiñ icre yak
 İki 'âlemde ola yüzüñ aḳ
 Furşat eldeyken cennete yol bak
 Ḵalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

4 A'lâda iken esfeli gözle
 'İzzeti koyup zilleti özle
 İnsân-ı kâmil yolunu izle
 Ḵalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

5 Bâğ-ı 'âlemde şimdi 'uryân ol
 Murğ-ı cân uçup Hakkâ mihmân ol
 Sen de Ra'ûfî şâh-ı sulṭân ol
 Ḵalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

5

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

1 Meyl eylemez dil ğayrıya mevlâm seni ister hemân
 Tut elimi çek toğrıya ey pâdişâh-ı müste'ân

2 Düşürme nefsiñ kaydına irgür cemâliñ 'ıydına
 İrsem vişâliñ şaydına ğaybıñ gidüp görsem 'ayân

3 'Aşkıñ yolunda bu faḳîr ḥayretdeyim leyl ü nehâr
 Bak ḥâlime kıl merḥamet ey Ḥâlîk-ı kevn ü mekân

4 Yâ Rab beni cezbeyle ol kaṭrem bula baḥr-i vişâl
 Gitsün aradan kıl [ü] kâl zâhir ola sırr-ı nihân⁷²

⁷² kıl [ü], metinde: kıl

5 Zikriñ seniñ ey lâ-yezâl her derdime dermân olur
Her kılimde yüz biñ lisân zıkr eylesem seni her ân

6 Toymaz bu dilim zikriñe kanmaz bu gönül şükrüñe
Düşüpdür özüñ fikriñe ağlar Ra'ûfî her zemân

6

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 Gönül Hakkâ giden râhı bilin âgâhı bilmezsin
Hemân hayvân gibi sersem olup dergâhı bilmezsin

2 Ne mâhiyyetsin ey 'âşık cihân-ârâyı bilmezsin
'Avâlim âferîn içre sen anı görebilmezsin

3 Şu mâhîler ki deryâda gezer deryâyı bilmezler
Semâvât-ı derûn içre anı hem-tâyı bilmezsin

4 Dağı ol âfitâbı gör tolar envâr-ı 'âlemler
Velî huffâş anı görmezsin andan hisse almazsın

[33a]

5 Dağı cümle melâ'ik hem zemîn ü âsumân içre
Merâtibde kalup anlar saña ihsânı iñmezsin

6 Gül-i sünbül gibi ebkem dökülsün nuṭṭ idüp söyler
Bu şekil hey'et ü güftâr ne hâldir anı bilmezsin

7 Gice gündüz böyle olduñ niçe evkâtle ezmân
'Acebden ki 'acebdür kim sen anı bulabilmezsin

8 Nedir aşıñ dağı faşlıñ ne 'âlemden misâfirsın
Neden geldiñ nedir maḳşûd göçüp bir dağı gelmezsin

- 9 Bu hicret bâ'îşin söyle biline gâyetiñ ey dil
Hakîkat şâhına tuhfe ne lâzım anı bilmezsin
- 10 Görinen zâhiriñden bu hemân beñzer ticâretidir
O yola mâ-sivâ gitmez aña âteş götürmezsin
- 11 Hulûş ile şadâkat al dañi îmân ile Kur'ân
Anuñ nûrı saña besdir Ra'ûfî gayrın almazsın

7

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

- 1 “Elâ”⁷³ ey âfitâb-ı nûr-ı kevneyn
Şefâ'at kıl geçelim “kâbe kavseyn”⁷⁴
- 2 Marîz-ı mâ-sivâyuz eyle dermân
İçür câm-ı şafâdan açıla 'ayn
- 3 Bu murğ-ı cân sivâdan ide pervâz
Hevâ vü nefis aña olmaya na'leyn
- 4 Şefâ'at it selâmet menziline
İki 'âlem ola bu cân-ı gaybeyn
- 5 Çeküp 'işmet kemendiyle habîbâ
Ola cân kaṭresi gavvâş-ı baḥreyn
- 6 İrişdir zerremi şems-i 'atâya
Ra'ûfî eyle her demde 'ıydeyn⁷⁵

⁷³ Yunus Suresi/ 55 “Bilesiniz ki, göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır...” (DİB, 2012, s. 214).

⁷⁴ Necm Suresi/ 9 “(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu.” (DİB, 2012, s. 525).

⁷⁵ Bu dizede vezin aksaktır.

8

Müstef'ilün / Müstef'ilün

1 Gel irmeden “reybü'l-menûn”⁷⁶

Allâha dön Allâha dön

Yok mı “ileyhi turce‘ûn”⁷⁷

Allâha dön Allâha dön

2 Kıl tevbe kalma şakî

İhlâş ile zıkr it Hakkı

“Tûbû ilellâhi”⁷⁸ okuya

Allâha dön Allâha dön

3 Dâ'im eyle Hakkıdır şâd

Fermâna eyle inkıyâd⁷⁹

Oldı Ra'ûfî “bi'l-‘ibâd”⁸⁰

Allâha dön Allâha dön

[35a]

El-ḥarfü'l-vâv

1

14'lü Hece Ölçüsü

1 Dâ'im rahmet güneşi lâ-ilâhe illâ hû

Mü'minlerin yoldaşı lâ-ilâhe illâ hû

2 Fâ'ideli bir bâzâr kahrını ider gülzâr

Diyin gizli vü âşkâr lâ-ilâhe illâ hû

3 Ger uyanık ger uyur kalbiñle pâsını yur

⁷⁶ Tûr Suresi/ 30 “ Yoksa onlar, “O bir şairdir; onun, *zamanın felaketlerine* uğramasını bekliyoruz” mu diyorlar.” (DİB, 2012, s. 523).

⁷⁷ Yâsin Suresi/ 22 “ Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca *O'na döndürüleceksiniz.*” (DİB, 2012, s.440).

⁷⁸ Tahrîm Suresi/ 8 “ Ey iman edenler! *Allah'a içtenlikle tövbe edin...*”(DİB, 2012, s.560).

⁷⁹ inkıyâd, metinde: inkıyâ

⁸⁰ Mü'min Suresi/ 44 “... Şüphesiz Allah, *kullarını* hakkıyla görendir.” (DİB, 2012, s. 471).

Bulmağa bâkî huzûr lâ-ilâhe illâ hû

4 Cân-ı dilden geç hemân mâ-sivâ cümle ziyân
Zât-ı pâke armağan lâ-ilâhe illâ hû

5 ‘Aklıñ başıña getür şâh gibi tahta otur
Mürdeleri dirildir lâ-ilâhe illâ hû

6 Mâ-sivâdan kıl hâzer cân-ı dilden kıl sefer
Zât-ı pâke bul zafer lâ-ilâhe illâ hû

7 Tevhîddedir ğarb [u] şark mâ-sivâ naşş-ı muṭlak⁸¹
Hakîkatde nuṭk-ı Hak lâ-ilâhe illâ hû

8 Açmağa dil gözünü mürşidiñ tut sözünü
Gösterir Hak yüzünü lâ-ilâhe illâ hû

9 İmânıña al berât ger isteriseñ cennât
İçmege âb-ı hayât lâ-ilâhe illâ hû

10 Ra’ûfîniñ yerağı cân içinde turağı
Gözleriniñ çerâğı lâ-ilâhe illâ hû

11 Ra’ûfî âb-ı hayât âşâr-ı tevhîd-i zât
Uçmağa nûrun kanat lâ-ilâhe illâ hû

2

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1 Cilvegâhı “lî-ma’a’llâh”⁸² zâkire dergâh hû
Ravzagâhı seyr-i fi’llâh ‘âşıka her gâh hû

⁸¹ ğarb [u], metinde: ğarb

⁸² “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

- 2 Zîkr-i Hûdan bu derûnuñ gülşen-i handân olur
Ka'be-i dilden açılır sümme vechu'llâh hû
- 3 Nûr-ı hû pervânesinden ehl-i dil âzâdeler
Geçdi kavseyn 'âlemini 'ârif-i âgâh hû
- 4 Çâr 'unşur kaydından kaç' iden merdân-ı Hâk
Tarfetü'l-'ayn lâ-mekânı seyr ider hem-râh hû
- 5 Murğ-ı cânuñ mâ-sivâdan geçmege pervâz ile
Zîkr-i hûdan aç gözünüñ cezbe ider ol şâh hû
- 6 Ma'v olup varlık aradan nev-zuhûr bir şân olur
Bu yakîn müşahhâş gidüp aç seyrângâh hû
- [35b]
- 7 Feyz idüp ol hazret-i hû sırrıñı tâbân ider
Ey Ra'ûfî şadr-ı dilde toğacak ol mâh hû

3

15'li Hece Ölçüsü⁸³

- 1 Kurbâna gelen cânlar ağlar Allâh deyü deyü
Gonçe-femini güller açar Allâh deyü deyü
- 2 Bu 'âlem-i keşretden ol 'âlem-i kudsîye
Pervâz-ı ma'habbetle uçar Allâh deyü deyü
- 3 Nidâ gelicek Hâkdan alur seni ol senden
Hâlî kalur işbu ben göçer Allâh deyü deyü
- 4 Pervâne göricek nâr dönüp 'aşk ile tolar
Dilinde kalmaz qarâr yanar Allâh deyü deyü

⁸³ İkinci beyitten itibaren beyitlerin ilk mısraları 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

- 5 ‘İlletleri kaç’ eyle keşretleri tarh eyle
Vaḥdet yolın isteyen uçar Allâh deyü deyü
- 6 Ra’ûfî dir yâ Raḥmân giyüp hıl‘at-ı îmân
İçüp şarâb-ı ‘îrfân çeker Allâh deyü deyü

[36b]

Na‘t-ı resûl’ullâh şallal’lâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem

1

Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün

- 1 Ey mazhar-ı envâr-ı Hâk ey merkez-i evc-i muṭlak
‘Âlemlere viren sebak sensin yâ Resûla’llâh
- 2 Ey nâfe-i “kâf ile nûn”⁸⁴ cân içinde sırr-ı derûn
Ehl-i hicâba reh-nümûn sensin yâ Resûla’llâh
- 3 ‘İlm-i ledûn gencînesi ḥakke’l-yakîn âyînesi
Tevhîd-i zât medînesi sensin yâ Resûla’llâh
- 4 İki cihân bir sâyebân kurulmuş kûbbe-i burhân
Ḥayme-yi cemde sulṭân sensin yâ Resûla’llâh
- 5 ‘Ummân-ı tevḥîdi bulan dü cihândan özün yuyan
Zâtu’llâhı iden ‘ayân sensin yâ Resûla’llâh
- 6 Seniñle ey rûh-i revân bilindi hep zâhir nihân
Hâk bûlbûli iki cihân sensin yâ Resûla’llâh
- 7 Enbiyânıñ âfitâbı evliyânıñ mâh-tâbı
Hâk te‘âlânıñ kitâbı sensin yâ Resûla’llâh

⁸⁴ Bakara/ 117 “ O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen olur.” (DİB, 2012, s.17).

- 8 Cennetiñ içinde cennet ni‘metiñ içinde ni‘met
Raḥmetiñ içinde raḥmet sensin yâ Resûla’llâh
- 9 Sende görünür vech-i Ḥaḳ mürşid-i pîrimsin muṭlak
Viren Ra‘ûfiye sebaḳ sensin yâ Resûla’llâh

2

14’lü Hece Ölçüsü

- 1 Gözlerimiñ ziyâsı sensin yâ Resûla’llâh
Hem sırrımıñ cilâsı sensin yâ Resûla’llâh
- 2 Cân içinde cânânım mülk-i dînde sulṭânım
Her müşküle bürhânım sensin yâ Resûla’llâh
- 3 Mazhar-ı zâtü’l-mu‘în maṭla‘-ı envâr-ı dîn
Maḥzen-i ‘ilme’l-yakîn sensin yâ Resûla’llâh
- 4 Firḳatle beni devrân kıldı cigerim büryân
Derdililere ḥaş derman sensin yâ Resûla’llâh
- 5 Görsem cemâliñ bir ân ol cemâle cân ḳurbân
Şâhib-i sırrı Ḳur’ân sensin yâ Resûla’llâh
- 6 ‘Ömrümi kıldım hebâ işledim cürm ü ḥaṭâ⁸⁵
Düşmüşlere kân-ı ‘aṭâ sensin yâ Resûla’llâh⁸⁶
- 7 Bir kevniñ âşârı zâtıñdandır envârı
“Küntü kenz”iñ⁸⁷ esrârı sensin yâ Resûla’llâh

⁸⁵ ḥaṭâ, metinde: ḥabtâ

⁸⁶ kân-ı, metinde: kânı

⁸⁷ “Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

8 ‘Âlemde her ne ki var ger gizli ger âşikâr
Mağşûd-ı cümle âsâr sensin yâ Resûla’llâh

9 Ey Ka‘be-i münâcât kıble-yi ehl-i hâcât
Şefî‘-i cümle ‘uşât sensin yâ Resûla’llâh

[37a]

10 Ra‘ûfî çeker âhı çokdur gâyet günâhı
Anuñ şefâ‘atgâhı sensin yâ Resûla’llâh

3

10’lu Hece Ölçüsü

1 Şem‘-i tevhîdi ümmete yakdıñ
Göster cemâliñ yâ Resûla’llâh
Bağr-i envârdan cûş idüp akdıñ
Göster cemâliñ yâ Resûla’llâh

2 Ru‘yetiñ câna âfitâb olsun
Zerre-yi cânım mâhitâb olsun
İki ‘âlemde kâm-yâb olsun
Göster cemâliñ yâ Resûla’llâh

3 ‘Avnu’llâh idüp gözlerim aç
Lâ-mekân şehrin yel gibi gece
‘Ayn-ı lâhûtiñ kevşerin içe
Göster cemâliñ yâ Resûla’llâh

4 Sensiz cihânı neylesün ‘âşık
‘Aşkîñla dâ‘im cigeri yanık
Zümre-yi hâşa sen eyle lâyık
Göster cemâliñ yâ Resûla’llâh

5 Toğmazdan evvel âşinâ oldum
 Kudsiyân içre mübtelâ oldum
 Şimdi firkatde pür-ḥaṭâ oldum
 Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

6 Seyyid Ra'ûfî vechiñe ḥayrân
 Cânıyla başı yoluña kurbân
 Suçludur gerçi kapuñda her ân
 Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

[37b]

4

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 Göñül 'aşkıñla sûz oldı
 Şefâ'at yâ Resûla'llâh
 Derûnum derd ile doldı
 Şefâ'at yâ Resûla'llâh

2 Mebhânı gözlerim görmez
 Akan kanlı yaşıñ diñmez
 Vişâline elim irmez
 Şefâ'at yâ Resûla'llâh

3 Benim kârım şekâvetdir
 Saña lâyıḳ şefâ'atdır
 Ḳabuñ bâb-ı inâyetdir
 Şefâ'at yâ Resûla'llâh

4 Başımdan ma'siyet aşdı
 Firâkıñ câna irişdi
 Bu cân kuşu saña uçdı
 Şefâ'at yâ Resûla'llâh

- 5 Ra'ûfî kaldı âvâre
Günâhı çok yüzi kara
Yolına senden olur çâre
Şefâ'at yâ Resûla'llâh

[38b]

El-ḥarfü'l-hâ

1

14'lü Hece Ölçüsü

- 1 Kula Hakkıñ ihsânı lâ-ilâhe illâ'llâh
Enbiyânıñ burhânı lâ-ilâhe illâ'llâh
- 2 Fikr it hâliñi kardaş vaktiñe ol hâzır baş
Her dem hâliñe hâldaş⁸⁸ lâ-ilâhe illâ'llâh
- 3 Derûnuñdan çek âhı pâk ider her günâhı
İki cihân hem-râhı lâ-ilâhe illâ'llâh
- 4 Raḥmet baḥrine talar ḳalbe envârı tolar
Vuşlat yolına şalar lâ-ilâhe illâ'llâh
- 5 Bir kevñiñ esâsı nûr-ı Aḥmed ziyâsı
Sekiz cennet bahâsı lâ-ilâhe illâ'llâh
- 6 Kudret nûrı ezelden maḥv [ü] işbât yezelden⁸⁹
Hep 'âlemi düzelden lâ-ilâhe illâ'llâh
- 7 Al kendüñe bir mâye virme 'ömrüñ hebâyâ
Gâyet ulu sermâye lâ-ilâhe illâ'llâh

⁸⁸ hâliñe hâldaş, metinde: hâliñe hâldaş

⁸⁹ maḥv [ü], metinde: maḥv

- 8 Tevhîde gel ehl-i Hâk aç gözüñi nûra bak
Her nefesi bir sebak lâ-ilâhe illâ'llâh
- 9 Faḥr-ı 'âlem kelâmı her tâ'atıñ temâmı
Zât-ı pâkiñ selâmı lâ-ilâhe illâ'llâh
- 10 Ey Ra'ûfî ol âgâh olmağa ḥâs dergâh
İhlâş ile di her gâh lâ-ilâhe illâ'llâh

2

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Cemâliñ derdine düşdüm 'inâyet eyle yâ Allâh
Cenâḥ açup saña uçdum 'inâyet eyle yâ Allâh
- 2 Nedir 'ârif bu 'âdâtı kırı şûret makâlâtı
N'ola keşfeyleseñ zâtı 'inâyet eyle yâ Allâh
- 3 Cemâliñden tecellî vir vişâliñden tesellî vir
Seni yâ Rab bekâsın vir 'inâyet eyle yâ Allâh
- 4 Ra'ûfîniñ başında tâc saña her demde ol muḥtâc
Cemâliñ aña bir kez aç 'inâyet eyle yâ Allâh

3

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Cenâbıñdan cemâliñi müyesser eyle yâ Allâh
Kemâliñden vişâliñi müyesser eyle yâ Allâh
- 2 Göñül fırkatde kalmışdır cigeri kana kanmışdır
Hemân ihsâna kalmışdır müyesser eyle yâ Allâh

- 3 Derûnum eylesiñ pür-nûr cemâliñle olur mesrûr
Yıkılmış şadımı ma' mûr müyesser eyle yâ Allâh
- 4 Fakîriñdir kapuñda ol anı bakdırma sağ u sol⁹⁰
Huzûruñda ola maqbûl müyesser eyle yâ Allâh
- 5 Ra'ûfîniñ güci yetmez seni ister yemez içmez
Anuñ sensiz işi bitmez müyesser eyle yâ Allâh

4

Mefâ'ilün /Mefâ'ilün /Fa'ülün

- 1 Göñül mir'âtına şems-i 'inâyet
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh
Zuhûr itdikce ol nûr-ı hüviyyet
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh
- 2 Tarîkatda tutardım istiķâmet
Baña telkîn idüp şâhib-i şerî'at
Dilerken Hâlîkımdan isti'ânet
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh
- 3 Hâķîkat reh-nümâsı bülbül-i cân
Dil ü cân gülşeninde mâh-ı tâbân
Derûnum şehrine bugün o sultân
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh
- 4 Nübüvvet merkezi ol kutb-ı eflâk
Risâlet ma'deni ol "sırr-ı levlâk"⁹¹
Îşâret eyleyüp gösterdi idrâk
Tecellî eyledi el-hamdü li'llâh⁹²

⁹⁰ sağ, metinde: şa'

⁹¹ "Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım." (M. Yılmaz, 1992, s.113).

⁹² tecellî, metinde: tesellî

- 5 Hüviyyetden irişdi baña itmâm
 Aña müştâk iken hep hâşş ile ‘âm
 Raû’fiye tarîkat oldu in‘âm
 Tecellî eyledi el-hamdü li’llâh

5

Müstef‘ilâtün / Müstef‘ilâtün

- 1 Ey Rabb-ı erham sultân-ı a‘zam
 Luţfuñ umarum sultânım Allâh
 Acı virir âhı kullar şâhı⁹³
 Çekdirme âhı sultânım Allâh
- 2 Zâtıñ hicâbı vaşlıñ muhtâcı
 Başlarıñ tâcı sultânım Allâh
 Cân içre cânım dilde cânânım
 Dâ’im lisânım sultânım Allâh
- 3 Cânlara dermân sen şâha kurbân
 Kurbânım her ân sultânım Allâh
 Açup cenâhı tutam şalâhı
 Kâlbiñ felâhı sultânım Allâh
- 4 Gayb-ı şuhûdum feyz-i ma‘bûdum
 Cümle maşşûdum sultânım Allâh
 İhsânıñ kânı cümleñ cânı
 İster nişânı sultânım Allâh
- 5 Rabbim ilâhım püşt-i penâhım
 Afv it günâhım sultânım Allâh
 Ra‘ûfî nâ-çâr eyler âh u zâr
 İster ol dîdâr sultânım Allâh

⁹³ kullar, metinde: kullaruñ

6

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Aç gözüñ ey müdde'î tevîd-i zikru'llâh ile
Uyma Hakkı setr iden ebnâ'-yı dünyâ câhile
Yâd idüp 'ahd-i kadîmi evvel ezel Allâhla
Cânıñı eyle müzeyyâ şems-i illâ'llâh ile
- 2 Gir şefâ'at ıssı Ahmed şer'ine kıl iktidâ
Sünnetine kıl ri'âyet ola gör ehl-i hüda
[39b] Böyle irmişler Hakkı ehl-i sülûk-ı muhtedâ
Cânıñı eyle müzeyyâ şems-i illâ'llâh ile
- 3 Al sebak 'ilm-i ledünden nükte-i 'irfânla
Añla zâtıyla şıfâtı vir cevâb iz'ân ile
Kalbiñe irsün tecellî ser-te-ser vicdân ile
Cânıñı eyle müzeyyâ şems-i illâ'llâh ile
- 4 Okuyup 'ilm-i ledünni al Ra'ûfiden sebak
Bildire nûr-ı hakîkat bulasın elîâf-ı Hak
Muşhaf-ı tekvîni fehm it ahsen-i takvîme bak
Cânıñı eyle müzeyyâ şems-i illâ'llâh ile

7

14'lü Hece Ölçüsü

- 1 Cân gözüyle cânânı seyrâna gel tevîde
Gavş eyleyüp 'ummânı merdâne gel tevîde
- 2 'Uryân olup hevâdan pâk ol dâ'im sivâdan
Olmağa âşinâdan meydâna gel tevîde
- 3 Şu gibi sen de arın ak ola yüzüñ yarin
Görmege Hak dîdârın dermâna gel tevîde

- 4 Geç 'âlem-i memâtdan iç kevşer-i hayâtdan
Cümle hicâb-ı zâtdan sultâna gel tevhîde
- 5 Aç ol genc-i nihânı cân icinde cânânı
Ol sırr-ı kun fe-kânı vicdâna gel tevhîde
- 6 Ra'ûfî olup hayrân cân u cigeri büryân
Ey dîdeleri giryân handâna gel tevhîde

8

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Göñül müştâk iseñ dosta yûri gel şehr-i cânâna
Bu rihlet menzili icre bakılmaz şâh u sultâna
- 2 Şalup dil murgunı cânâ iriş maḥbûb-ı mevlâya
Şefâ'at idicek ol şâh toyulmaz luṭf [u] iḥsâna⁹⁴
- 3 Olupdur bâğ-ı gülşende benim sırrım aña bûlbûl
Ezelden ibtidâ kıldı gelince tavr-ı insâna
- 4 Ḥarîm-i gayb-ı vuşlatdan şakın olma bugün maḥrûm
Odur maḥbûb-ı kevneyniñ ḥaṭâdır gayrısı cânâ
- 5 Fezâ-yı lâ-mekân icre Ra'ûfî sen de şeh-bâz ol
Kemendiñ her 'alâyıkdan kesüp iriş o sultâna

[40a]

9

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

- 1 Şaldı derûna gulgule boynuma taḫdı silsile
Dostuñ cemâli pertevi cânımda yaḫdı meş'ale⁹⁵

⁹⁴ luṭf [u], metinde: luṭf

⁹⁵ cemâl-i, metinde: cemâli

- 2 Çün oldı beni ol ğanî pes neylerem cân [u] teni⁹⁶
 ‘İyd-ı cemâle irmege kurbân-ı cân itsem nola
- 3 Zıkr eyleyüp dün ile gün envârıyla tolsun derûn
 Zerre iricek şemsiçün neyl-i burûc-ı sünbüle
- 4 İrmek dilerseñ menzile gir toğrı yola şer’ ile
 Devrân idüp yâ hû ile zıkreyle Hakkı derd ile
- 5 Pervâne yandı şem’ ile buldı murâdın ‘aşk ile
 İrişe gör vaqt-i güle bakma figân-ı bülbüle
- 6 Seyyid Ra’ûfî himmet it şeri’-i Muḥammed üzre git
 Vuşlat için gel ‘uzlet it râkib ola gör Döldüle

10

Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Fa’ülün

- 1 Göñül mişbâḥ olup nûr-ı cemâle
 Göñül gülsün göñül irsün kemâle
 Göñül pervânesi irüp vişâle
 Göñül gülsün göñül irsün kemâle
- 2 Göñül irseñ nola perverdigâre
 Virir maḳşûduñı ol âşikâre
 Koyup maḥbûbı gitme ğayrı kâre
 Göñül gülsün göñül irsün kemâle
- 3 Göñül iriş bir gün şehr-i beḳâyâ
 Hevâdan geç sevâdı vir fenâyâ
 İrüp nûr-ı hüviyyetle likâyâ
 Göñül gülsün göñül irsün kemâle

⁹⁶ cân [u], metinde: cân

- 4 Göñül düşdi hümâ gibi şıyâma
Devâm-ı ‘aşk ile tırdı kıyâma
Cemâl ‘ıydı şalâ tende selâma
Göñül gülsün göñül irsün kemâle
- 5 Göñül bülbül gibi itmekde nâle
Gülüñ ‘aşkı anı çekdi bu hâle
Ra‘ûfide dem vaşlıñ ile kıla
Göñül gülsün göñül irsün kemâle

11

10’lu Hece Ölçüsü

- [40b]
- 1 Kardaş erisiñ hâkîkat sende
Cem’i tefrîki gel ihsân eyle
- 2 Sırrını Hakkıñ şerh ider ey dost
Zerreden şemse gel burhân eyle
- 3 Sicn-i âhındır şeş cihet gerçi
Top-ı ‘aşkla sen vîrân eyle
- 4 Yedi kat yerle ne felek cümle
Saña mir’âtdır gel îkân eyle
- 5 Hakk’e’l-yaķından âb-ı hayâtı
Cân murgı içün gel dermân eyle
- 6 Vahdet ilinde ol Hakk’a lâyıķ
Yokluğun iletüp armağan eyle
- 7 Perdeyi gözden açıcak sultân
‘İyd-ı cemâle cân kurbân eyle

- 8 Cân kuşu pervâz kılıcağ senden
Bir daği konmaz biñ figân eyle
- 9 Çâr ‘unşûrdan kıl sen seni ‘uryân
‘Aşk âteşiyle yak biryân eyle
- 10 Kaṭrede gizli ma’nâ-yı ‘ummân
Tevhîd nidâsın gel iz’ân eyle
- 11 Ra’ûfî söyler nuṭṭ-ı hikmetden
Her bir sözine gel îmân eyle

12

Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Fa’ûlün

- 1 Biḥamdillâh yoğ iken cümle eşyâ
Kamudan evvel itdi bizi ihyâ
Cemî’ mümkünâtdan kıldı a’lâ
Diyelim dâ’imâ el-ḥamdu’lillâh
- 2 Müyesser eyleyüp î mânı İslâm
Vucûdımız hayâtda şubḥ ile şâm
Görür ihsânını hep ḥâşş ile ‘âm
Diyelim dâ’imâ el-ḥamdu’lillâh
- 3 Çeküp tuğra-yı gufrânın enâma
Virir erzâkını ḥalkıñ...ma⁹⁷
Açup ebvâbını dârü’s-selâma
Diyelim dâ’imâ el-ḥamdu’lillâh
- 4 Ğarîb bülbül yûri cânân iline
Seniñ ḳadriñ nedir anda biline

⁹⁷ Üç nokta (...) ile gösterilen yer, eski yazı metinde okunamamaktadır.

Ne ihsânlar ider mevlâ kûlına
Diyelim dâ'imâ el-ḥamdu'lillâh

- 5 Alur eşyâ kamu Hâkdan ḥayâtı
Ḳo âşârı 'urûc it şeş cihânı⁹⁸
Mü'eşşerdir bitürür her nebâtı
Diyelim dâ'imâ el-ḥamdu'lillâh

- 6 Ra'ûfî gel 'urûc eyle sen itmâm
Kîtâb-ı sünneti ğâyet kıl iḳdâm⁹⁹
Rızâ-yı Hâḳkı bulunca kıl ibrâm
Diyelim dâ'ima el-ḥamdu'lillâh¹⁰⁰

13

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Ey şefâ'at âfitâbı şâh-ı kevneyn-i ilâh
“Ḳâbe kavseyn”¹⁰¹ “lî-ma'a'llâh”¹⁰² oldu saña cilvegâh

[41a]

- 2 Hâk-pây-i 'izzetiñde âsumân âyetleri
Parmağıñda ḥâtem oldu seyr iden şems ile mâh
- 3 İsm-i Âdem naḳş-ı 'âlemden eşer nâ-bûd iken
Zât-ı pâkiñ itmiş idi Hâḳ cemâlin kıblegâh
- 4 Enbiyâ' vü mürselîniñ seyyidi hem ḥâtemi
Cümle ḥalḳıñ rahmetine nûr-ı vechiñdir güvâh

⁹⁸ 'urûc, metinde: 'urûḥ

⁹⁹ kîtâb-ı, metinde: kitâbı

¹⁰⁰ Diyelüm, metinde: Diye gör

¹⁰¹ Necm Suresi/ 9 “(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu.” (DİB, 2012, s. 525).

¹⁰² ““Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

- 5 Gülşen-i zâhriñdaki mühr-i risâlet ey hümâm
Fâtihayla hâtîme cem' itdi sende ol ilâh
- 6 Ümmet içre bir fakîriñdir Ra'ûfî 'âciziñ
Vir civâr-ı hâzretiñde aña bir seccâdegâh

NAZÎRE

1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Gönce-i zâtıñı mir'ât ideli ol pâdişâh
"Lî-ma'a'llâh"¹⁰³ gülşenidir saña dâ'im cilvegâh
- 2 Şems-i vechiñ dü cihânı idicek envâr-ı tâm
Hacletinden yire bakdı tâ kıyâmet mihr ü mâh¹⁰⁴
- 3 Terbiyet âyînesinde ru'yetiñ âdâbını
'Âlem-i vuşlatda tekmîl itdi saña ol ilâh
- 4 Gülşen-i tevhîd-i rahmet açılınca 'âleme
Nûr-ı zâtıñ pertevine cilve itdi her giyâh
- 5 Enbiyâ vü mürselîne idicek 'aynıñ nażar
Her birisi buldı 'izzet hazretüne tutdı râh
- 6 İtme maḥrûm yâ Resûla'llâh Ra'ûfî bendeñî
Rûz-i maḥşer eyle mesrûr itmesün ğayra nigâh

2

Müstef'ilün/ Müstef'ilün/ Müstef'ilün/ Müstef'ilün

¹⁰³ Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

¹⁰⁴ Hacletinden, metinde: Hacletinden

- 1 Ey gâfil men-fi'l-beden ihsâna gel tevhîd ile
Aç gözini al hışşeden iz'âna gel tevhîd ile
 - 2 Mevtin şarâbın içmeden cânın¹⁰⁵ teniñden göçmeden
Kabriñ evine uçmadan îmâna gel tevhîd ile
 - 3 İster iseñ bâkî na'îm gülşende olmağa muķîm
Hazâ “şırât-ı müstakîm”¹⁰⁶ meydâna gel tevhîd ile
 - 4 Hâmd eyleyüp ihsânına iriş şefâ'at kânına
Gir Hâlvetî meydânına devrâna gel tevhîd ile
 - 5 Kılma ayakda pür-kuşûr kable'l-mecî yevmü'n-“nüşûr”¹⁰⁷
Hakka giden kurbân olur kurbâna gel tevhîd ile
- [41b]
- 6 Bulmak dilerseñ ger necât rûh-ı Resûle vir şalât
Uçmağa tahşîl it kanat cevlâna gel tevhîd ile
 - 7 Gündüzlerin şâ'im ol yatma giceler kâ'im ol
Zıkr eyle Hakka dâ'im ol uyana gel tevhîd ile
 - 8 Dünyâ evinden göçmege ekdüğün varup biçmege
N'oldüğün anda seçmege seyrâna gel tevhîd ile
 - 9 Nefsiyle cânı terk iden kurtuldı cümle perdeden
Hak bilmege her zerreden 'irfâna gel tevhîd ile
 - 10 Cânıñ evi tolmağa nûr çıkısun derûnuñdan gurûr
Sırrıñda bulmağa huzûr cevlâna gel tevhîd ile

¹⁰⁵ Cânın, metinde: cân

¹⁰⁶ Âl-i İmrân/ 51 “Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na ibadet edin. İşte bu, *doğru yoldur*.” (DİB, 2012, s. 55).

¹⁰⁷ Mülk Suresi/ 15 “...*Dönüş* ancak O'nadır.” (DİB, 2012, s. 562).

- 11 Çalış Ra'ûfî lem'a al gitsün zamîrînden cidâl
Gel tevîdîñ bahrine dal 'ummâna gel tevîd ile

3

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Ey gönül bir pâdişâha düşeli cânım esîr
İrmek ister ol cemâliñ 'ayn-ı dil dîdârına
- 2 Hâtif-i gayb şeş cihetden gel deyü eyler nidâ
Cân u dilden kıl 'azîmet koma anı yarına
- 3 On sekiz biñ 'âlemiñ âsârı yok iken fakîr
Cân ilinde bağlayup tırmuş idim dîvânına
- 4 Tâ ezelden derd-i 'aşkı cânıma cân eyledim
Pâdişâhım sikke urdı ağzımıñ ikrârına
- 5 İçeli câm-ı hakîkat cür'asın oldum itmâm
Şimdi düşdi şanma ayak-ı meyiñ sekrânına
- 6 Şeyh Ra'ûfî 'abd-ı dâ'î bâğ-ı vahdetdir bugün
Şâhid isterseñ cihân burhân yeter izhârına

4

14'lü Hece Ölçüsü

- 1 Tevfîk eyle sultânım bulsun nizâm ahvâlim
Her derdime dermânım sensin yâ Hakîm Allâh
- 2 İslâh eyle ef'âlim olsun şeri' a'mâlim
Çün vâkıf-ı esrârım sensin yâ 'Alîm Allâh

- 3 Fırkatiñle dil haste oldu ğâyet şikeste
Mu'îni her nefesde sensin yâ Mu'în Allâh
- 4 Sür kalbimden ağyârı tıldur aña envârı
Ey cümleñiñ ğaffârı sensin [yâ] Ğafûr Allâh¹⁰⁸
- 5 Ra'ûfî kuluñ edna luţfuñ umar ey a'lâ
Aña maķşad aķşa sensin yâ Maķşûd Allâh

[48b]

El-ĥarfü'l-yâ'

1

10'lu Hece Ölçüsü

- 1 Vaķt-i seherde zıkr it subĥânı
Bulmaķ dilerseñ nûr-ı rûĥânî
Açılur perde zâhir u nihân
Görinür anda vech-i rabbânî
- 2 Nûr-ı tevĥîde irse bir mü'min
Ol muĥkem ider dîn [ü] îmânî¹⁰⁹
Ĥaķķı zıkr itmek mü'mine lâyıķ
Ĥayvân olanlar fehm itmez anı
- 3 'Âşık-ı şâdık maĥbûbun añar
Münkiriñ baĝrı kırsın kanı
Nûr-ı cemâliñ zerresin görse
Pervâne gibi yaķar ol cânı
- 4 İki cihânda mişli yokdur hiç
Ĥaķ te'âlânıñ bize iĥsânı

¹⁰⁸ [yâ] Ğafûr, metinde: Ğafûr

¹⁰⁹ dîn [ü], metinde: dîn

Zâkir ola görsen hayâtında
 “Külle şey’ hâlık küllü men fânî”¹¹⁰

- 5 Rahmet-i Raḥmân baḥr-i ‘ummândır
 Bir kaṭre ider cümle insânı
 Ra’ûfî ister bâkî sa’âdet
 Tevhîd-i zâtdan ḡayrısı fânî

2

Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Fa’ülün

- 1 Göñül şem’î ḡaḡîr pervâne düşdi
 O nûruñ nârına gör yane düşdi
- 2 Nice yanmaya ol ‘âşık bu nâra
 Derûnı tutuşup gülḡâna düşdi
- 3 Belî bezminde câmını o yârîñ
 İçeliden ‘aşkla mestâne düşdi
- 4 Olurken ‘aşkı bâzâr ezelden
 Ebedde zâr ile giryâne düşdi
- 5 Baña ‘âşıqlarîñ sermâyesidir
 Nice ağlamasun hicrâne düşdi
- 6 Anuñ ‘aşkı durur bir genc-i pinhân
 Benim sînem aña vîrâne düşdi
- 7 Nice terk eylesün feryâdı bûlbûl
 Gözine gül yüzini açâ düşdi

¹¹⁰ Rahman süresi/ 26 “Yer üzerinde bulunan *her canlı yok olacaktır.*” (DİB, 2012, s. 531).

8 Vücûdum kaçresi ‘ummânda iken
Gelüp mevvâce kenâra düşdi

9 Muhabbet kaçresin içüp Ra’ûfî
Anuñçün ‘aklı yok dîvâne düşdi

3

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1 Tâ ezelden mübtelâdır bu gönül pervânesi
Hazretiñle âşinâdır cân ü dil mestânesi

2 Çâr ‘unşur bendi ile bağlayup dîvâneyi
Başına takup selâsil seyr ider cânânesi

[49a]

3 İştîyâk hasretiyle ol fakîr hâlîni n’ola
Yanmayınca nura ırmez ‘âşıkıñ dil hânesi¹¹¹

4 Şems-i zâtıñdan Hudâyâ zerrece luţfuñ ola
İrdi vahdet ‘âlemine mahv olup hengâmesi

5 Bu Ra’ûfî dâ’im ister yâ ilâhî vuşlatıñ
Kalbine taldur şafâyı hüccet ola bâdesi

4

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1 Kande gitdiñ ey gönül sulţânınıñ dîvânesi
İçürelden cân-ı mahbûb saña vuşlat bâdesi

2 Mest olup yek cür’asından ol cemâl-i hazretiñ
Tâ ezel ki luţfî özler bu gedâ nâ-şâdesi

¹¹¹ hânes, metinde: hânesi

- 3 Sînemiñ seccâdesinde yâ ilâhî şubh u şâm
Şıdkla tevhîdiñ ola tâ'at-ı mu'tâdesi
- 4 Cezb iderse n'ola yâ Rab şems-i vechiñ zerremi
Evvel âhir ol cemâliñ olmuşam üftâdesi
- 5 Ey Ra'ûfî cân-ı dilden kıl humâveş perr ü bâl
İntikâl it mâ-sivâdan olasın âzâdesi

5

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Göñül pervânesin yakdı o dostuñ 'aşk-ı sevdâsı
Anı idrâk ider qanı meger kim ola bînâsı
- 2 Göñül âyînesin şâf it kuyûd-ı mâ-sivâdan geç
Açıla qapusı her dem gide imrûz [u] ferdâsı¹¹²
- 3 Çeküp semtine ol maḥbûb komadı anda hiç aḡyâr
Ne iḥsân eyledi nâ-gâh görüñüz ulu mevlâsı
- 4 Ḥaḡîḡat yolıdır bu dil gider a'lâ hep
Sa'âdet tâcın ol keydi olan iḡlimiñ 'anḡâsı
- 5 Serây-ı kibriyâdır dil şaḡın şek eyle zâhid
Añuñçün bu Ra'ûfîniñ dilinden taşdı deryâsı

[49b]

6

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Ḥudâyâ feyz-i rahmetden irişdir câna dermânı
Maḡabbet kevşerin içür açılsun vech-i cânânı

¹¹² imrûz [u], metinde: imrûz

- 2 Tecellî-i cemâliñle tesellî-i vişâliñle
Kemâl-i lutf-ı cûduñdan bu dil ister o nihânı
- 3 Bilinmeklik murâd itdiñ kuluñda hod liyâkat yok
Hicâb-ı a'zam olmuşdur irâde gayrılar şânı
- 4 N'ola ey lutfi çok mevlâ seniñ ihsân ile yokla
Harîm-i lutfuña mazhar idüp kılsıñ her ihsânı
- 5 Ra'ûfî bir gulâm idi kapuñda dünki gün yâ Rab
Bugün pîr oldu ol miskîn diler ol 'afv-ı gufrânı

7

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Câm-ı 'aşk ile ezel mey-nûş olandır Halvetî
Mest-i medhûş-i elest hâmûş olandır Halvetî
- 2 Mekteb-i 'irfânda olmuş mahrem-i esrâr-ı 'aşk
Her mu'ammâ-yı begim kâşif olandır Halvetî
- 3 Çeşm-i dilden nokta-i gayrı silüp bunda hemân
'Ayn-ı kalbi açılup pâyân olandır Halvetî
- 4 Her biri âdâb-ı şer' ile olup bunda uyup
Ol bisât-ı kurbete vâşıl olandır Halvetî
- 5 Çünkü sende yok Ra'ûfî bu hışâlin birisi
Kâmile gel bende ol kim tâ olasın Halvetî

Ebyât¹¹³

1

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- 1 Müsâvî çünki ey şûfî seniñ gitmez lisânıñdan
Ne aşşî eyleyem dırsıñ 'abâ vü taylasânından

2

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

- 1 Bürüdi yeryüzini cehl ile nâ-dân hayfâ
Ma'rifet ehline yir yok meger eflâke çıka

Biñ yüz yetmiş bir Zilka'desiniñ onuncu günü eş-şeyh es-seyyid Aḥmed Ra'ûfî Efendî dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâyâ göçdi.

¹¹³ Metinde bu başlık “Ba'zı kıt'atât” şeklindedir. Ancak söz konusu şiirlerin ölçü ve kafiyesi gereği ebyât oldukları anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmet Cevdet Paşa (1997). *Peygamberler ve Halifeler Tarihi* (C. 1). Dergah Ofset: İstanbul.
- Akkaya, H. (2010). Süleyman-edebiyat. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38, s.60-62). TDV Yayın: İstanbul.
- Akşin, S. (2008). Siyasal tarih (1789-1908). *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.77. Cem: İstanbul.
- Aşkar, M. (1999). Bir Türk tarikatı olarak Halvetiyye'nin tarihî gelişimi ve Halvetiyye silsilesinin tahlili (C. 39, s.535-563). *AÜİFD*: Ankara.
- Aşkar, M. (2007). Niyâzî-i Mısırî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 33). TDV Yayın: İstanbul.
- Bican, A. (t.y.). *Envâru'l Âşıkîn* (C. 2, s.388, 349).Tercüman 1001 Eser.
- Bolay, S. H. (1988). Âdem. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.1, s.358-363). TDV Yayın: İstanbul.
- Bursalı M. T. (2007). *Osmanlı Müellifleri* (C. 1, s.177). Meral: İstanbul.
- Büyük Türk Klasikleri*. (1987). XVIII. Yüzyıl dîvân edebiyatına toplu bakış (C. 6, s.193-203). Ötüken: İstanbul.
- Canım, R. (2014). *Divan Edebiyatında Türler*. s.168-178, 333-338. Grafiker: Ankara.
- Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. s.86, 173. İstanbul.
- Cengiz, H. E. (1986). Divan şiirinde musammatlar. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 2 (Divan Şiiri)*, s.291-297. Sayı: 415-417. TDK: Ankara.

Ceyhan, S. (2015). *Üç Pîrin Mürşidi*. s.190-200, 258-263. İSAM Yayınları: İstanbul.

Ceylan, Ö. (2010). Şerh. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38 s.566-568). TDV Yayın: İstanbul.

Cumbur, M. (2007). Raufî. *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* (C. 7, s.301). Ankara.

Çelebi, İ. (1998). Hızır. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 17 s. 406). TDV Yayın: İstanbul.

Demirli, E. (2007). Niyâzî-i Mısırî. *Tasavvufî Görüşleri* (C. 33). TDV Yayın: İstanbul.

Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi: Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2012). *Kur'an-ı Kerim Meâli*. Diyanet İşleri Başkanlığı: Ankara.

Dilçin, C. (2009a). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. s.104-217, 251-257- 405-465. TDK: Ankara.

Dilçin, C. (2009b). *Yeni Tarama Sözlüğü*. TDK: Ankara.

Dilçin, C. (2017). Gazel. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 2 (Divan Şiiri)*, s.81-85, 99-117, 183-192. Sayı: 415-417. TDK: Ankara.

Ebû Ca'fer Muhammed Bin Cerîr'üt-Taberî (t.y.). *Tarih-i Taberî* (C.I, s.307-316, 516-519). Sağlam: İstanbul.

Ercilasun, A. B. (2009). *Türk Dili Tarihi*. s.45-457. Akçağ: Ankara.

Ekinci, R. (Haz.) (2012). *Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî (İnceleme-Tenkitli Metin)*. s.31. Tibtan Yayıncılık: İzmir.

- Elçin, Ş. (1992). Türkiye’de halk edebiyatı, halk edebiyatına ve halk şiirine toplu bir bakış. *Türk Dünyası El Kitabı* (C. 3, s.244-281). TKAE: Ankara.
- Eldem, E. (2010). 18. yüzyıl ve değişim. *Cogito, Osmanlılar Özel Sayısı*, (19). s.191. İstanbul: YKY.
- Eraydın, S. (1990). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*. s.155-162, 458-465. Marifet Yayınları: İstanbul.
- Erdem, S. (Haz.) (1986). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurfâ’sı*. (Doktora tezi). s.214-215. İÜEF: İstanbul.
- Evliyalar Ansiklopedisi* (1992). Ahmed Raûfî (C. 2, s.300). Türkiye Gazetesi: İstanbul.
- Faroghi, S. (2008). İktisat tarihi (17. ve 18. yüzyıllar). *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.193. Cem: İstanbul.
- Gölpınarlı, A. (1955). *Divan Şiiri, XVIII. Yüzyıl*. s.5. Varlık: İstanbul.
- Gölpınarlı, A. (1969). *100 Soruda Türkiye’de Mezhepler ve Tarikatlar*. s.205-2016. Gerçek: İstanbul.
- Güzel, A. (1989). Tekke şiiri. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 3 (Halk Şiiri)*. s.285. TDK: Ankara.
- Haçerlioğlu, O. (1994). *İslâm İnançları Sözlüğü*. s.131-132. Remzi: Ankara.
- Harman, Ö. F. (2010). Süleyman. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38, s.56-60). TDV Yayın: İstanbul.
- Horata, O.(2002). Zihniyet çözülüşünden edebî çözülüşe: Lâle Devri’nden Tanzimat’a Türk edebiyatı. *Türkler Ansiklopedisi* (C. 11, s.579-589). Ankara.

Horata, O. (2015). *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*. s.9-170. Akçağ: Ankara

İnalcık, H. (2016). *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar 4*. s.3-7, 69. Türkiye İş Bankası: İstanbul.

İpekten, H.-İsen, M. (1992). XVIII. yüzyıl divan edebiyatı. *Türk Dünyası El Kitabı* (C. 3, s.185-193). TKAE: Ankara.

İssa M. İ. (1995). *Müstakimzâde Süleymân Sa'dü'd-dîn Efendi Mecelletü'n-Nisâb*. (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

İsen, M. (Ed.) (2011). *Şair Tezkireleri*. Grafiker: Ankara.

İsen, M., Horata O., Macit M., Kılıç F. ve Aksoyak İ.H. (2006). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. s.137-155, 208-236. Grafiker: Ankara.

Kara, M. (1985). *Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi*. s.288-289. Dergâh: İstanbul.

Kesik, B. (2014). RA'ÛFÎ, Şeyh Seyyid Ra'ûfî Ahmed Efendi. Erişim:16.07.2017
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2427>

Kılıç, M. E. (2017). *Sufî ve Şiir Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası*. s.98. Sufi: İstanbul.

Koçu, R. E. (1958). Ahmed Raufi Efendi (Şeyh Seyyid), *İstanbul Ansiklopedisi* (C. 1, s.460-461). İstanbul.

Kunt, M. (2008). Siyasal Tarih (1600-1789), *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.57-58. Cem: İstanbul.

Kurnaz, C. (1998). Hızır, edebiyat. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 17, s.411-412). TDV Yayın: İstanbul.

Kübra, N. (2013). *Tasavvufî Hayat*. (Haz. Kara, M.). s.80-82. Dergâh: İstanbul.

Levend, A. S. (1943). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*. s.42-49, 268. İnkılap: İstanbul.

Mazıoğlu, H. (1983). Türk edebiyatı, eski. *Türk Ansiklopedisi* (C.32, s.130-131). MEB: İstanbul.

Mehmed Paşa, S. F. (2010) *Şerh-i Evrad-ı Mevleviyye*. Rûmî: Konya.

Mengi, M. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. s.203-205. Akçağ: Ankara.

Özkırımlı, A. (1990). Ahmed Raufî Efendi, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* (C. 1, s.61). Cem Yayınevi.

Öztekin, Ö. (2006). *Divanlardan Yansıyan Görüntüler*. s.55, 351-362. Ürün: Ankara.

Öztekin, Ö. (2010). *Çelebizâde Âsım Divan*. Ürün: Ankara.

Öztürk, M. C. (2004 Ocak). Hazret-i Pîr Seyyid Ahmed Raûfî El-Üsküdârî hayatı ve eserleri, *Üsküdar Sempozyumu I, Bildiriler*. (C. 2, s.404-417). İstanbul.

Öztürk, M. C.(2007). Ramazâniyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.34, s.440-441). TDV Yayın: İstanbul.

Pala, İ. (2006). Mühr-i Süleyman. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 31, s.524-526). TDV Yayın: İstanbul.

Parlatır, İ. (2015). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Yargı: Ankara.

Sâmî, Ş. (2013). *Kâmûs-ı Türkî*. Kapı: İstanbul.

Saraç, Y. (2015). *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*. s.192, 274. Gökkuşbe: İstanbul.

Serin, R. (1984). *İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler*. s.67-83, 158. Petek: İstanbul.

Süreyyâ, M. (1311). *Sicill-i Osmânî Yahut Tezkirey-i Meşâhir-i Osmânî* (C.2, s.422). Meclis-i Kebîr Maârif Azasından, Matbu'a-i Âmire: İstanbul.

Şerefüddin, Ş. (2009). *Nokta ve Kalem*. (Haz. Kanık, M.). İz: İstanbul.

Şentürk, A. A. ve Kartal A. (2011). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. s.489-503. Dergâh: İstanbul.

Tanman, M. B. (1989). Ahmed Raûfî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 2, s. 120). İstanbul.

Tanman, M. B. (1994). Raûfî tekkesi. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (C. 6, s.309-310). İstanbul.

Tanpınar, A. H. (2009.) *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. YKY: İstanbul.

Tansel, F.A. (1971). Hayâlî, *Türk Ansiklopedisi* (C. 19, s. 97-99). MEB: Ankara.

Tarlan, A. N. (1945). *Hayâlî Bey Dîvânı*. s.125. Bûrhaneddin Erenler Matb.: İstanbul.

Tarlan, A. N. (2002). Dîvan edebiyatı. *Türkler Ansiklopedisi* (C.11, s.648-650). Ankara.

Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Naili* (Haz. C. Kurnaz). s.277. Bizim Büro: Ankara.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. (1990) Raufî Seyyid Ahmed (C. 7, s.289). Dergâh: İstanbul.

- Uçman, A. (1988). 18. yüzyıl tekke şiiri. *Büyük Türk Klasikleri* (C. 7, s.299). Ötüken: İstanbul.
- Uludağ, S. (1997). Halvetiyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.15 s.394-395). TDV: İstanbul.
- Uludağ, S. (1998). Hızır, tasavvuf ve halk inancı, *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 17,s.409-411). TDV Yayın: İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ.H. (t.y.a). *Büyük Osmanlı Tarihi* (C. 5, s.147-148, 318-337, 473, 546, 612). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları: Ankara.
- Uzunçarşılı, İ.H. (t.y.b). XVIII. asırda Osmanlılarda güzel sanatlar, *Büyük Osmanlı Tarihi* (C. 6, s.513-568). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kur. Yay.: Ankara.
- Vassaf O. H. (2015). *Sefîne-i Evliyâ*. s.59-69. (Haz. M. Akkuş ve A.Yılmaz). Kitabevi: İstanbul.
- Vicdani, S. (1338). *Tumâr-ı Turuk-ı Aliyye*. s.95-96. Evkaf-ı İslamiyye Matbası.1338-1341/ 3. Kitap-Halvetiyye: İstanbul.
- Yağmur, S. (2014). *Yunus Emre Divanı*. s.180, 266, 308. Dergâh: Ankara.
- Yazım Kılavuzu* (2012). TDK: Ankara.
- Yeğin, A., Badıllı, A., İsmail, H. ve Çalım, İ. (1990). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*. TÜRDAV: İstanbul.
- Yıldız, A. (2004 Ocak). XVIII. yy. şairlerinden Raûfî'nin mutasavvıf ve şair kimliği, *Üsküdar Sempozyumu I, Bildiriler*. (Cilt 2, sayfa: 422-434). İstanbul.

Yurdaydın, H. G. (2008). Düşünce ve bilim tarihi (1600-1839), *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.301. Cem: İstanbul.

Yılmaz, K. (2002). *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. s.261-262. Ensar: İstanbul.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*. Enderun: İstanbul.

18. yüzyılda Osmanlı kültür ortamı, *Sempozyum Bildirileri (20-21 Mart 1997)*. Sanat Tarihi Derneği Yayınları: İstanbul.

RA'ÛFÎ DİVANI'NIN ESKİ YAZI METNİ

Sat. Bakaslar Kurulu F. 10
10 Eylül 1976. Sayı : 7/15.10
Yahri Bilge Vardel rinden

مشاب و لایت ناب کو کرامت انش اب قلب العارفین
فخر الواصلین مرث دالگاه دلیل اصحاب انباء نور ضمیم
صورت معنای و مستقیم انهم حضرت شیخ سید زنی
احمد افندی قاری زاده العزیز حضرت بیکان روضه قاری حوی
خیال بهشتی بلادن سر زخم ظهور اولان شکوه مسکینین
نوحید ربانی و نفوت فخر عالمی که فی الحقیقه سنبل گاه کسی
ارایش شیشنه با صر زلفاره اولدجه سنبل گاه کسی
هر قطعه مرث دیوان حقیقت عنوان و کند و لر بیک مبارک
براعه برادر لیک سنبل فسطح خجیر و نکاشنه صحیفه نور زین
اشنای شمع معاد فیه دین فقیر بر تقصیر اولمغله و اولوب
با دکار عشق اولمغله ایچون و دیعه دولاب روزگار قلندر

FB341

566/1976

احرف الیاء

یا آلهی در کتب قیام عارضه نبی
فیض و انکسار سید طهر قیام
الطهر محرم و الیام محرم نبی
و او اکندن ایرش در رستنی جانم

شیخ روفی اول فقیه اولیای حلیه

شش هجرت اول فقیه اولیای حلیه

و صلی جان بونق اولیای حلیه
فونکون صبر و طاقت قالدی یارینا
کرامت الشیخها الیوم و او
باقی جامع شمسینی نورانی و او
ماسا صویرتیک همیری برام دل

کار خفایک اهدی بولدی روفی حلیه

در شمسین برستی الی اولیای حلیه

طوبی دور و زویرتیک و کلرک و کلرک
ای کویر و وجودی طوبی طوبی
موسلم و دی حریز و کلرک و کلرک
و لستنی طوبی طوبی طوبی طوبی
و طوبی طوبی طوبی طوبی طوبی
سند و کلرک با لستنی طوبی طوبی

مدرایت بنده کربا باریا کرم
اکموت سرک او را شرف بولی

الحوف الشاء

الحرف الجیم
 لیکو یو غاب غفلتدن کوزن اچ جهائی سته کل توحید صوری اچ
 صفائی توره ارب کلنن اچ نه عارف ایدان توحید معراج
 قنی اول کو آچوب حکمت پلندر او حکمت صاحبن اروزقندر
 ارب اول بخوانه غوص ایدنر نه کامل ایدان توحید معراج
 جهان آینه مصنوع رحمان ظهورین ایددانی برهان
 صبق اعم و ش اولای جان نه فایق ایدان توحید معراج
 فراسات نورنی جانده بقه کور روفی قللی سببیت کج کور
 واروب وحدت سر اید اوچ کور
 نه عارف ایدان توحید معراج

اعرف الدال

الی حدیث اقامت کل کبر جمیع جمیع چون کم دار سدا ستر اول بولدی مانیان توحید
 کل جمیع جمیع طوت جتی غرض معانی کج عالم نویسنی جان کور عیان توحید
 نصیحت نویسنی طوت طوت طوت طوت با نثر او کیشی نادر کور بولدی بولدی جان توحید
 هر کم دایند کدی دان و حدت بوزن شعری اول و در خطی رحمت بخوان توحید
 حکیم مستزهب قاهر و باطن اشیا فرمان بانوک حکمت سبحان توحید
 ارباب علم و شایسته اهل حق صفتان توحید اگانه ناولند یوقدر ایمان توحید
 صیب بوزن کل کیدر قلم کبریا کس سدره ارسک و به جان تابد و هران توحید
 کوناب جان اول و هر کینا به غوامض درون یه بولند غمان توحید
 کرا حل حقیقت شایسته سر کینا کینا نکانه ان اول و کینا کینا کینا توحید
 قید جان و کینا کینا کینا کینا کونینا اولوب مالک مملکت عیان توحید
 بست تان جان توحید عرفان بتور و نام هر قی دل و کینا کینا کینا توحید
 نقاشی از قلوب افغان مصیبت توحید شمس و قمر یه قهری چراغان توحید
 صواب و شکی کور قور کینا کینا کینا ان کینا کینا کینا کینا توحید
 منسوب و ارباب آفاق انفس باق کینا کینا کینا کینا کینا توحید
 مصرا و کینا کینا کینا کینا کینا اول قبله عالم کینا کینا کینا توحید
 جگانه و کینا کینا کینا کینا کینا غوامض لان کینا کینا کینا توحید
 اول قلم هر انوار و کینا کینا کینا کینا کینا کینا کینا کینا توحید
 بر نقطه و کینا کینا کینا کینا کینا کینا کینا کینا کینا توحید

الحرف الزاء

بود که او فضا یخیزد و کوهی سالی را بکشد
 صد و پنجاه سال و یک روز و یک شب
 از آمدن عقیق الماشی که کوهی سالی را بکشد
 و دو سال و یک روز و یک شب
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد

روقی که بر می آید این کوه و صحرایان

نه اصول و نه دیوانه کوهی سالی را بکشد

تا آمدن جان سولی تو حیدر را بکشد
 جمع ایوب الی خراب مایند قیدی بجا
 کوهی که کوهی سالی را بکشد
 عقیق و الماشی که کوهی سالی را بکشد
 صد و پنجاه سال و یک روز و یک شب
 از آمدن عقیق الماشی که کوهی سالی را بکشد
 و دو سال و یک روز و یک شب
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد
 و یک کوهی که کوهی سالی را بکشد

ایرش روی کوهی سالی را بکشد

که بر جان او را بکشد و در آن کوهی سالی را بکشد

ای شرف صا حید علم سندن شفا ایست / ای علم الم سندن شفا ایست
 بر عافه و کمال سکا است و حال طاعت / ای عافه و کمال سندن شفا ایست
 کوسون و کمال یو کوسون چای طاعت / ای کوسون و کمال سندن شفا ایست
 در دلی کمال سندن شفا ایست / ای دلی کمال سندن شفا ایست
 سید روفی یانی عشق الی اولی ولی
 طوبت الی یو کوسون سندن شفا ایست

الحرف القاف

اهل ثم صا شغلان ست ابرو هم سهاقی
نازدهن تاروت ایوچان اهل لہ
باش اچی یان آیق دوشد یصحراره
نور کون کیمکسینید باندیر بران کوش
اهل غشغان کرزیند بال چوبیہ مارالین
باغ شغلان جیندلم اولر سرکوک و سوار
جود غشغان شربند ان اولر بون بون
ای روفی صبح سیر الیوب جامن سما

کلاسک کوزون الیور سقا شقی

کوزخادرج و دوا حدن علان تو خدوق
دارلش شمع الیدی نولد جان تو خدوق
فصل اکثلا ام کلک بطلق سدا تو خدوق
فلسلای قلم جید جاد فلاح تو خدوق
لسکال سیر طلال نهم رسال تو خدوق
عم الیقان یحیی السیدین حق البقی تو خدوق
حدرامان شش بهمان حدن ولمان تو خدوق
ای روفی طوبت سستی حق نرنی تو خدوق

قول جلیل قو طلب و اسم جلیل نو خدوق

لحوف الکاف

اکو کوکوندک قطع اولدی بالک او جهوخت یوق ندر حالک
ش حبار کین قدسیان ایزو ترک ایدوب کلک فانی اوارش نلک
وصیلن کلکیت فوئل ککرایت جادعنه درن کیدر پوشت لک
نورادی اصلک تانولدی فصلک آلا نوب فوئل ککرایت آتالک
یوقیدر سندر پرواز همت صغایت اوزکی کتسه ن مالک
سعی ایدوب ازلن ایلخوده ندرک فانی اول کالک نام وشت نلک
سیدرونی ککرایت خدای

حق عطا سیدر جهو کالک

بو جهن دالیمدی شکیر کوزی طیب ایلنلک کرا آملان حجاب نور اولدی کوکوندک
هریک کیدر کوزی طیب ایلنلک ازلن ککرایت ایدوب ککرایت ایلنلک
مغنی نویدر سندر دن ککرایت مغنی اولدی ککرایت فوئی ویه ککرایت
رویان رونفی خاکه رسته جاد کاهو

یوقو ککرایت فوئی ویه ککرایت

طراسن فوئی ویه ککرایت فوئی ویه ککرایت سندر عطا سیدر جهو ککرایت
تویدر سندر ککرایت فوئی ویه ککرایت ایلنلک ککرایت فوئی ویه ککرایت
ایم باغین ایزو وار قلم ایزو وار صاچک ککرایت ککرایت فوئی ویه ککرایت
نکدن جوئی ککرایت فوئی ویه ککرایت فوئی ویه ککرایت فوئی ویه ککرایت

استیات حکم رخ جات قیل جتاج لیس لاسان آلاماسی و لیس
طبع اندک ککرایت ایزو شش ککرایت جاده الریه الحسون عاتیل جتاج
قاصد سهرت ککرایت ایزو جتاج جتاج ککرایت ایزو جتاج
سهرت ککرایت ککرایت ککرایت ککرایت ککرایت ککرایت
ماساهل ککرایت ککرایت ککرایت ککرایت ککرایت ککرایت

بالهی قیل ناسر شمس ذلک نورین

شیخ رونفی عیسی ککرایت ککرایت

حق یوزینه کوزین یو مان محجب کیم ایلک ککرایت
حق قیوب غیره بقا فانیده نه بول ککرایت ککرایت
ایرسمان حکمند اول ذکر رحمان سعیده اول
دام سلطان شکر نده اول غیری نه کار ککرایت ککرایت
نخل وجود ککرایت با دایده خسته لری دلشاد ایدیه
جلن دلی آباد ایدیه غیری دخی ندر ککرایت
لطف ایلوب اول ذات حق ککرایت غیری دین مطلق
مصطفی بر ایدوب ملحق حق جان ککرایت ککرایت
اهله درده محنت ویرر جنت ایزو صلعت ویرر
اولو جهل جنت ویرر حق نام بول ککرایت ککرایت

الحرف الهم

توید با جوب و آن نقصانی که در کمال
تجربید با آن است که آن ایمان و طرد کمال
عمد با یک کبی عزیزی طوت تعلق کی
حرفی و بوب تو فیکی اس اطلو کمال
هر که می با حساب دلد که بون بون چا
سرد طون بر آن به شستر تبا آن کمال
در که می بکوبت می هر یک کسن حمد لیلی
آچلی و صوات بولی سطلانی بود کمال
نفس هر د که که در جهانی صبر و هجر
حکم لیلی او جد او چه قدر بد اطلو کمال
رخ هدا با جوب و صحت دیا بیکه کویا
عین شهادت با بوب بخیر غان او کمال

روقی به اید و بیکه ان هر شکلی اولی اسان

آن نفس اسن از میان قزاید طلو کمال

یا ارجی اسواد قن مسون دلد خصال
الکت اف صد را که در عین کس وصال
فوقین عطف ان ایلدن کسند اید قلمو
جوش و غیب قلدی جوان ما آب زلال
من عوف بر قدم و جهاند چون کس
کنت نزل کس و بید ایدی جان و مال
پادشاهان عطف نوز ایلدن جان
باش کس جی دوز ایلدن کس نکلانی مثال
حکایت کار عا کسند را ایلدن و فکانت رفیق

بجو و کت کو هر ندن و بر روقی به کمال

شمار اول و کس دلد عالم قوس کمال
اغلب و عا شکر کس کس کس کس کس کس
قیه عا کس کس ایلدن کس عطف کس
نیز عطف بان ایلدن کس کس کس کس
در عطف و باقی اسن کس و ایلدن کس
نار صبر و کمال کس کس کس کس کس
کمال کس کس کس کس کس کس کس کس

ماسواد سنج او بارایت
روقی نوری انکارایت
دلده حقی کل اطرهارایت
غیری کیمی اک کس کس

بوجا کنگ تندون کو جو زون اول

واصل اولان حقد لا به نوزن اسرار اولور

وعدت سر سارک رقی کرکرتون اول

اول حقیقت کل سینه ان مرغی سلا کل
کل فلذ کرکرتون بیلان سارک کاشات
واکلی نور حقیقت مظهر نام الیوب
ای سرکای کرکرتون غنیمت کیدانه سسی
کلکش رانک جیبیا قاپ کوشی کوز
ایجو کل و جیها ندانی روفی شاد کیر

طبع الله خلوت بر بیلدا افغان کل
دین و ایمان کل حکم او کرن
کچ المیر المیر صد قبله ملاعت
حق املتن حاضر ایدیه کور
اعتقاد کلی سنته او بد ر
کنا برنته مقتضای طوت
بش وقت غازی کرکرتون زمار
صانع المیر سالک بوتن ایجده
فرست کچو رفته جیها غنیمت
علم جالده اوله کل جیها
حق ذکر ایلدا دایم برقی

الحرف الميم

عزيم يقايم يزيم يقايم واليهضيا يصا يكلم
 ديمك شمس قديك ديمك سي صدرك شعور سي برحانه كلدم
 غمك كرامت عون عنائش قطب هدايت درمانه كلدم
 روحك مهر مكي ياني سيسي دوستانك ايند سي جانانه كلدم
 كجوب قطره قديم ذروه بولوب نقطه عما نه كلدم
 نفلك پردوسن كسوب چيشن چه زوب عقد سس فزانه كلدم

جام عشق انوشايدان احل يقين كل كمال شو قد ذكر ايد لم
 كار بالهون فديله كي صقاي كل كمال شو قد ذكر ايد لم
 ناهان شمس جمال ايد طلوع حضرت خندان ايد جانك صنوع
 اهل نو فنيك زنده سینه قين شروع كل كمال شو قد ذكر ايد لم
 سینه جانان ايد كوكلع ركاه اوله قيب آگاه ايريشن سنا اوله
 جان دل كوكلع هرگاه اوله كل كمال شو قد ذكر ايد لم
 آنچه نو حيد لامك الميرين تو قماضه اند معني كلدرين
 استر پيلك كوه سن حق يوترين كل كمال شو قد ذكر ايد لم
 ذات محبوبه بنو چه اندر اولور العبد دل عاشق سنيا هو اولور

ای موی اسیر سربلند صلاست

غالب و سبب که منزه لاله اولور
چام و وحدت نوشل بدن بود حیا
احل توحید به بکر بود قدر مات

الدر و فی اسیر سربلند صلاست

کمال کمال شوق غم که کرا اید لم

موت کان نویدی جان غم که کرا اید لم
کوتاهه و سبب که منزه لاله اولور
چام و وحدت نوشل بدن بود حیا
احل توحید به بکر بود قدر مات

سیر و فی جان را ران بتا اید غم که کرا اید لم

کمال کمال شوق غم که کرا اید لم

خدا را بگو که منزه لاله اولور
چام و وحدت نوشل بدن بود حیا
احل توحید به بکر بود قدر مات

الدر و فی اسیر سربلند صلاست

کمال کمال شوق غم که کرا اید لم

روفي مع الهدن سبق الكسبه مولان

اوقیہ دہشتہ کچھ اسماء خیر ویر لاوالا دہ

مقدّمات و مسائل و حلّات علی بن ابی طالب و مسائل
جان کلمه و بر دو قافی فکریه و مسائل و مسائل

الحمد لله الذي جعل في كل شيء
دلالة على قدرته وكرمه
والله اعلم بالصواب

فروخت که کنی چند بویاق قشکایو از سر
سرخ تو دیدی قشکایو بویاق که علی خان را و از نوک

اصلاح کن اسفندی در عربی قویوب ذاتی اورا
افان کمالی بولانی بر زبان شکلی ابر مرگت

یافہ عالمہ محمد علی خان اول مرعہ جان اوجوب حقہ / مانی

سنہ ۱۲۰۵ قمری اول قمری کے ایام فرائض

مناجیہ کا یہ خط یہ مولانا حسن الرحمن نے لکھا۔
 طبعت الہیہ کی طرف سے یہ اپنا وارث مستحق

دو شرف ان قدیمہ اکبر جلالک عبیدینہ
ایرسم وصالک صیدینہ غلبک بدو کعب

عشق آن بوند بود فقیر جز در یکیم لبیا نه بار
باق عالمه فیض رحمت ای خالق کو کون مکان

کشمه ان را درین قبیل قال ظاهره که دستمه نژاد

و کز آن سلسله ای که از ناله هر دردمند و درمان و گداز
هر قبیله و هر پادشاهان و کز آنکه کسم نمی هر در

قدیم بود و در آنکه فخر بود و کل شکر که

و دانشمند را در آن فکر که افکار و فانی هر زمان

عوان حیدر انجمنی سرسره لوب و کلاهی بنظر
لوکل حقیقیدن راه سبیل آگاهی بدین

عالم آفرین بجز و حسن انکار
نه مایه کیمیکه عاشق حیران آرئی بر حسن

شما و هم که در این کار و این بی نظیر کار
سماوات درون این کوه افاق صفا می باشد

ولی خفایش ان کو در رسن انداخته

1

وہی جو علیہ السلام ہم زمین و آسمان بچوہ

ہو شکل صیبت و کفارہ حالہ رانی بلزسن
کل سنبلی کہی اکہ و کلک لائق اید و سیر

عجید کی عجید کم سن ابوالحسن

در اصلان دمی صعدان ز غلطان کون
نه دن خلقت بد ز غصه و دلخوب بدی کرم

ابو جحریت باغیان سوزنا بیست عیان کی

خله صا اء آء آء و فح اعما طر قوا ن
عورين كان حصر من بوجان برن چي در

انوك نوزى كى كتاب در يوقى غميرن الحسن

شفامت قبل چم قلاب توکین

مریض با سوزا یوز ایلده درمان
ایجور جام صفوان اجله نین

هو او نفس اکا او عالمیہ تعلیم
ہوم غ جان سوادین پر واز

شفا عفت ایست اما در مضرت
یکی عالم اوله بو جان محمدین

جلوب غصمت کند به حبس
اوله جان قطره سخی شوامن بکریں

ایرند ز دره فی خمس عطا به

روفي الهمدند عیدین

یونانی سیمه را بر سنجی، سیمه در آتش و در آبی و در

والله اعلم بالصواب

اوله اوف بالعباد الله و انهم و

7

100

فیض ایدوب اراغ عزت همسری تا آن اید

ای رونی صدر دلا طبعی اول ماه مو

طوفی نسو

قرآن تکون جائل غل الله دیو دیو

یوسالم کز ندن اول عالم قدسی به

نیا کلچک حقدن اورخی وین

برقاله کی یولیک ناله و فویش قاطع

عندھه فلع الله کز کل طبع ایله

زوف ویر یار جان کیوب حلفت ایمان

ایچوب شراب عن فان حکمی الله دیو دیو

نعت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم
ای مظهر انوار حق ای مرکز اوج مطلق
ای نایب کافران حال پذیر سر درون
ای که خجسته کسی حق الیقین نیست
ای که جهان برسان لبان تو زبیر بر جان
ای که تو حیدر بودی و نه از آن و زین
سکون روح روان بدی و نه از آن و زین
ای که انبیا انسانی اولیا ملک ماحسانی
جشن این چنین نعت این چنین نعت
سبح کو بر تو در حق رکعت هر کس در حق
و بر آن روفی پیوستی بسوسالته
ای که در ملک صلی سستی بر سوسالته
جای این چنین جان نام ملک و نه از آن
مقدور قاتل معین مطلع انوار دین
فرقتی بی دوران قوی حکیم بر جان
نور کس حال ملک بر آن اولیا جان و نه
عمری قدیم صبا اشلام هم در خطا
پیر کجک افغان و نه از آن و زین
عالم هر که در دار کز کز کز کز کز
ای که به دنیا جات قتل اهل ما جات

رو فی جگر آهی جمع قد غایت کن ای
ای که در ملک صلی سستی بر سوسالته
سبح کو بر تو در حق رکعت هر کس در حق
و بر آن روفی پیوستی بسوسالته
ای که در ملک صلی سستی بر سوسالته
جای این چنین جان نام ملک و نه از آن
مقدور قاتل معین مطلع انوار دین
فرقتی بی دوران قوی حکیم بر جان
نور کس حال ملک بر آن اولیا جان و نه
عمری قدیم صبا اشلام هم در خطا
پیر کجک افغان و نه از آن و زین
عالم هر که در دار کز کز کز کز کز
ای که به دنیا جات قتل اهل ما جات

الحروف الهاء

قوار حقائق احسان لا اله الا الله

نكرات حاكمتي وانشاء وانشاء وانشاء

دروك حاكمي بال ايد هر كنه هي

حجت كزيت طهار قلب انوار طوار

بركوك ساسي نور احمد ضيا ساسي

قدرت نوري زادن محو اشباح بزدان

آل كنه كبريه ورمه عرك حيايه

نوحه كل صلح حق آج كوزكي نوريه

فخر عالم كنه هي هر طاعت تمامي

اي روفي او ال كاه اوله خاص وركاه

خلاصه دي هر كاه لا اله الا الله

جمال درويزه ششم عنايت ايلانه

نمرات بو عا داني قوريه صوريه عا داني

جنگل كنج و بروه و ملكد كنج و بروه

مرفق خيلاني با شمع تاج كاه و درون اول كنج

جمال كنج كرك آج عنايت ايلانه

جنگل جهان كنجي رسترا ايلانه

لوكا فخره جان كنج كيه قاندينه

علمان احسان قاندينه رسترا ايلانه

موم

دروم ايلان كنج رسترا ايلانه

فخر كنج كاه اول كنج رسترا ايلانه

روفي كنج كوي رسترا ايلانه

اول كنج رسترا ايلانه

لوكا رسترا ايلانه

مرفق رسترا ايلانه

حقيقت رسترا ايلانه

نوحه رسترا ايلانه

فخر رسترا ايلانه

جمال رسترا ايلانه

جنگل رسترا ايلانه

لوكا رسترا ايلانه

علمان رسترا ايلانه

موم

دروم رسترا ايلانه

فخر رسترا ايلانه

روفي رسترا ايلانه

اول رسترا ايلانه

لوكا رسترا ايلانه

مرفق رسترا ايلانه

حقيقت رسترا ايلانه

نوحه رسترا ايلانه

فخر رسترا ايلانه

جمال رسترا ايلانه

جنگل رسترا ايلانه

لوكا رسترا ايلانه

علمان رسترا ايلانه

موم

سهم

خداوند بزرگوار آسمان آبیاری
بر بندگان خاتم اولدی که بر این عالم سیل ماه
اسلام و مظلوم علی را آفرید و اکنون
انبیاء و مرسلین است که هم مقامی
کلام و مظلوم علی که بر کس است و هم
است ایچره بر دفتر که در روضه خاوند
و بر جوار حضرت که بر سر جوارگاه

نظیره

خدیجه زانی که کرامت ابدی او را مشاهده
لی مع انک کرامت ابدی که در عالم جوارگاه
شهر و دولت و در جوار بیگانه انوار نام
چشمندان بر روی باقی باقی است و بر پایه
تربیت ایند که در زوایا و ابائی
کلمات حق و حیرت اجداد عالم
نور نامک بر روی جوار بیگانه هر که
انبیاء و مرسلین و بیگانه حیرت نظر
هر کسی بر روی جوار بیگانه هر که

روز خوشتر ایام سرور و شادمانی

ای مفضل بنی الدین من زکلی تو حیدر ابد
آج کوثری خال خدایت از اماند کوثر حیدر ابد
موت کوثری که کرامت جان کند که کور چون
قرآن اوینا و چون ابد که کور ابد
است بر این باقی تو کرامت ابد و اماند تو
خدا و اماند تو کرامت ابد که تو حیدر ابد
مدا و اماند تو کرامت ابد که تو حیدر ابد
خدا و اماند تو کرامت ابد که تو حیدر ابد
حق که در قرآن اولور قرآن کوثر حیدر ابد

سکونده اسم الله

سزنی شکر شرح ایدر ابدی دوست
سزنی اهدر شکر حیرت که در
دی قات بر لاله فلک جلد
حق الیقیندن آب حیات
وحدت الیقیندن اول حقد لایق
پر خوردهن اچیتق سلطان
جان تو شکر پرواز قلبی کنیدن
چار عنفردن قیل و سنن حیران
شکر و در کزلی معنای حیران
روقی سوسو بر نطق مکنیدن

هر سوسو زیند کل اربان ابد

بخت و بختین بر جوار بیگانه او را مشاهده
جمع مکنان تو قیلان علی و اماند تو حیدر ابد
بخت و بختین بر جوار بیگانه او را مشاهده
جمع مکنان تو قیلان علی و اماند تو حیدر ابد
بخت و بختین بر جوار بیگانه او را مشاهده
جمع مکنان تو قیلان علی و اماند تو حیدر ابد
بخت و بختین بر جوار بیگانه او را مشاهده
جمع مکنان تو قیلان علی و اماند تو حیدر ابد
بخت و بختین بر جوار بیگانه او را مشاهده
جمع مکنان تو قیلان علی و اماند تو حیدر ابد
بخت و بختین بر جوار بیگانه او را مشاهده
جمع مکنان تو قیلان علی و اماند تو حیدر ابد

روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد

روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد
روقی کوثری من ابدی نام تو حیدر ابد

سهم

سهم

بمقام ملک که بخت روح رسد در مقام
 گویند زین صدم اول بیکدیگر قائم اول
 دنیا اندازد که و کل و ارب و بیک
 تقسیم جان زین بدن و قوی همی پرده و
 جانک و دی طمانه و زخمی و در میان
 چنان رخ و فی با جلال کشون نمیزد آن جلال

کل تو چون ترک نمیزد حال عیان که تو حیدر ایله
 ای که کل پر بادش ده در خانه ای صافم ایبر
 باغ غیبی شرح نمیزد کل در ایله دریا
 ای که کل عیان ملک اناری و بیکدیگر فقیر
 تا از دهن درده عشقی جان جان ایلم
 ایجملی جام حقیقت که در اندام علم
 شمع و قوی عید ای باغ و صد در تو کون

شاهد است که هر که جان بوجان بیاورد
 تو بن بر سر تو بوسه شایسته اولم
 اصلح ایله اضمالم اولم بیکدیگر
 فرستاده دل خسته و دلری عیانیت
 سر نمیزد ایله طر کر که اولم
 او فی تو که اولم و اولم که اولم

42

خدا یا قیض رحمتش برده چنانچه
 بجای جا کلاه تسبیح و صبا کلاه
 باج کلاه مراد از کلاه خود ایشان
 فوله ای عطیه جو قمر سلاسله احسان
 رقی بر غلام ابدی توبه که در کجی کجی یار است
 بود که پیل و لکله اول سکین دینار دل غنچه
 جام شقیه ازل می نوش اولاد
 ملت غرنازه و دست حرم از رشتی
 چشم دلم نه نقطه نیری کسب بود
 بهر ری دایه تر عطا اولوب بود
 چو کوه سنده بوقی رفته و خفا لک بر تپه
 کما ملک کلینده اول کیم تا اولاسن خلوفی

بعض فطحات

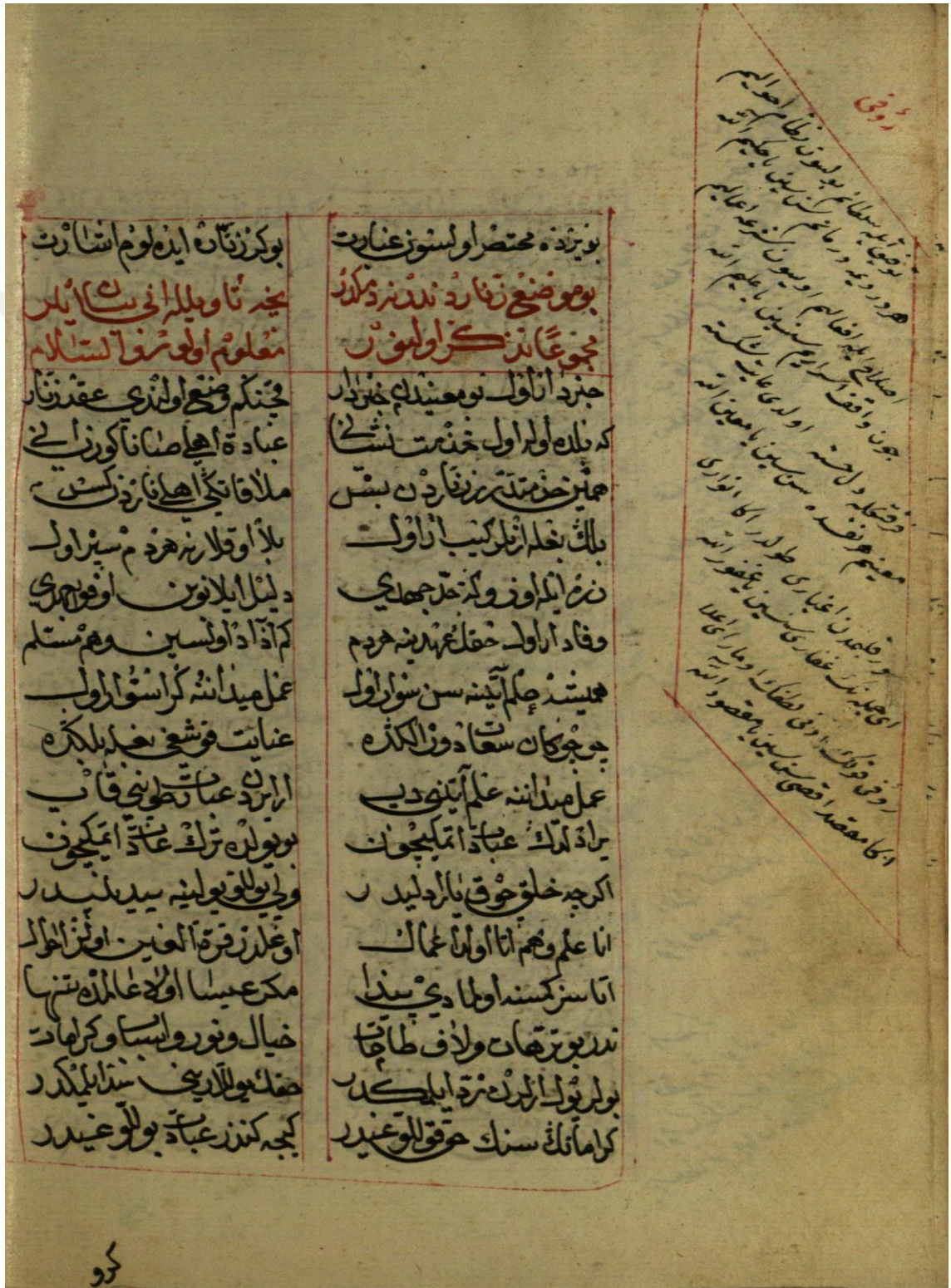
س و هر گاه کسی سبزه کز کون - دامنش ایستد بر سرش و طبعش کون

پدر و در هر روزی بر طبعش وادان صیفا - عودش ایستد بر سرش و طبعش کون

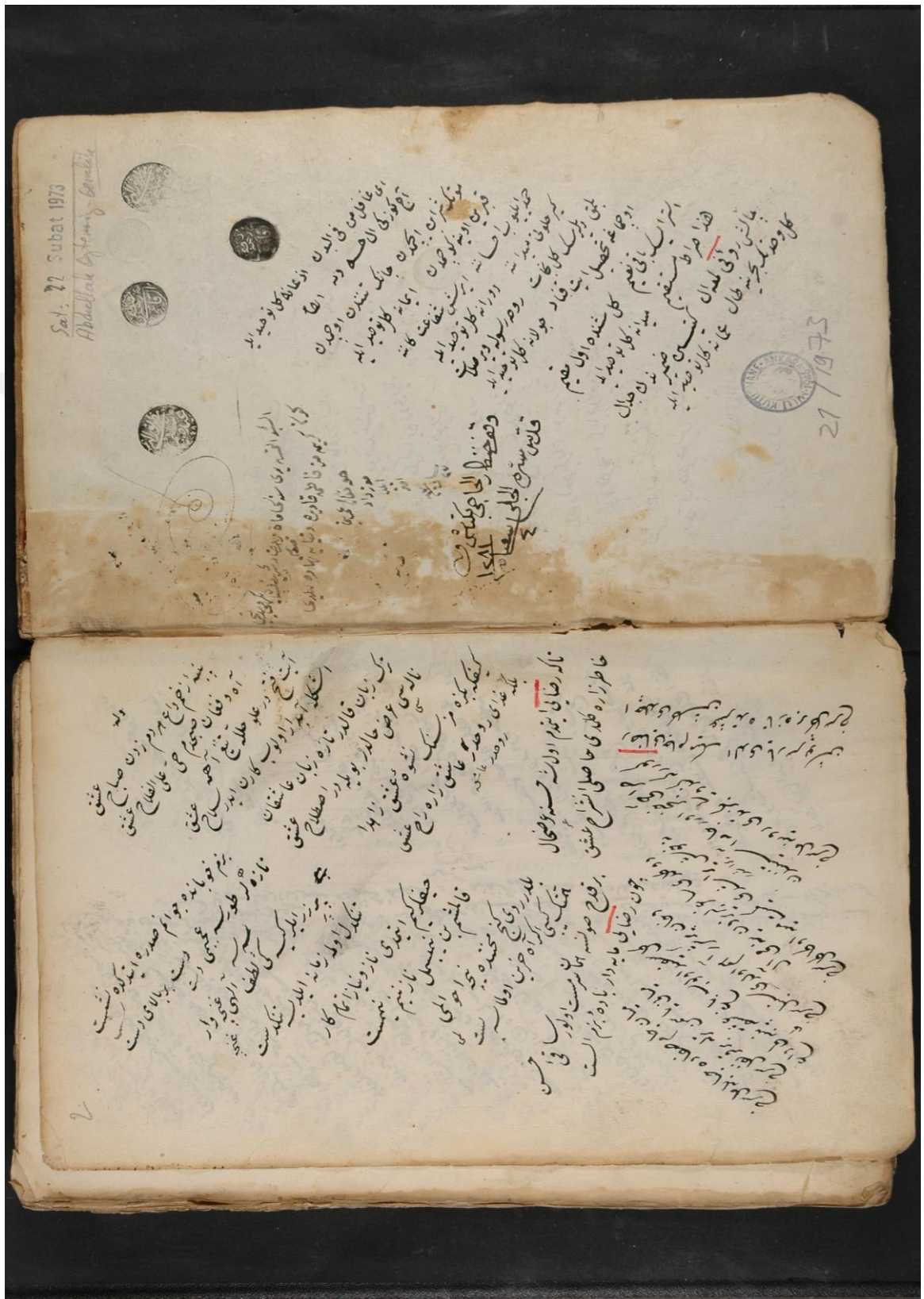
سبزه ز بخش بر سرش ایستد و او بخاک کون
و از سرش بیدار گردد و از کون بر سرش و از کون
کوچد

EKLER

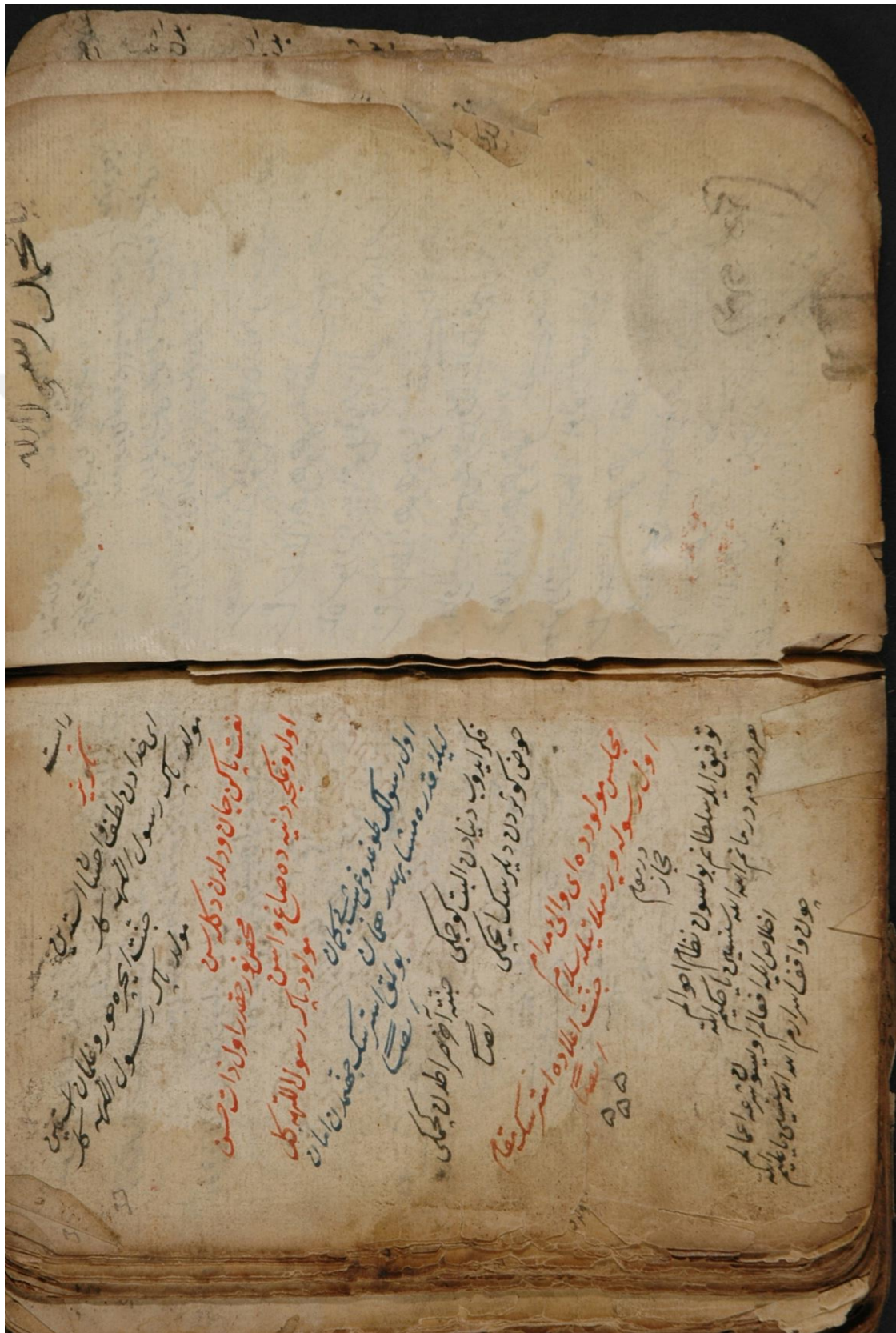
EK 1: (Mil. A: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Hk 34 numarada kayıtlı Gülşen-i Râz)

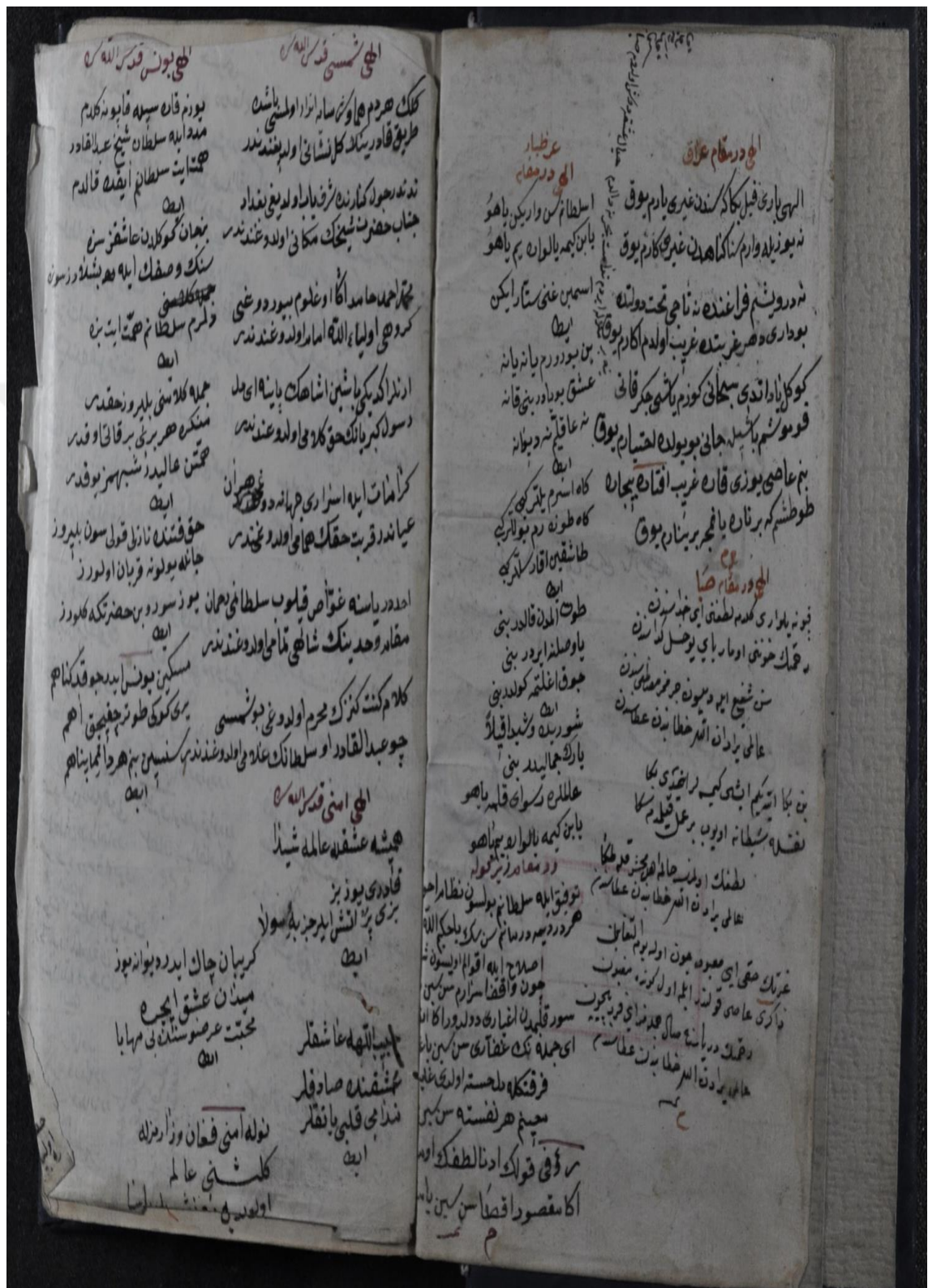
EK 2: (Mil. B: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 1870 numarada kayıtlı
Mecmuâ-i Eş'âr)

EK 3: (Mil. C: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2029 numarada kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr, 35 ve 36. sayfalar)

EK 4: (TDK. A: Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde Yz. A 49/1'de kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Türk Dili ve Edebiyatı ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih 15.06.2018

Tez Başlığı : Raûfî Seyh Seyyid Ahmed Divanî (İnceleme - Metin)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 160 sayfalık kısmına ilişkin, 04.05.2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- ☒ Kaynakça hariç
- 3- ☐ Alıntılar hariç
- 4- ☒ Alıntılar dâhil
- 5- ☐ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

15.06.2018

Adı Soyadı: Esra Şayın
Öğrenci No: N12229639
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Eski Türk Edebiyatı

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Ögge ÖZTEKİN

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Turkish Language and Literature DEPARTMENT

Date: 15.06.2018

Thesis Title : The Divan of Raif Sheikh Sayyids Ahmed
(Examination - Text)

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on/...../..... for the total of pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is %.

Filtering options applied:

- ☐ Approval and Declaration sections excluded
- ☐ Bibliography/Works Cited excluded
- ☐ Quotes excluded
- ☐ Quotes included
- ☐ Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

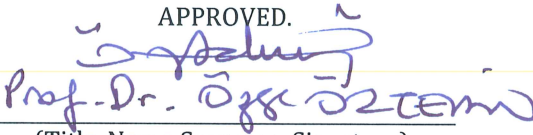
I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Esra Sayin
Student No: N12229639
Department: Turkish Language and Literature
Program: Old Turkish Literature

15.06.2018

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Özgür ÖZTEMİR
(Title, Name Surname, Signature)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 25/05/2018

Tez Başlığı: Rûfî Seyh Seyyid Ahmed Divanı Cincelme - Metin

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

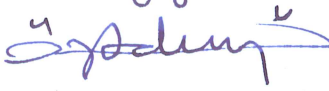
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Esra Şayın
Öğrenci No: N12229639
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Eski Türk Edebiyatı
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Uygundur.

Prof. Dr. Özge ÖZTEKİN
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Turkish Language and Literature DEPARTMENT

Date: 05/05/2018

Thesis Title: The Divan of Ra'îfî Sheikh Sayyids Ahmed
(Examination - Text)

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

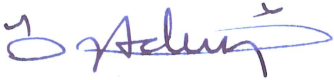
I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Esra Sayin
Student No: N12229639
Department: Turkish Language and Literature
Program: Old Turkish Literature
Status: ☒ MA ☐ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Uygundur.

Prof. Dr. Öge ÖZTEKİN
(Title, Name Surname, Signature)